

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ฉบับสมบูรณ์

โครงการขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity)
การท่องเที่ยวโดยชุมชนของเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร ระยะที่ 1

โดย

นางสาวเบญจมาศ ณ ทองแก้ว และคณะ

ธันวาคม 2554

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์
โครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity)
การท่องเที่ยวโดยชุมชนของเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร ระยะที่ 1

คณะผู้วิจัย

1. นางสาวเบญจมาศ ณ ทองแก้ว	หัวหน้าโครงการ
2. นายอำนาจ รักษาพล	ทีมวิจัย
3. นายชลรงค์ ทองสง	ทีมวิจัย
4. นายอำพล ธานีครุฑ	ทีมวิจัย
5. นายวิจิตร พันธุ์พีช	ทีมวิจัย
6. นายทวี รอดรักษา	ทีมวิจัย
7. นางชุติมา รอดสวัสดิ์	ทีมวิจัย
8. นางสาวพรชนก ปานสวี	ทีมวิจัย
9. นางสาวอัมรา จันทะ	ทีมวิจัย
10. นายสนาน วิเชียร	ทีมวิจัย
11. นางจิระ พัฒมงคล	ทีมวิจัย
12. นายประวิทย์ หิ้นเตียน	ทีมวิจัย
13. นางอารีรัตน์ ชานฮู	ทีมวิจัย
14. นางสุชาดา ผลพุด	ทีมวิจัย
15. นางอนงค์ วรรณทอง	ทีมวิจัย
16. นางสาวพรศรี รัตนราช	ทีมวิจัย

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบ เป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พุคคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะ ประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของ ข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้น กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทาง วิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่ง แก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การวิจัยแบบนี้ จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือ ธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่นักวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนองานออกมาใน รูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นที่เล็ง โครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียน โครงการวิจัยสู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอาจไม่สมบูรณ์แบบดั้งเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการ โดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 1	บทนำ	
	1.1 ความสำคัญของปัญหาในการวิจัย	1
	1.2 คำถามวิจัย	3
	1.3 วัตถุประสงค์	3
	1.4 ประโยชน์ที่ได้รับ	4
	1.5 กรอบแนวคิด	6
บทที่ 2	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	8
	2.1 แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรชุมชน หรือองค์กรชาวบ้าน	8
	2.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	10
	2.3 แนวคิดหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	13
	2.4 ชีดความสามารถในการรองรับได้ด้านการท่องเที่ยว (Tourism Carrying Capacity : TCC)	18
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	25
	3.1 ปิจจัยชี้วัดเพื่อติดตามผลกระทบ	35
	3.2 เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลผลกระทบทางการท่องเที่ยว	41
	3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	44
บทที่ 4	ผลการศึกษา	50
	4.1 ข้อมูลทั่วไปของเกาะพิทักษ์	50
	4.2 สถานการณ์ปัญหาการท่องเที่ยวที่เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดผลกระทบต่อชุมชน	63
	4.3 ผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว และทรัพยากรสื่อความหมายในพื้นที่	70
	4.4 ผลการจำแนกเขตท่องเที่ยวตามหลักช่วงชั้น โอกาสทางด้านนันทนาการ (ROS)	73
	4.5 ผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านขยะ	81
	4.6 ผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก	87
	4.7 ผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านสังคม จิตวิทยา	101

	4.8 ผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านเศรษฐกิจ	120
	4.9 กระบวนการทำงานร่วมกับชุมชน	128
	4.10 ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการประเมินขีดความสามารถในการรองรับฯ	129
บทที่ 5	สรุปและข้อเสนอแนะ	130
ภาคผนวก	ภาคผนวก ก ประวัติที่มวิจัย	142
	ภาคผนวก ข แบบบันทึกปริมาณขยะเปียก/แห้ง	
	ภาคผนวก ค แบบสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวก	
	ภาคผนวก ง แบบสอบถามนักท่องเที่ยว	
	ภาคผนวก จ แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ชาวบ้าน	
	ภาคผนวก ฉ แบบบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว	
	ภาคผนวก ช รูปภาพการดำเนินกิจกรรม	
เอกสารอ้างอิง		157

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ปัจจัยชีวิตที่ใช้ในการติดตามประเมินผลกระทบด้านนิเวศ/ สิ่งแวดล้อม	36
2	ปัจจัยชีวิตที่ใช้ในการติดตามประเมินผลกระทบด้านกายภาพ	37
3	ปัจจัยชีวิตที่ใช้ในการติดตามประเมินผลกระทบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ความสะอาด	38
4	ปัจจัยชีวิตที่ใช้ในการติดตามประเมินผลกระทบด้านสังคม จิตวิทยา	39
5	ปัจจัยชีวิตที่ใช้ในการติดตามประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ	40
6	ปัจจัยชีวิตด้านอัตราการเกิดขยะจากนักท่องเที่ยว	45
7	ค่ามาตรฐานหรือเกณฑ์การพิจารณาระดับผลกระทบด้านขยะ	46
8	ค่ามาตรฐานด้านเนื้อที่เพื่อรองรับกิจกรรมนันทนาการและปัจจัยชีวิตขีด ความสามารถในการรองรับได้ด้านนันทนาการของเกาะพิทักษ์	47
9	ปัจจัยชีวิตด้านสังคมจิตวิทยาของนักท่องเที่ยว และชุมชนท้องถิ่นเกาะพิทักษ์	49
10	รายการนำเที่ยวเกาะพิทักษ์ อำเภอ หลังสวน จังหวัด ชุมพร	61
11	ตัวชี้วัดศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพื่อบ่งชี้สถานภาพปัจจุบัน จำแนก ตามประเภทแหล่ง ท่องเที่ยว	72
12	การจำแนกเขตท่องเที่ยวตามหลักช่วงชั้น โอกาสนันทนาการ (Recreation Opportunity Spectrum, ROS)	76
13	ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (ENTSP)	79
14	แสดงอัตราการเกิดขยะภายในครัวเรือนของชุมชนเกาะพิทักษ์	81
15	แสดงการเปรียบเทียบอัตราการเกิดขยะของชาวบ้านต่อคน และ 200 คน	82
16	แสดงปริมาณขยะที่เกิดจากนักท่องเที่ยวที่มาเยือนเกาะพิทักษ์	84
17	แสดงอัตราการเกิดขยะจากนักท่องเที่ยวจำแนกรายกลุ่ม	85
18	แสดงอัตราการเกิดขยะจากการพักผ่อนจากน้ำทะเล	88
19	ค่ามาตรฐานและมาตรฐานชีวิต ด้านพื้นที่รองรับกิจกรรมกิจกรรม นันทนาการ	92
20	สรุปขีดความสามารถสูงสุดในการรองรับนักท่องเที่ยวโดยประเมินจากขนาด พื้นที่บ้านพัก	95
21	เกณฑ์ที่ใช้กำหนดระดับขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ	95

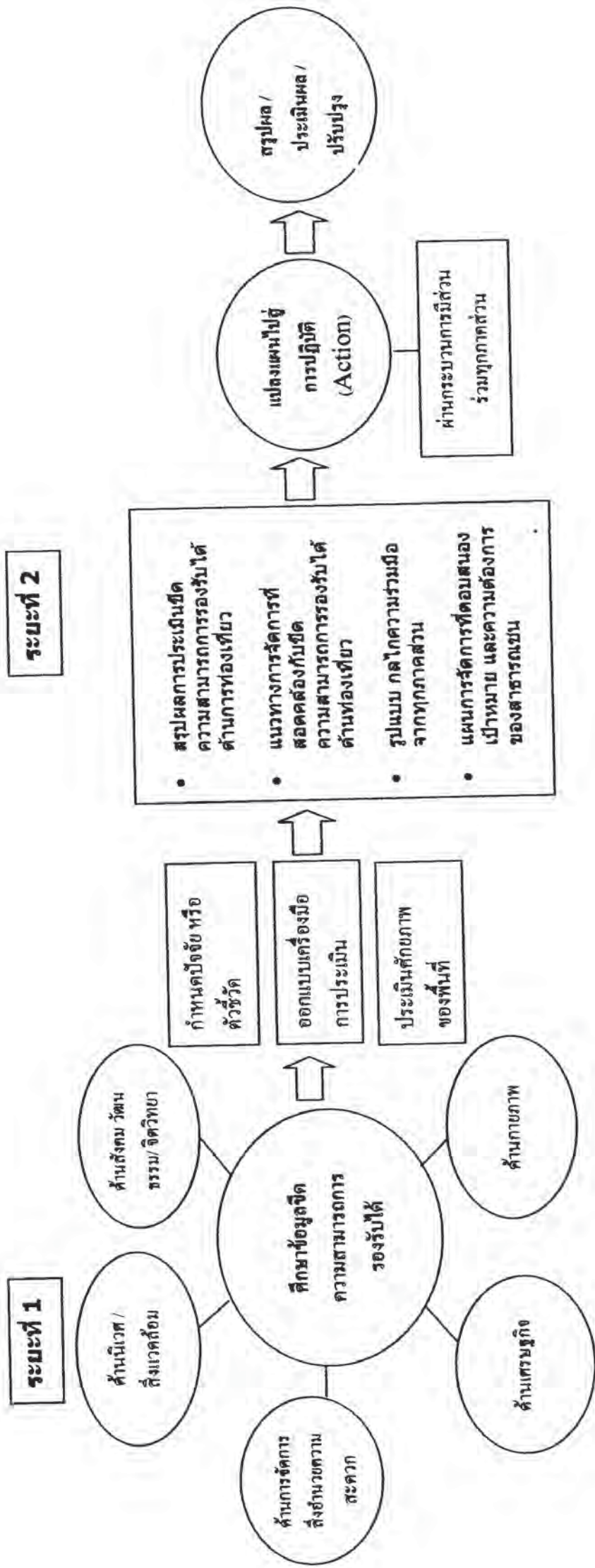
สารบัญญัตราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
22	เกณฑ์ที่ใช้กำหนดระดับขีดความสามารถในการรองรับของลานจอดรถ	96
23	แสดงรายละเอียดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้สำหรับพักค้างในบ้านพัก	97
24	เกณฑ์ที่ใช้กำหนดระดับขีดความสามารถในการรองรับของเครื่องนอน	99
25	แสดงจำนวนและร้อยละภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง	102
26	แสดงจำนวน และร้อยละการประกอบกิจกรรมนันทนาการ	103
27	แสดงจำนวนและร้อยละของการรับรู้แหล่งข้อมูลข่าวสาร	104
28	แสดงจำนวนและร้อยละของการรับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลง	105
29	แสดงจำนวนและร้อยละของระดับการรับรู้ตามปัจจัยด้านที่กำหนด	107
30	แสดงจำนวนและร้อยละความคาดหวังเกี่ยวกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่พบเห็น	110
31	แสดงจำนวนและร้อยละของความขัดแย้งระหว่างการประกอบกิจกรรม	111
32	แสดงจำนวนและร้อยละความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการด้านการท่องเที่ยว	112
33	แสดงจำนวน และร้อยละของความต้องการกลับมาเยือนเกาะพิทักษ์อีกครั้ง	113
34	แสดงจำนวนและร้อยละภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง	114
35	แสดงจำนวน และร้อยละความต้องการรับนักท่องเที่ยวต่ออาทิตย์	117
36	แสดงรายละเอียดบัญชีครัวเรือนประจำปี 2553 ของผู้ประกอบการบ้านพัก	122
37	แสดงรายละเอียดบัญชีครัวเรือนประจำปี 2554 ของผู้ประกอบการบ้านพัก	125
38	ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก	134

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิด	6
2	เป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	14
3	องค์ประกอบการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับด้านท่องเที่ยว	23
4	เขตท่องเที่ยวตามหลักช่วงชั้น โอกาสด้านนันทนาการ	77
5	การวางแผนพื้นที่บ้านรองรับนักท่องเที่ยว	90
6	ภาพจำลองสถานจอดรถ	93
7	ร้อยละของความคาดหวังเกี่ยวกับจำนวนนักท่องเที่ยว	108
8	ร้อยละของจำนวนนักท่องเที่ยวที่รับได้สูงสุดในการมาเยือนเกาะพิทักษ์	109
9	ร้อยละของการรับรู้ถึงความแออัดต่อการพบเห็นนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น	109
10	ร้อยละของความต้องการรับนักท่องเที่ยว	115
12	ร้อยละของจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่รับได้ในการมาเยือนเกาะพิทักษ์	116
13	สรุปผลการศึกษาทัศนคติของนักท่องเที่ยวต่อเกาะพิทักษ์	118
14	สรุปผลการศึกษาทัศนคติของชาวบ้านต่อการรับนักท่องเที่ยวต่อเกาะพิทักษ์	119

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชนของเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร

โครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชนของเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และกำหนดวิธีการประเมินขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพรและเสนอแนวทาง มาตรการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยว และเกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนเกาะพิทักษ์ โดยใช้แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว การสรุปบทเรียนชุมชน แบบสอบถามวิเคราะห์ผู้ใช้ประโยชน์ และชาวบ้าน แบบบันทึกข้อมูลขยะ และแบบสังเกตพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากผลการศึกษาพบว่าสถานภาพปัจจุบันของเกาะพิทักษ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติทั่วไป มีศักยภาพโดยรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าคะแนนเท่ากับ 2.67) รูปแบบการท่องเที่ยวเป็นแบบพักค้าง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาเยือนเป็นลักษณะกลุ่มเพื่อน และกลุ่มครอบครัว เน้นประกอบกิจกรรมถ่ายภาพและพักผ่อนในบรรยากาศสงบ (ร้อยละ 69.8 , 69.1 ตามลำดับ) รองลงมาคือการเดินศึกษาธรรมชาติรอบเกาะและเล่นน้ำทะเล (ร้อยละ 51.8 , 50.4 ตามลำดับ) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ในเชิงบวก โดยพึงพอใจต่อความสะอาด/ อร่อยของอาหาร (ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.80) ความสะอาดในบ้านพัก (ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.69) และความเพียงพอของห้องน้ำ-สุขา(ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.61) มีความรู้สึกความคุ้มค่าในการจ่ายเพื่อเดินทางมาเยือน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56) นอกจากนี้ พบว่านักท่องเที่ยวที่เคยมาเยือนรับรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นกว่าอดีต (ร้อยละ 82.9) และมากกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างไม่รับรู้ถึงความแออัดต่อการพบเห็นนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นในบริเวณเดียวกัน หรือขณะมาเยือนเกาะพิทักษ์ (คิดเป็นร้อยละ 62.2) สอดคล้องกับชาวบ้านเกาะพิทักษ์ที่ยังคงมีทัศนคติของการท่องเที่ยวในปัจจุบันอยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่รู้สึกแออัดต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนเกาะพิทักษ์ หากมีจำนวนไม่เกิน 300 คน อีกทั้งมากกว่าครึ่งหนึ่งที่เป็นเจ้าของโฮมสเตย์ต้องการเปิดรับนักท่องเที่ยวต่อเนื่องทุกวัน (ร้อยละ 60)

สำหรับการประเมินขีดความสามารถในการจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวแต่ละด้าน พบว่าพื้นที่พักค้างบนบ้านพัก และพื้นที่ลานจอดรถ มีระดับการใช้ประโยชน์ปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง (At&Approaching CC) ห้องน้ำ-ห้องสุขา มีการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ (Below CC) ปริมาณขยะเมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางการจัดการมีขีดความสามารถในการรองรับต่ำกว่าเกณฑ์ที่วางไว้ (Below CC) ด้านสังคมจิตวิทยา พบว่ามีขีดความสามารถในการรองรับต่ำกว่าเกณฑ์ที่วางไว้ (Below CC) เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มาเยือนส่วนใหญ่คิดว่าสามารถมีนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นจำนวนกี่คนก็ได้ขณะประกอบกิจกรรมในพื้นที่โดยไม่ว่างให้เกิดความรู้สึกแออัด (ร้อยละ 50) ขณะที่ชาวบ้านมีขีดความสามารถในการรองรับได้อยู่ใน

บทที่ 1

บทนำ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ชุมชนขับเคลื่อน การท่องเที่ยวด้วยจิตวิญญาณของคนภายในชุมชนเอง สร้างความสัมพันธ์กับคนภายนอกในรูปแบบ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอนุรักษ์มากกว่าการท่องเที่ยวเพียงเพื่อการพักผ่อนและบันเทิงอย่างเดียว ถือเป็นมิติใหม่ของการสร้างคุณภาพการท่องเที่ยวที่มีบทบาทสำคัญต่อการเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจของประเทศ หากมองสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในปัจจุบัน พบว่าการท่องเที่ยว รูปแบบนี้ได้กระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่ออาศัยการ ท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือให้เกิดการพัฒนาคนในท้องถิ่น สร้างความภาคภูมิใจในวิถีชีวิต รักษา วัฒนธรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรม และอนุรักษ์ทรัพยากร ให้เกิดความยั่งยืน

จังหวัดชุมพร เป็นจังหวัดบนสุดของภาคใต้ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 460 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 41 มีสภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่แคบและยาวตามแนว เหนือใต้ขนานด้วยเทือกเขาตะนาวศรีและชายทะเลอ่าวไทยที่ยาวกว่า 200 กิโลเมตร มีสภาพพื้นที่ ปกคลุมด้วยป่าร้อยละ 40 และที่ราบเชิงเขาเหมาะแก่พืชหลายชนิด เช่น กาแฟ ทุเรียน เงาะ มังคุด กุ้งเลี้ยงมือ เป็นต้น ด้วยความหลากหลายทางธรรมชาติ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม ทำให้จังหวัด ชุมพรเป็นจังหวัดหนึ่งของภาคใต้ที่มีชื่อเสียงเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มีการนำหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางหลักในการดำเนินการควบคู่กับท่องเที่ยวได้อย่างกลมกลืนกับ ความเป็นอัตลักษณ์ จนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการท่องเที่ยวโดย ชุมชนของเกาะพิทักษ์

ชุมชนเกาะพิทักษ์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร มีเนื้อที่ ประมาณ 712 ไร่ มีชุมชนอาศัยอยู่จำนวน 45 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักประมง พื้นบ้าน อาชีพรองทำสวนมะพร้าว และยางพารา นับเป็นหมู่บ้านเดียวของจังหวัดชุมพรที่มีเนื้อที่ เป็นเกาะทั้งหมด ห่างจากฝั่งประมาณ 1 กิโลเมตร ชุมชนเกาะพิทักษ์เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง เรื่องความเข้มแข็งในการต่อสู้เพื่อป้องกันและรักษาทรัพยากรทางทะเลรอบเกาะ โดยเฉพาะเกาะ คราม ซึ่งเป็นเกาะที่มีความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรทางทะเล โดยเฉพาะปะการังและ หอยมือเสือ ทำให้ชุมชนได้รับรางวัล “หมู่บ้านอนุรักษ์ชายฝั่งทะเลดีเด่น” ในปี พ.ศ. 2545 ปัจจุบัน ชุมชนเกาะพิทักษ์กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงอีกแห่งหนึ่งของภาคใต้ตอนบนการท่องเที่ยว ของชุมชนเริ่มต้นปี พ.ศ.2539 โดยแนวคิดของผู้ใหญ่บ้าน(นายอำพล ธานีกรูชา) ที่ส่งเสริมให้ชุมชน

อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล โดยการ “ลด ละ เลิก” การใช้เครื่องมือทางการประมงแบบทำลายล้าง และนำการท่องเที่ยวมาสร้างอาชีพเสริมให้กับชาวบ้าน กระทั่งปี พ.ศ. 2545 การท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ได้พัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ จากเดิมเป็นการท่องเที่ยวในวงแคบๆระหว่างเพื่อนฝูงและเครือญาติ มีการเก็บค่าบริการเพียงคนละ 100 บาท และได้พัฒนาขึ้นเป็น 550 บาทเมื่อปี 2554 (รวมค่าที่พัก อาหาร 3 มื้อ และเรือรับ-ส่ง) จนถึงปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามายังเกาะพิทักษ์มากกว่าหมื่นคนต่อปี สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวปีละหลายล้านบาท โดยเฉพาะปี 2552 เกาะพิทักษ์มีรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวประมาณ 9 ล้านบาท (เบญจมาศ, 2553)

เพียงระยะเวลา 6 ปี เกาะพิทักษ์ก็สามารถดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนจนเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ทั้งในระดับภาคใต้และภาคกลาง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสถานการณ์การท่องเที่ยวกำลังดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและดีขึ้นเรื่อยๆ แต่สิ่งที่คนในชุมชนต้องคำนึงถึงคือแนวทางการติดตามประเมินผลกระทบที่สูงขึ้นตามปริมาณนักท่องเที่ยวที่มาเยือน โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว และช่วงเทศกาลหรือวันหยุดยาว จะมีนักท่องเที่ยวมาเยือนเกาะพิทักษ์ต่อวันมากกว่า 1 กลุ่มต่อบ้าน 1 หลัง มีทั้งนักท่องเที่ยวแบบครอบครัว และนักท่องเที่ยวที่มาเป็นคณะ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการมาเยือนแตกต่างกัน ก่อให้เกิดความขัดแย้งของกิจกรรมระหว่างกลุ่ม เกิดผลกระทบด้านสังคมจิตวิทยา ความแออัด จนนำไปสู่คุณภาพประสบการณ์ท่องเที่ยวที่พึงจะได้รับ และหากมองผลกระทบต่อชุมชน พบว่าชุมชนมุ่งเน้นรายได้ที่เข้ามาจนบางครั้งได้ละเลยกฎระเบียบที่เคยตั้งไว้ร่วมกัน เช่น การจัดระบบคิวรับนักท่องเที่ยว เอกสิทธิ์ของเกาะพิทักษ์ที่เน้นการท่องเที่ยวศึกษาวิถีชีวิตชุมชนและธรรมชาติ ตลอดจนผลกระทบระดับพื้นที่ เช่นการต่อเติมอาคารบ้านเรือนยื่นออกไปในทะเล ต่อเติมห้องน้ำเพื่อเพิ่มการรองรับนักท่องเที่ยว จนเกิดปัญหาสาธารณูปโภคที่ไม่เพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนเอง

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นมีผลมาจากการขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ความรู้พื้นฐานการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับ(Carrying capacity)ด้านการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำมาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมท่องเที่ยวของมนุษย์ที่มีผลต่อพื้นที่และสิ่งแวดล้อม โดยการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวให้มีปริมาณที่เหมาะสมกับความสามารถของพื้นที่ ระบบสิ่งแวดล้อมและระบบการจัดการแหล่งนันทนาการ โดยมีแนวคิดที่ว่าปริมาณหรือจำนวนนักท่องเที่ยวดังกล่าวต้องไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่นั้นๆ จนไม่สามารถดำเนินกิจกรรมและหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมอีกต่อไป ในความเป็นจริงแล้วการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับได้ของการท่องเที่ยว(Carrying capacity)มีความซับซ้อนพอสมควร เนื่องจากสามารถเปลี่ยนแปลงและแปรผัน

ได้ตามกิจกรรมท่องเที่ยว ช่วงเวลา ฤดูกาล พฤติกรรม ความคาดหวังของผู้ใช้ประโยชน์ การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก รูปแบบและลักษณะการจัดการ และความเป็นพลวัตรของสิ่งแวดล้อมเอง (ครรรชนี, 2546) สำหรับเป้าหมายโครงการนี้ได้ทำการรวบรวมข้อมูลขีดความสามารถในการรองรับได้ทางการท่องเที่ยวด้านนิเวศหรือสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สังคมจิตวิทยา และการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อเป็นข้อมูลในการติดตามการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบต่อดังกล่าวของระบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเพื่อเสนอแนะแนวทาง และมาตรการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยว และสร้างมูลค่าทางนันทนาการสูงสุดให้แก่เกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ทำไมต้องทำวิจัยเรื่องนี้

เพื่อนำหลักการเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์เป็นรูปธรรม โดยผ่านความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

คำถามวิจัย

แนวทาง และมาตรการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยว และเกิดประโยชน์สูงสุดสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนเกาะพิทักษ์ ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษา และกำหนดวิธีการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ทางการท่องเที่ยว ของเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. เพื่อประเมินผลกระทบ/ขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านท่องเที่ยว ในสภาพการณ์ปัจจุบัน (ด้านนิเวศ ด้านกายภาพ ด้านการจัดการ ด้านสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ)
3. เพื่อเสนอแนะแนวทาง และมาตรการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และเกิดประโยชน์สูงสุดสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ภาพฝัน/ เป้าหมายที่อยากเห็นจากการวิจัย

- ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากกิจกรรมท่องเที่ยวได้เอง และมีแนวทางในการควบคุมผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยชุมชนเอง
- ชุมชนเกาะพิทักษ์สามารถรักษาคุณภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวเอาไว้ได้ และเอื้อให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณภาพ สร้างความพึงพอใจในการมาเยือนแก่นักท่องเที่ยว
- เป็นชุมชนต้นแบบนำเรื่องมือด้านขีดความสามารถในการรองรับได้ทางการท่องเที่ยวมาเป็นแนวทาง และมาตรการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายน่าต่อแหล่ง และเกิดประโยชน์สูงสุด และสามารถขยายองค์ความรู้สู่ชุมชนอื่นที่มีการดำเนินการท่องเที่ยวในอนาคต
- ทุกพื้นที่ที่มีการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการติดตามการเปลี่ยนแปลงหรือตรวจสอบผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว โดยมีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับได้ทางการท่องเที่ยว

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ระดับขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร
2. ทราบประเภท และความรุนแรงของผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวแต่ละด้าน ภายใต้สภาวะการณ์ปัจจุบันของเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร
3. มีระบบติดตาม และประเมินผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว ที่แสดงผลภาวะวิกฤติของการใช้ประโยชน์ที่เกินขีดความสามารถในการรองรับได้
4. แนวทาง และมาตรการควบคุมปริมาณให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายน่าต่อแหล่ง และเกิดประโยชน์สูงสุด โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แผนการดำเนินงานและกระบวนการวิจัย

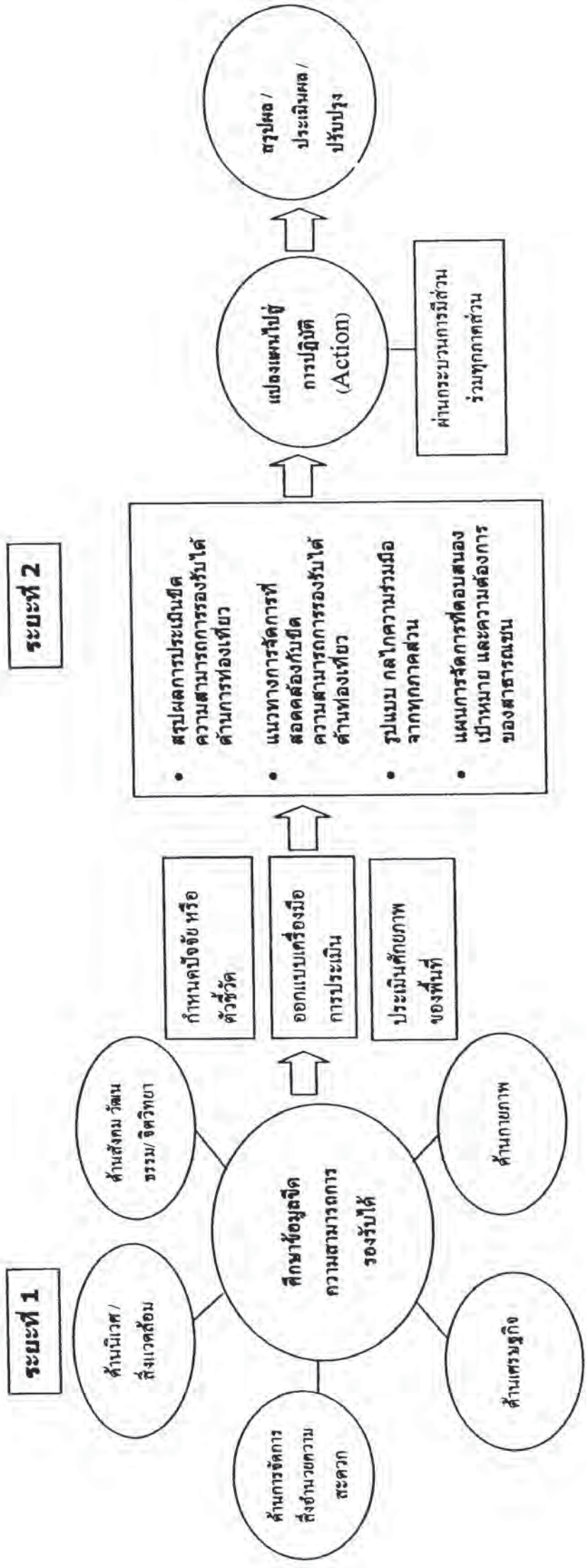
1. จัดตั้งทีมวิจัย ประกอบด้วย นักวิชาการ และชาวบ้าน (กลุ่มเยาวชน กลุ่ม โสมสเคย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเรือ เป็นต้น)
2. สร้างความเข้าใจร่วมแก่ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง (ความรู้ทางวิชาการ และความรู้ของชุมชน)
 - ทบทวนสภาพการณ์ท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลงของชุมชน
 - สร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวให้กับชุมชน
3. ค้นหาการเปลี่ยนแปลง และผลกระทบที่แต่ละกลุ่มให้ความสนใจ (ด้านนิเวศวิทยา ด้านกายภาพ ด้านการจัดการ ด้านสังคมจิตวิทยา ด้านสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ)
4. กำหนดประเด็นศึกษา และออกแบบเครื่องมือ
 - กำหนดประเด็นศึกษา และกำหนดปัจจัยชี้วัด
 - สร้างเครื่องมือ และวิธีการเก็บข้อมูล (เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ)
 - แบ่งทีมวิจัยเก็บข้อมูลในประเด็นที่สนใจ
5. ทดสอบเครื่องมือ และพัฒนาวิธีการประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยว
 - ความยากง่ายในการนำไปใช้ของทีมวิจัย
 - ตรวจสอบและปรับปรุง เพื่อให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
6. การรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยกระบวนการมีส่วนร่วม (โดยทีมวิจัยหลัก และทีมนักวิจัยร่วมที่ผ่านการอบรมการใช้แบบเครื่องมือ)
 - ผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม (ด้านนิเวศ ด้านกายภาพ ด้านการจัดการ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมวัฒนธรรม)
7. วิเคราะห์ผลกระทบ/ ขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยว
 - ปัจจัย/ เงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มเป้าหมาย

องค์กรชุมชนในพื้นที่ภาคใต้ที่ได้ดำเนินการท่องเที่ยว ใน 2 ระดับ คือ

- 1) ชุมชนเกาะพิทักษ์ อ.หลังสวน จังหวัดชุมพร
- 2) นักท่องเที่ยวที่มาเยือนเกาะพิทักษ์
- 3) ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 4) เครือข่ายจากภูผาสู่ห่านที่

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชนของเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนิน โครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) การท่องเที่ยว โดยชุมชนเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร ระยะที่ 1 เป็นโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและเฝ้าระวังผลกระทบด้านนันทนาการ โดยรวบรวมข้อมูลติดตามการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบต่อดองค์ประกอบของระบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเสนอแนะแนวทางควบคุมให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยว การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวความคิดทฤษฎี และทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรชุมชน หรือองค์กรชาวบ้าน
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน
3. แนวคิดหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
4. ขีดความสามารถในการรองรับ ได้ด้านการท่องเที่ยว (Tourism Carrying Capacity:

TCC)

1. แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรชุมชน หรือองค์กรชาวบ้าน

ความหมายขององค์กรชุมชน

องค์กรชุมชน หมายถึงการรวมตัวของกลุ่มชาวบ้านในท้องถิ่น โดยความสมัครใจ ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปอาจอยู่ภายในบ้านเดียวกันหรือต่างหมู่บ้านก็ได้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์และกิจกรรมการพัฒนา ร่วมกัน ประกอบขึ้นด้วยผู้นำและสมาชิกที่อยู่บนพื้นฐานความเข้าใจ และข้อตกลงร่วมกันเพื่อจะ ทำกิจกรรมใดๆ ที่ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม องค์กรชุมชนสามารถ จำแนกได้หลายประเภท ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและเป้าหมายที่รวมตัวกัน เช่น มีเป้าหมายทางการท่องเที่ยวจะเป็นองค์กรทางการท่องเที่ยว หากมีเป้าหมายเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก็จะเป็นองค์กร เพื่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ความสำคัญขององค์กรชุมชน

กลุ่มหรือองค์กรชุมชน (group or community organization) ถือเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน เพราะองค์กรดังกล่าว คือ รูปแบบของการรวมตัวทางสังคมทำให้เกิดอำนาจทางสังคมที่จะต้องถ่วงดุลกับอำนาจรัฐและอำนาจเงิน (ประเวศ, 2535)

ลักษณะสำคัญขององค์กรชุมชน คือสามารถปกป้องผลประโยชน์ แก้ไขปัญหา และสนองความต้องการของสมาชิกได้ และมีการกระจายผลอย่างสม่ำเสมอประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรอย่างมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีจิตสำนึกร่วมกัน องค์กรมีผู้นำที่ดี สามารถแสดงบทบาทได้อย่างเหมาะสม องค์กรมีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นระบบด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาคนจากภายนอก มีบทบาทในการตัดสินใจกำหนดเป้าหมายที่เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากรและความสามารถของคนในชุมชน องค์กรสามารถควบคุมปัจจัยต่างๆ ในชุมชน และสภาพแวดล้อมพื้นฐานขององค์กรให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ได้ ตลอดจนมีการปรับตัวที่จะทำให้บรรลุจุดหมาย รักษาความมั่นคงและพัฒนาองค์กรต่อไปได้ (ขนิษฐาและคณะ, 2543)

เครือข่ายเกี่ยวกับองค์กรชุมชน

เครือข่าย คือ กลุ่มคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดรูป หรือจัดระเบียบ โครงสร้างที่คนหรือองค์กรสมาชิกยังคงเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเอง หรือองค์กรนั้นๆ (ขนิษฐา, 2542) นอกจากนี้เครือข่ายยังเป็นการเชื่อมโยงหรือยึดเอาความพยายามและการดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อปฏิบัติการกิจและตระหนักในกิจกรรมร่วมกัน โดยที่แต่ละฝ่ายยังคงปฏิบัติการกิจหลักของตนต่อไปอย่างไม่สูญเสียเอกลักษณ์ และปรัชญาของตนเอง การเชื่อมโยงนี้อาจเป็นรูปของการรวมตัวกันแบบหลวมๆ เฉพาะกิจตามความจำเป็น หรืออาจอยู่ในรูปของการจัดการองค์กรที่เป็นโครงสร้างของความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน เครือข่ายความร่วมมือเป็นไปได้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล องค์กร และสถาบัน (สุจิต และคณะ, 2545)

แนวคิดและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร

สิทธิชุมชนเป็นหลักแนวคิดพื้นฐานในการจัดการทรัพยากร บนพื้นฐานการเคารพในความหลากหลายทางความคิด วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสิทธิชุมชนอาจมีลักษณะจำเพาะ

เจาะจงเฉพาะถิ่น พื้นที่ หรือระบบนิเวศใดระบบนิเวศหนึ่งหรืออาจเป็นหลักปฏิบัติสากลที่ยึดถือ เป็นแบบแผนแนวทางร่วมกันในระดับประเทศภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ทั้งนี้ สิทธิชุมชนเป็น กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่ากลไกและระบบของชุมชนทุกชุด ล้วนประกอบขึ้นบนเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกลุ่มคน ครอบครัวยุค เครือญาติ และ ชุมชนกับสิ่งมีชีวิตกลุ่มอื่นๆ ที่ดำรงอยู่ร่วมกันภายในระบบนิเวศท้องถิ่นชุดนั้น ซึ่งวิถีชีวิตเกี่ยวกับ สิทธิชุมชนลักษณะเช่นนี้มักถูกเสนอในลักษณะการสร้างสำนึกร่วมกับชุมชน ที่กล่าวถึง สัมพันธภาพระหว่างคนกับสิ่งมีชีวิต และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกันทางสายเลือด การ แต่งงานหรือการหย่อนใจ แหล่งน้ำอาหาร เชื้อเพลิง สมุนไพรพื้นบ้าน ที่อยู่อาศัย ที่ดินในการ เพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

สิทธิชุมชนที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นระบบความคิดและวิถีแก้ปัญหาต่างๆ ของมนุษย์ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม แนวความคิด และวิธีการดังกล่าว เกิดจากการสังเกต การทดลอง ลองผิดลองถูก หรือใช้วิธีการอื่นจากประสบการณ์หลายๆ ครั้ง แล้ว สรุปรูปเป็นบทเรียนภายใต้กรอบแนวคิด ความเชื่อของบุคคลในสังคม ระบบความคิดเรื่องสิทธิชุมชน ที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาพื้นบ้านครอบคลุม ไปถึงนามธรรมที่แสดงออกถึงความเชื่อ ความศรัทธา ความกลัว หรือแนวความคิดอื่นๆ ที่ยึดมั่นกันเป็นอุดมการณ์ในการดำรงชีวิต และสิทธิชุมชนอีก รูปแบบหนึ่งเป็นลักษณะของรูปธรรม ที่แสดงออกมาเห็นได้ชัด เช่น รูปแบบกรรมวิธีในลักษณะ ของการปกครอง กฎเกณฑ์ทางสังคม พิธีกรรม การรวมกลุ่มและเครือข่ายองค์กรชุมชน และระบบ ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทั้งระบบอำนาจ ระบบเครือญาติ และการอุปถัมภ์

ระบบสิทธิชุมชนที่มีรากฐานมาจากกระบวนการภายในของชุมชน ย่อมก่อให้เกิดระบบ คุณค่าและการตระหนักถึงความสำคัญของวิถีชุมชนที่มีพลังมากกว่าการสร้างเงื่อนไขมาจาก ภายนอก ทั้งนี้การสร้างกระบวนการสิทธิชุมชนจากกระบวนการภายในย่อมทำให้ชุมชนมี โอกาสใน การที่จะกำหนดชะตาชีวิตและสร้างความมั่นคงให้กับลูกหลานที่จะเกิดขึ้นตามมาในอนาคตได้ใน ระดับหนึ่ง การสร้างระบบสิทธิชุมชนจึงเท่ากับเป็นการรักษาอนาคตของชุมชน ทรัพยากรด้วยตัว ของชาวบ้านเอง ซึ่งกระบวนการเช่นนี้จะนำไปสู่หลักการที่สำคัญของการจัดการทรัพยากรได้อย่าง ยั่งยืน

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน หมายถึงการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นเจ้าของ และมีการ จัดการด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติ รายได้ที่ได้รับจากการประกอบธุรกิจการ

ท่องเที่ยว เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ เป็นการเกี่ยวข้องกับระหว่างการอนุรักษ์ ธุรกิจ และการพัฒนาชุมชน (อุไรพรรณ, 2544) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของพจนานา (2546) ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการจัดการ โดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

อุยวาคี (2544) ได้สรุปหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (community based ecotourism – CBE) โดยแบ่งออกได้ เป็น 3 มิติ ดังนี้

1. มิติทางด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมในการเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวมากกว่าการปรับเปลี่ยนพื้นที่ เพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ถ้าหากชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยว ควรได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของหรือผู้ดูแลรับผิดชอบทรัพยากรท่องเที่ยวเสียก่อน
2. มิติทางด้านชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนต้องมาจากความต้องการของชุมชนท้องถิ่นที่ไม่ใช่ต้องการเพียงแค่งินที่จะได้จากการท่องเที่ยว แต่เป็นความต้องการที่จะให้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน ชุมชนต้องมีความพร้อมในการบริหารจัดการ มีแผนงานมาตรการที่นำไปสู่การปฏิบัติ มีทักษะในการจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงมาตรการในการประเมินผล ป้องกันผลกระทบและกฎระเบียบที่ชุมชนให้การยอมรับ โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง สุดท้ายคือควรมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และคืนส่วนหนึ่งให้กับการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว
3. มิติทางด้านนักท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของตลาดการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวควรได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้ธรรมชาติและวัฒนธรรม การจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวที่ดีเยี่ยม ส่งผลต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวควรได้รับการบริการที่เหมาะสม มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแลตลอดกระบวนการ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือนนำไปสู่หลักการที่สำคัญของการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ดรธรณี (2545) สรุปไว้ในหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่า เป้าหมายของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่นมีด้วยกัน 3 ด้าน ดังนี้

1. เป้าหมายทางเศรษฐกิจ ได้แก่ 1) ก่อให้เกิดรายได้แก่คนในท้องถิ่น 2) ก่อให้เกิดการจ้างงานรวมถึงลดการอพยพย้ายถิ่นเพื่อเป็นแรงงานในเมืองของประชาชนท้องถิ่น 3) ก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจของท้องถิ่น

2. เป้าหมายทางสังคม ได้แก่ 1) ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นเจ้าของทรัพยากรท้องถิ่น 2) ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในท้องถิ่น 3) ก่อให้เกิดองค์ความรู้ และทักษะที่เพิ่มเติมขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมระหว่างชุมชน หน่วยงานภายนอกและนักท่องเที่ยว 4) ก่อให้เกิดการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน โดยผ่านทางการทำงานร่วมกัน 5) ก่อให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของท้องถิ่น 6) ลดการอพยพย้ายถิ่นของประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากมีรายได้พอเพียง รวมถึงสร้างอาชีพในท้องถิ่น 7) ก่อให้เกิดความประทับใจแก่ผู้มาเยือนและได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่ากลับไป

3. เป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) รักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนและไม่เสื่อมโทรม 2) คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความสะอาด สวยงาม ร่มรื่นและเป็นระเบียบ 3) เกิดความหวงแหนในทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมตามมา 4) ป้องกันการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์หรือโบราณสถานต่างๆ 5) ทำให้เกิดแนวร่วมในการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจเป็นกำลังสำคัญให้ประชาชนท้องถิ่น ในการรักษาทรัพยากรในท้องถิ่น

สำหรับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวในปัจจุบันมี 4 ระดับ (ครรรชนี, 2546) ดังนี้

1. การให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยว เป็นการมีส่วนร่วมระดับต่ำสุด มักเป็นการวางแผนการท่องเที่ยวที่ชุมชน ไม่ได้เป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยตรง หรือเป็นการวางแผนระดับมหภาค แต่ชุมชนมีแนวโน้มได้รับผลกระทบจากการกำหนดนโยบายหรือแผนการท่องเที่ยว

2. การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยว เป็นการมีส่วนร่วมที่ตัวแทนของชุมชนอาจเข้าร่วมในคณะกรรมการหรือการประชุมรับฟังความคิดเห็นเพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็น ความต้องการของชุมชนในโครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน

3. การดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมที่ชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานของรัฐ เพื่อประโยชน์ของชุมชนและสังคมโดยรวม

4. การท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชนเอง นับตั้งแต่การวางแผนการดำเนินการ และติดตามประเมินผลเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รักษาสภาพแวดล้อม ตลอดจนเกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมในชุมชน

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกระบวนการที่เอื้ออำนวยในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเปิดโอกาสในชุมชนท้องถิ่นร่วมคิดวางแผน ตัดสินใจ และเป็นผู้บริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเองโดยให้สมาชิกภายในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ อีกทั้งช่วยสร้างระบบสิทธิชุมชนในการรักษาอนาคตของชุมชน รักษาทรัพยากร ช่างไว้ซึ่งเอกลักษณ์ และคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน

3. แนวคิดหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

หลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หรือ sustainable tourism จัดว่าเป็นแนวคิดการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ได้รับการยอมรับจากทุกประเทศ เนื่องจากเป็นการท่องเที่ยวที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ที่เน้นการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศรวมทั้งวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งหลักการดังกล่าวมุ่งให้เกิดเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาและบริหารจัดการ 3 ประการคือ

ภาพที่ 2 เป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ดรชนี, 2545)

หลักการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยว

จากแนวคิดหลักการและเป้าหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งให้เห็นว่าการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจของ

แหล่งท่องเที่ยวและบริเวณ โคจรอบ มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ไม่ว่าแหล่งท่องเที่ยว นั้น จะพัฒนาและบริหารจัดการ ให้เป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบใดก็จำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยต่างๆ อย่าง เป็นระบบซึ่งมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 4 ด้าน ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรท่องเที่ยว ที่มีเป้าหมายหลัก มุ่งเน้นคุณภาพและ ความยั่งยืนเป็นสำคัญ ไม่ว่าทรัพยากรท่องเที่ยวจะเป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ด้าน สุขภาพ หรือวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและบริหาร จัดการจึงต้องพิจารณาถึงกิจกรรมหลักๆ ดังต่อไปนี้

1) การประเมินศักยภาพ ของทรัพยากรท่องเที่ยวทุกประเภทของพื้นที่เพื่อให้ทราบและตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญและข้อจำกัดในการที่จะนำมาใช้ประโยชน์

2) การจำแนกเขตท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการหรือเงื่อนไขของ การพัฒนาและการอนุรักษ์ที่สะท้อนถึงศักยภาพ โอกาส และข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรท่องเที่ยว

3) การกำหนดขีดความสามารถรองรับ การพัฒนาและการใช้ประโยชน์เพื่อการ ท่องเที่ยว ตั้งแต่เรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่างๆ สภาพแวดล้อมทางชีวกายภาพและด้าน สังคมจิตวิทยา

4) การบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมของตัวแหล่งและทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีคุณค่า ความสำคัญและเป็นสิ่งดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ ทั้งโดยใช้มาตรการควบคุม และการฟื้นฟูด้วยวิธีการต่าง ๆ

5) การควบคุมผลกระทบ อันเกิดจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและ พฤติกรรมการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว

2. สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ จะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับรูปแบบการ ท่องเที่ยวและกิจกรรมหรือผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่จะพัฒนาให้เกิดขึ้นและขึ้นอยู่กับขีด ความสามารถการรองรับได้ของสภาพแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยทั่วไปหลักการที่ ใช้ในการพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการมีกรอบดังนี้

1) สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ จะต้องมีความกลมกลืนกับสภาพภูมิทัศน์เดิม และ/หรือสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มีการใช้น้ำและพลังงานแบบประหยัดและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ ต่อสภาพแวดล้อมปัจจุบัน โดยยึดแนวคิดเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (environmentally friendly concept) เป็นบรรทัดฐาน

2) ผลลัพธ์หรือกิจกรรมท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมที่เปิดให้ผู้มาเยือนได้ใกล้ชิดกับทรัพยากรท่องเที่ยวและมีโอกาสได้ศึกษาเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของแหล่งและทรัพยากรท่องเที่ยว

3) ระดับของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การเข้าถึงแหล่ง ที่พัก อาหาร ฯลฯ ควรกระทำภายใต้กรอบวัตถุประสงค์/ เป้าหมายของเจ้าของพื้นที่แต่ต้องสอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวและขีดความสามารถการรองรับได้ทุกด้านของพื้นที่

4) การให้บริการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยเฉพาะระหว่างที่นักท่องเที่ยวพำนักอยู่ในพื้นที่ต้องมีการกำหนดกฎระเบียบและการบังคับใช้ควบคู่ไปกับมาตรการอื่น

5) ข้อมูลและการสื่อความหมาย ผู้มาเยือนได้เรียนรู้ เข้าใจและตระหนักเกี่ยวกับพื้นที่และทรัพยากร โดยเฉพาะการจัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและมีคฤเทศก์ท้องถิ่นนำเที่ยวและให้ความรู้

3. ตลาดการท่องเที่ยว การวิเคราะห์ตลาด จะบอกได้ว่าควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปในรูปแบบใด และคาดการณ์ได้ว่าภูมิหลังของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นใครมาจากไหน มีสถานภาพสังคมอย่างไร รวมไปถึงรายได้ อายุ การศึกษา ประสบการณ์การเดินทางท่องเที่ยวในอดีต เป็นต้น นอกจากนี้สามารถวิเคราะห์และคาดคะเน กลุ่มตลาดเฉพาะที่สนใจหรือมีแนวโน้มจะเลือกใช้รูปแบบหรือผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นพิเศษขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านต่างๆ ดังนี้

1) ความต้องการและความคาดหวังของนักท่องเที่ยว เป็นตัวบ่งชี้สำคัญถึงกลุ่มตลาดเป้าหมายของแหล่งท่องเที่ยว และสามารถนำข้อมูลมาใช้กำหนดภาพลักษณ์ (image) และอัตลักษณ์ (identity) หรือ (Tourism Brand) ของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการตลาดต่อไป

2) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว จะช่วยให้ทราบว่านักท่องเที่ยวหรือกลุ่มนักท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นกลุ่มตลาดเป้าหมายที่แท้จริงหรือไม่ หรือบ่งบอกเป็นนัยว่าการบริหารจัดการยังขาดประสิทธิภาพ

4. การบริหารจัดการ การบริหารจัดการถือว่าเป็นองค์ประกอบหรือกลไกสำคัญยิ่งที่จะทำให้วัตถุประสงค์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ซึ่งมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่จำนวนมากแต่โดยทั่วไป ประกอบด้วย

1) วิสัยทัศน์และนโยบาย ซึ่งจะต้องมีการกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน และใช้เป็นกรอบในการพัฒนาและการดำเนินงานด้านต่างๆ ให้แก่ผู้ปฏิบัติหรือผู้เกี่ยวข้องกับพื้นที่ทุกภาคส่วน วิสัยทัศน์และนโยบายอาจกำหนดโดยเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวหรือคณะกรรมการที่

รับฝึชชอบ แต่จะเป็นกรณีใดก็ตามควรมีการปรึกษาหารือหรือรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง และประชาชนท้องถิ่น

2) องค์การบริหารจัดการและบุคลากร ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำวิสัยทัศน์ และนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยองค์กรอาจแปลงวิสัยทัศน์และนโยบายเป็นแผนยุทธศาสตร์หรือแผนการพัฒนาและบริหารจัดการที่ครอบคลุมทุกด้านและมีการคัดสรรบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมตรงกับภาระงาน รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะหรือขีดความสามารถในการปฏิบัติด้วย

3) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีขอบเขตกว้างขวาง และมีผู้เกี่ยวข้องหลายกลุ่มอาทิเช่น เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการกลุ่มต่างๆ และองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ดังนั้นรูปแบบการบริหารจัดการจะต้องเป็นระบบเปิดทั้งในเรื่องข้อมูลข่าวสาร การปรึกษาหารือและการประสานงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนท้องถิ่นควรได้รับ โอกาส มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

4) การกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรม นอกจากจะเปิดให้ทุกกลุ่มมีส่วนร่วมรับฝึชชอบแล้วจะต้องมีการกระจายประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ผู้เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นก็ควรได้รับประโยชน์ตามระดับของการมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น

5) การติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ เป็นเครื่องมือที่ใช้ชี้วัดความสำเร็จของโครงการซึ่งรวมถึงแต่เรื่องคุณภาพ และความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม คุณภาพประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวไปจนถึงคุณภาพชีวิตของคนท้องถิ่น โดยอาจจะติดตามและประเมินจากแผนพัฒนาและบริหารจัดการ โดยรวม หรือแผนงานเฉพาะด้านที่มีการศึกษาจัดทำก่อนจะมีการพัฒนา

6) อื่นๆ ที่สำคัญได้แก่ การวิเคราะห์การลงทุนและจุกจุ่มทุนจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยรวม หรือเฉพาะกิจกรรมเป็นรายด้าน ซึ่งจะช่วยให้เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวมีลำดับขั้นตอนและแนวทางในการตัดสินใจเกี่ยวกับพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีข้อมูลเป็นเหตุผลประกอบ

โดยสรุป การพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืนจะต้องยึดกรอบหลักการพัฒนา และการบริหารจัดการที่มีองค์ประกอบอยู่ 4 ประการหลัก ได้แก่ องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ด้านตลาดท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการ ซึ่งแต่ละด้านมีสาระรายละเอียดมากน้อยแตกต่างกัน แต่ทุกองค์ประกอบดังกล่าวมีความ

เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันอย่างแยกกัน ไม่ออก (ครรรชนี, 2546)

ค้ำชีวิตรจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ครรรชนี (2546) กล่าวถึงผลการศึกษาของสภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก (World Travel and Tourism Council [WTTC]) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยประยุกต์แผนปฏิบัติการ Agenda 21 ภายใต้การสนับสนุน จากสมาคมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนานาชาติ 22 องค์กร ได้พัฒนา “โครงการมาตรฐานโลกสีเขียว (the green globe standard)” เพื่อดำเนินการจัดการและกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมสำหรับองค์กรภาคเอกชน ซึ่งรวมถึงธุรกิจการท่องเที่ยวของชุมชนและมาตรฐานสิ่งแวดล้อมสำหรับแหล่งท่องเที่ยว โดยมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวได้มีการกำหนดค้ำชีวิตรมาตรฐานไว้ ดังนี้

1. ความสามารถขององค์กร ที่รับผิดชอบจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวในการดูแลรักษาและปกป้องทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน ไม่เสื่อมโทรมและสามารถสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนขึ้นได้ ปัจจัยที่ใช้ในการประเมินในระดับท้องถิ่น ได้แก่ งบประมาณขององค์กรท้องถิ่น บุคลากรทั้งจำนวนและคุณภาพของบุคลากรในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เวลาที่จัดสรรให้ได้ในการศึกษาดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว และความสนใจขององค์กรท้องถิ่นซึ่งแสดงให้เห็นได้จากพันธกิจขององค์กรที่มีระบุดูแลรักษา และรับรองด้วยกฎหมายหรือความเห็นชอบของคนในชุมชนท้องถิ่น
2. ผลการดำเนินการในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวขององค์กรท้องถิ่นเพื่อรักษาคุณภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว ปัจจัยที่ใช้ในการประเมินผล เช่น การดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว การดูแลบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกให้อยู่ในสภาพการใช้งานได้และไม่ทรุดโทรม ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช และสัตว์ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น
3. การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ปัจจัยชี้วัด ได้แก่ องค์กรท้องถิ่นมีแผนการพัฒนามีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องตอบสนองต่อหลักการการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหรือไม่ และในแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าว มีกิจกรรมการดำเนินงานที่มีความเป็นไปได้ มีความชัดเจนในการตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในท้องถิ่นนั้น

5. การแลกเปลี่ยนข้อมูล ทักษะ และความรู้ต่างๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวระหว่างท้องถิ่นด้วยกันและระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

6. การฝึกอบรม และเพิ่มพูนความรู้ จิตสำนึกของคนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรการท่องเที่ยว ตัวชี้วัดที่สำคัญคือ 1) การเข้าร่วมรับการฝึกอบรมดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และ 2) ระดับทักษะความรู้ความสามารถต่างๆ ของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวที่เพิ่มพูนขึ้น

7. การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่น ปัจจุบันชี้วัด เช่น ลัทธิส่วนหนึ่งของประชาชนท้องถิ่นที่เข้าร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ความถี่ของการมีส่วนร่วมความคิดเห็น และความเต็มใจของประชาชนท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยว เป็นต้น

8. ผลความคืบหน้าในการจัดการการท่องเที่ยว ปัจจุบันชี้วัดคือ มีการประเมินผลการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือไม่ หัวข้อหรือประเด็นการประเมินสอดคล้องและครอบคลุมกับเป้าหมายหรือประเด็นในการคุ้มครองรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ไม่เสื่อมโทรม ความถี่และความสม่ำเสมอของการประเมินผล

9. พันธมิตรในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปัจจุบันชี้วัดคือมีเครือข่ายสนับสนุนหรือความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนหรือไม่ เช่นกลุ่มผู้ประกอบการที่สนับสนุนและมีพันธสัญญาในการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างระมัดระวังและช่วยองค์กรท้องถิ่นประเมินติดตามสถานภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นต้น

4. แนวคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถการรองรับด้านการท่องเที่ยว (Tourism Carrying Capacity: TCC)

กระบวนการศึกษาเพื่อกำหนดระดับของขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว มีจุดเริ่มต้นจากการศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวกับความยั่งยืนของระบบนิเวศ ซึ่ง CAMP (1999) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า ขีดความสามารถในการรองรับได้จากการพัฒนาการท่องเที่ยว คือการพัฒนาที่ใช้ทรัพยากรต่างๆ ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้น โดยไม่เปลี่ยนแปลงระบบนิเวศเดิมหรือสร้างความต่อเนื่องในการใช้ประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ในขณะที่ Mathieson และ Wall มองขีดความสามารถการรองรับได้ที่เกี่ยวข้องกับจำนวนผู้ใช้ประโยชน์ที่เข้าไปในพื้นที่ที่มากที่สุดแล้วไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสภาพเศรษฐกิจ-สังคมของประชาชนท้องถิ่น

องค์การการท่องเที่ยวระดับโลก (World Tourism Organization :WTO) (1984) ได้ให้แนวคิดโดยกล่าวไว้ว่าขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยว นั้น เป็นจำนวนผู้คนที่สามารถอยู่ในทุกเวลาที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายน้อยที่สุด และนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างเพียงพอสำหรับความต้องการที่เกิดขึ้น และจะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อความจำเป็นพื้นฐาน รวมถึงความรู้สึกนึกคิดของประชาชนท้องถิ่น ขณะที่ CAMP (1999) ได้นำเสนอแนวทางของขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่จากการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งหมายถึงจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ส่งผลให้เกิดการทำลายทรัพยากรชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการทำลายความพึงพอใจและประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณค่าของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

ดังนั้น ขีดความสามารถการรองรับได้ด้านการท่องเที่ยว จึงเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับจัดการการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนามากเกินกว่าที่กำหนดแล้วทำให้มีโอกาสหรือความเสี่ยงอย่างมากที่จะทำให้ทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่เสื่อมโทรม ลดความพึงพอใจและคุณภาพประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว จนเกิดผลเสียหายต่อสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

2. ขีดความสามารถการรองรับได้ด้านกิจกรรมนันทนาการ (Recreation Carrying Capacity: RCC)

นภวรรณ (2541) ให้ความหมายของขีดความสามารถการรองรับด้านนันทนาการ หมายถึงปริมาณนักท่องเที่ยว รูปแบบกิจกรรมนันทนาการ และระดับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่แหล่งนันทนาการแต่ละแห่งจะสามารถรองรับได้ โดยไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศของแหล่งนันทนาการ และประสบการณ์นันทนาการที่นักท่องเที่ยวควรจะได้รับจากการไปเยือนแหล่งนันทนาการนั้น ในขณะที่ Wagar (1964) ได้ให้ความหมายในเรื่องนี้ไว้ว่า คือระดับของการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการซึ่งพื้นที่สามารถรองรับได้ ทั้งยังสามารถให้ประสบการณ์ และคุณภาพของนันทนาการที่ยั่งยืน โดยที่ระดับของการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการสูงสุดที่ก่อให้เกิดผลกระทบไม่เกินค่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ กล่าวโดยสรุปคือเป็นการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่แหล่งนันทนาการแต่ละแห่งจะสามารถรองรับการประกอบกิจกรรมนันทนาการได้ โดยพิจารณาจากผลกระทบที่เกิดจากการประกอบกิจกรรมนันทนาการนั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบอันเนื่องมาจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่มากจนเกินไป คู่มืออุทยานแห่งชาติ (2551)

ขีดความสามารถการรองรับด้านนันทนาการจะมีความแตกต่างไปจากขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ (1) ด้านชีวภาพ (2) ด้านสังคม

วัฒนธรรม (3) ด้านสังคมจิตวิทยา และ (4) ด้านการจัดการ ในขณะที่ขีดความสามารถด้าน
นันทนาการ ได้เน้นความสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพของสิ่งแวดล้อม และคุณภาพของประสบการณ์
นันทนาการที่แหล่งท่องเที่ยววันนั้นๆ สามารถรองรับได้ต่อกิจกรรมมากน้อยเพียงใด แสดงให้เห็นว่า
ขีดความสามารถการรองรับด้านนันทนาการ จะมีขอบเขตที่แคบกว่าขีดความสามารถการรองรับด้าน
การท่องเที่ยวซึ่งมองผลกระทบในภาพรวม แต่ขีดความสามารถการรองรับด้านนันทนาการจะมองใน
ลักษณะเชิงพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ดังนั้นการจัดการแหล่งท่องเที่ยวซึ่งใช้แนวคิดของขีดความสามารถใน
การรองรับได้ จึงจำเป็นต้องพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับได้ในแต่ละด้านไปพร้อมกัน โดย
ขีดความสามารถด้านใดที่มีค่าต่ำที่สุด เป็นตัวกำหนดระดับขีดความสามารถรวมของแหล่งท่องเที่ยว
นั้นๆ (ครรรชนี, 2546)

1. ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านนิเวศวิทยา (Bio-physical or Ecological Carrying Capacity, ECC) เป็นการกำหนดขีดความสามารถของธรรมชาติที่จะแบกรับผลกระทบจาก
กิจกรรมนันทนาการในพื้นที่ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับผลกระทบด้านชีวภาพ เช่น ดิน น้ำ สัตว์ป่า
และพืชพรรณ เป็นต้น และมีการกำหนดค่าเพื่อรักษาระดับไม่ให้ผลกระทบที่เกิดขึ้นทำลาย
ระบบนิเวศจนกระทั่งเสื่อมโทรมและยากในการฟื้นตัวตามธรรมชาติ Shelby and Heberline (1986)
และคณะวนศาสตร์ (2548) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและลักษณะของ
กิจกรรมท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศไม่เท่ากัน สามารถกระทำได้โดยการวัดระดับการใช้
ประโยชน์นันทนาการต่อช่วงเวลาที่มีสัมพันธ์กับผลกระทบต่อระบบนิเวศ เช่น ผลกระทบต่อแนว
ปะการัง และทรัพยากรชายฝั่งจากการประกอบกิจกรรมนันทนาการ ได้แก่การเหยียบย่ำปะการัง
การทิ้งสมอเรือ ปริมาณขยะ การลักลอบจับสัตว์น้ำบางชนิด เช่น หอยมือเสือ ปลิงทะเล เป็นต้น
โดยระดับของผลกระทบสูงสุดที่ยอมให้เกิดขึ้นได้นั้น กำหนดขึ้นจากค่ามาตรฐานหรือค่าของ
ผลกระทบสูงสุดที่ยอมรับให้มีได้ในแหล่งท่องเที่ยว

2. ขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ (Physical Carrying Capacity, PCC) เป็น
การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่เนื้อที่หรือพื้นที่ที่สามารถรองรับการใช้ประโยชน์ที่ยัง
สามารถเอื้อให้เกิดกิจกรรมนันทนาการตามต้องการได้ ซึ่งแปรผันไปตามลักษณะของกิจกรรม
นันทนาการและประเภทของแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงระดับการใช้ประโยชน์ด้านท่องเที่ยวที่
เน้นขนาดเนื้อที่ที่ใช้ในการรองรับกิจกรรมท่องเที่ยว/นันทนาการในช่วงเวลาหนึ่งเป็นหลัก มองใน
มิติด้านขนาดเนื้อที่ที่สามารถเปิดให้ใช้ประโยชน์เทียบกับค่ามาตรฐานด้านขนาดของเนื้อที่ในการ
ประกอบกิจกรรมที่แต่ละชนิดต้องการใช้ สำหรับขีดความสามารถในการรองรับการในด้านนี้มี
ลักษณะเดียวกันกับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านการจัดการ หรือสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวก (Managerial or Facility Carrying Capacity, FCC) (Wolters, 1991) ซึ่งเป็นการคำนึง ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการใช้ประโยชน์จากนักท่องเที่ยวในช่วงเวลาที่กำหนด เช่น บ้านพัก พื้นที่นั่งรับประทานอาหาร ท่าจอดเรือ ห้องน้ำ- ห้องสุขา รวมไปถึงน้ำใช้ในการ อุปโภค

3. ชีตความสามารถการรองรับด้านสังคม วัฒนธรรม (Social Carrying Capacity: SCC) เป็นการตระหนักเกี่ยวกับการรับรู้ถึงจำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ หรือความแออัดที่เกิดขึ้นใน พื้นที่อันจะนำมาซึ่งความขัดแย้งของการประกอบกิจกรรมในพื้นที่และส่งผลถึงระดับความพึง พอใจ ตลอดจนประสบการณ์ันทนาการที่มีคุณค่าของนักท่องเที่ยว Rischbieter, D. etal (2004) และ Shelby and Heberlein (1986) ได้เพิ่มเติมว่าควรคำนึงถึงจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดต่อช่วงเวลา ที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งจนยอมรับ ไม่ได้ กล่าวโดยสรุป ชีตความสามารถการรองรับด้านสังคมวัฒนธรรม เป็นการศึกษาปริมาณ นักท่องเที่ยวสูงสุดต่อช่วงเวลาที่ผ่านมาใช้ประโยชน์ในพื้นที่นั้นๆ โดยไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ประสบการณ์ันทนาการที่ควรจะได้รับของนักท่องเที่ยวเอง และเกิดผลกระทบด้านความรู้สึก พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นน้อยที่สุด

4. ชีตความสามารถในการรองรับได้ด้านเศรษฐกิจ (Economic Carrying Capacity) เป็น การมองผลกระทบที่มีผลมาจากสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียจากการพัฒนาการท่องเที่ยว และคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับผลจากการ พัฒนานั้นๆ ทั้งในด้านสภาพความเป็นอยู่ทั้งทางร่างกาย จิตใจและอารมณ์ รวมถึงระบบเศรษฐกิจที่ดี ขึ้นหรือแย่ลงตามกลไกการท่องเที่ยวในแต่ละฤดูกาลของพื้นที่นั้นๆ ครรชนี (2547) ได้จำแนก ผลกระทบทางเศรษฐกิจออกเป็น 3 ลักษณะคือ (1) ผลกระทบทางตรง (Direct Benefits) (2) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Benefits) และ (3) ผลกระทบต่อเนื่อง (Induced Benefits) โดยมี รายละเอียด ดังนี้

1. ผลกระทบทางตรง หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของ นักท่องเที่ยว โดยตรงเกี่ยวกับการซื้อสินค้าและการบริการด้านการท่องเที่ยวจากผู้ประกอบการใน แหล่งท่องเที่ยว เช่น การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเพื่อซื้ออาหาร เครื่องดื่ม จ่ายค่าที่พัก เป็นต้น และ ผู้ประกอบการดังกล่าวนำเงินที่ได้รับจากนักท่องเที่ยวไปใช้จ่ายต่อไปในรอบแรกที่เกี่ยวข้องกับการ ท่องเที่ยว เช่น เป็นเงินเดือน ซื้อสินค้าวัตถุดิบเพื่อประกอบอาหารซ่อมแซมปรับปรุงที่พัก จ่ายภาษี เป็นต้น

2. ผลกระทบทางอ้อม หมายถึง ผลกระทบลำดับต่อๆ ไปที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคล ในธุรกิจการท่องเที่ยวหรือหน่วยงานต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจในรอบแรกจากการท่องเที่ยว นำเงินที่ได้รับ ไปใช้จ่ายเพื่อผลิตสิ่งของหรือการบริการมารับการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจ การเกษตรที่ผลิตพืชผักและเนื้อสัตว์มาขายให้แก่ผู้ประกอบการร้านอาหาร เป็นต้น

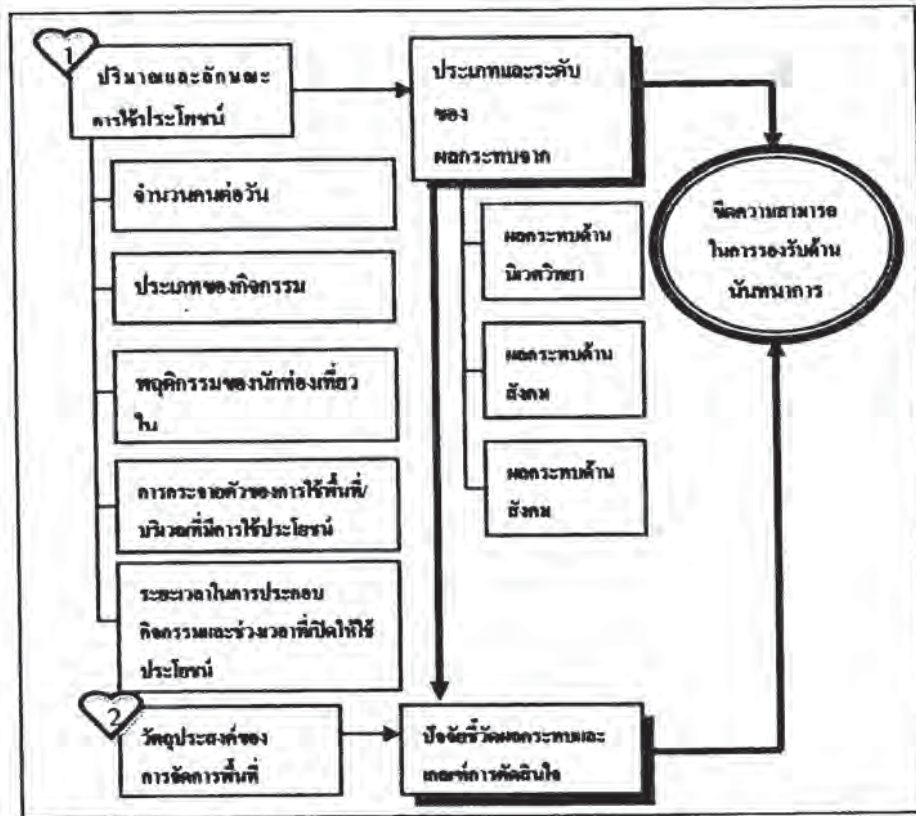
3. ผลกระทบต่อเนื่อง หมายถึง ผลกระทบจากธุรกิจการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม นำเงินไปใช้จ่ายในธุรกิจอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการท่องเที่ยว ต่อไป เช่น พนักงานต้อนรับของโรงแรม ได้รับเงินเดือนจากเจ้าของโรงแรม จัดเป็นผลกระทบทางตรงจากการท่องเที่ยวต่อการจ้างงานและสร้างรายได้ แต่เมื่อพนักงานต้อนรับ ได้รับเงินเดือนมาแล้วนำมาจ่ายเป็นค่าซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งตัว ธุรกิจซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งตัวจึงเป็น ธุรกิจที่ได้รับผลต่อเนื่องจากการท่องเที่ยว เพราะถ้าหากไม่มีการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจขายเสื้อผ้าและเครื่องประดับ พนักงานต้อนรับก็จะไม่ได้รับการจ้างและได้รับเงินเดือน และท้ายที่สุดไม่มีเงินจับจ่ายซื้อเสื้อผ้า ธุรกิจเสื้อผ้าก็จะขาดผู้มาซื้อทำให้รายได้ลดน้อยลง เป็นต้น

ดังนั้น หากจะทำการประเมินเกี่ยวกับขีดความสามารถการรองรับได้ด้าน นันทนาการในแหล่งท่องเที่ยว คณะวนศาสตร์ (2548) ได้สรุปแนวคิดจากเอกสารทั้งหมดข้างต้นว่า การประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวหรือด้านนันทนาการมีองค์ประกอบ 2 ประการที่สำคัญในการพิจารณา คือ

1. ประเภทและระดับของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการใช้พื้นที่เพื่อสนองตอบต่อกิจกรรมนันทนาการและความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับปริมาณและลักษณะของการใช้ประโยชน์

2. สภาพการใช้ประโยชน์ด้าน นันทนาการที่ความต้องการที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว หรือเป้าหมายของการจัดการพื้นที่ และการกำหนดปัจจัยและเกณฑ์ในการชี้วัดที่แสดงถึงเป้าหมาย ที่ต้องการทั้งด้านคุณภาพของสิ่งแวดล้อม สังคมวัฒนธรรม และประสบการณ์นันทนาการ

สามารถสรุปแนวความคิดและแนวทางการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ด้าน นันทนาการในแหล่งท่องเที่ยวได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ประกอบในการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว/ นันทนาการ (ครรรชนี, 2547)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยแม่โจ้- ชุมพร ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานในพื้นที่ซึ่งเน้นวิจัยและการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การพัฒนามาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทชุมชนเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร (ชลตรงค์, 2552) มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการจัดการการท่องเที่ยวแบบที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท และสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ใช้บริการที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชุมชนของเกาะพิทักษ์ โดยเน้นกระบวนการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในพื้นที่ประกอบการประเมินศักยภาพของพื้นที่ และมาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จากนั้นนำผลการวิเคราะห์เพื่อทำการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนเกาะพิทักษ์ ประกอบด้วย การฝึกอบรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การให้บริการและเป็นเจ้าบ้านที่ดี และการจัดทำแผนปฏิบัติการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินโครงการการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชนของเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างแนวทาง และมาตรฐานการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยว และเกิดประโยชน์สูงสุดสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนเกาะพิทักษ์ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีการจัดกระบวนการดำเนินงาน เพื่อศึกษาวิจัย ดังนี้

1. สำรวจและรวบรวมบริบทชุมชน และประเมินสถานการณ์ผลกระทบ
2. ทบทวน และกำหนดกรอบวิจัย
3. กำหนดเงื่อนไข ปัจจัย และตัวชี้วัด ขีดความสามารถในการรองรับได้แต่ละด้าน (Carrying Capacity)
4. ออกแบบเครื่องมือ และกำหนดวิธีการสำรวจ และประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้แต่ละด้าน
5. สำรวจ และเก็บรวบรวมข้อมูลตามเครื่องมือ และวิธีการที่กำหนดในระบะที่ 1
6. วิเคราะห์ข้อมูล
7. สรุปผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้รายประเภท และในภาพรวม

สำหรับแผนการดำเนินงานและกระบวนการทำงานร่วมกับชุมชนในด้านต่างๆ ประกอบด้วยรายละเอียดแต่ละกิจกรรม สามารถสรุปได้ ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 เตรียมทีมวิจัย และกิจกรรมสร้างความเข้าใจร่วมระหว่างทีมวิจัย และเพิ่มเติมแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

เป้าหมาย	1. ได้ทีมวิจัยร่วมระหว่างนักวิชาการ และชาวบ้าน 2. เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้กับทีมวิจัย (ทีมวิจัยหลัก ทีมวิจัยร่วม)
ผู้เข้าร่วม	ทีมวิจัยนักวิชาการและชาวบ้านเกาะพิทักษ์ รวม 32 คน
ขั้นตอนการทำกิจกรรม	1. จัดเวทีชาวบ้าน ทีมวิจัย โดยประชุมทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างทีมวิจัย และนักวิจัยท้องถิ่นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์/

เป้าหมายของงานวิจัย และวิธีการดำเนินการวิจัยตลอด
กระบวนการ

2. กิจกรรมสร้างความเข้าใจร่วมเกี่ยวกับลักษณะงานวิจัยท้องถิ่น
3. กำหนดทีมชาวบ้านที่มีความสนใจเรื่องขีดความสามารถในการ
รับด้านการท่องเที่ยว
4. ทบทวนแนวคิด /กิจกรรมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อ
ท้องถิ่น

สรุปผลการประชุม

- สร้างความเข้าใจร่วมเกี่ยวกับลักษณะงานวิจัยท้องถิ่น
งานวิจัยท้องถิ่น คือการนำข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นประเด็นปัญหาที่ตั้ง
โจทย์สำหรับการวิเคราะห์ และจัดทำแผนการทำงานบนฐานข้อมูล
ที่มีอยู่ โดยใช้เครื่องมือ คือ การบันทึก การสังเกต หรือสอบถาม
ความคิดเห็นจากผู้มาเยือน และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ และ
นำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น
- เพิ่มความรู้เรื่องขีดความสามารถในการรองรับได้ โดยมี
รายละเอียด ดังนี้

1. ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้
ประโยชน์ได้อย่างเพียงพอ และไม่กระทบกระเทือนต่อความ
จำเป็นขั้นพื้นฐาน
 2. รูปแบบกิจกรรมนันทนาการสอดคล้องกับพื้นที่ และปริมาณ
นักท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศ และ
นักท่องเที่ยวต้อง ได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพ
 3. ความยั่งยืนของระบบนิเวศ นักท่องเที่ยวใช้ประโยชน์แล้วไม่
ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม
 4. ด้านสังคม วัฒนธรรม และจิตวิทยา ที่เป็นการรับรู้ถึงจำนวน
นักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ หรือความแออัดที่เกิดขึ้นในพื้นที่
 5. ด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นที่
ได้รับผลจากการพัฒนานั้น ๆ
- การสร้างทีมวิจัยร่วมในชุมชน ซึ่งปรากฏรายชื่อผู้ร่วมสนใจ 16
คน โดยมีการแบ่งกลุ่มนักวิจัยออกถามความสนใจของแต่ละคน

กิจกรรมที่ 2 รวบรวมข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ และค้นหาการเปลี่ยนแปลง/ผลกระทบที่แต่ละกลุ่มให้ความสนใจ (ครั้งที่ 1)

เป้าหมาย

1. ผลกระทบที่ชุมชนแต่ละกลุ่มให้ความสนใจ
2. ข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผนและกำหนดเงื่อนไข/ปัจจัยชี้วัดขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์
3. ได้กรอบการวิจัย

ผู้เข้าร่วม

ทีมวิจัยนักวิชาการและทีมวิจัยชาวบ้าน และชาวบ้านเกาะพิทักษ์รวม 17 คน

ขั้นตอนการทำกิจกรรม

1. ทบทวนพัฒนาการการท่องเที่ยว และการเปลี่ยนแปลงของชุมชน
2. จัดเวทีสรุปทบทวนการเรียนรู้ (สมาชิกแต่ละกลุ่มท่องเที่ยว และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว)
3. อบรมแนวคิด และทฤษฎีขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านท่องเที่ยว
4. กำหนดแนวทางและแผนปฏิบัติงาน

สรุปผลการประชุม

ชุมชนเกาะพิทักษ์ได้ดำเนินการด้านท่องเที่ยวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 จนถึงปัจจุบัน และกำลังดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและดีขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นชุมชนควรมีแนวทางติดตาม สภาพความเปลี่ยนแปลงของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และความรู้สึกนึกคิดของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับเกาะพิทักษ์

- วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อศึกษา และกำหนดวิธีการประเมินขีดความสามารถในการรองรับ
2. เพื่อประเมินผลกระทบ/ ขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทาง และมาตรการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยว

- เป้าหมายจากการวิจัยครั้งนี้

1. ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากกิจกรรมท่องเที่ยวได้เอง
2. ชุมชนเกาะพิทักษ์สามารถรักษาคุณภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวเอาไว้ได้
3. เป็นชุมชนต้นแบบนำเครื่องมือด้านขีดความสามารถในการรองรับ ได้ทางการท่องเที่ยวมาเป็นแนวทาง
4. ทุกพื้นที่ที่มีการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการติดตามการเปลี่ยนแปลงหรือตรวจสอบผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

ได้ผลสรุปสถานการณ์การณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ทำการสำรวจพื้นที่ร่วมกับผู้เข้าร่วมประชุม ดังนี้ จากสถานการณ์ปัญหาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตั้งแต่มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของเกาะพิทักษ์ ส่งผลให้เกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ ซึ่งแยกเป็นประเด็นหลัก 5 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม วัฒนธรรม และจิตวิทยา 3) ด้านนิเวศ หรือสิ่งแวดล้อม 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 5) ด้านกายภาพ

กิจกรรมที่ 3 ร่วมประชุมพัฒนาศักยภาพนักวิจัยชุดโครงการวิจัย CBT Carrying capacity

เป้าหมาย	- วางแนวทางเก็บข้อมูล กระบวนการ และเครื่องมือในการวิจัยในแต่ละโครงการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
ผู้เข้าร่วม	ทีมที่ปรึกษา เจ้าหน้าที่สกว. ทีมวิจัยนักวิชาการและทีมวิจัยชาวบ้าน จำนวน 4 พื้นที่ ประมาณ 20 คน
ขั้นตอนการทำกิจกรรม	1. เข้าร่วมประชุม และนำเสนอแผนงานโครงการวิจัย 2. พัฒนาศักยภาพนักวิจัยชุดโครงการ CBT Carrying capacity
สรุปผลการประชุม	- เติมความรู้เรื่องขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) การท่องเที่ยว โดย ผศ.ดร.ครรชนิ เอมพันธุ์ - นำเสนอแผนงานโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชนของเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างแนวทาง และ

มาตรการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยว และเกิดประโยชน์สูงสุดสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนเกาะพิทักษ์”

- รับฟังข้อเสนอแนะจากคณะที่ปรึกษาโครงการ

กิจกรรมที่ 4 - การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว และทรัพยากรสื่อความหมายในพื้นที่

Evaluation of Tourism Site Potential (ENTSP)

- วิเคราะห์ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักเกณฑ์ของการจำแนกช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ Recreation Opportunity Spectrum (ROS)

เป้าหมาย

- ทราบระดับศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่
- ค้นหาคุณค่า ความความโดดเด่น และข้อจำกัดในการนำทรัพยากรในพื้นที่มาใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว
- ทราบช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ และมีแนวทางการจัดการและพัฒนาพื้นที่ตามหลักเกณฑ์ ROS

ผู้เข้าร่วม

ทีมวิจัยนักวิชาการและทีมวิจัยชาวบ้าน และชาวบ้านเกาะพิทักษ์รวม 8 คน

ขั้นตอนการทำ

กิจกรรม

1. ทีมวิจัย ร่วมประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว และทรัพยากรสื่อความหมายในพื้นที่ โดยครอบคลุมประเด็นที่ใช้บ่งชี้ศักยภาพดังต่อไปนี้ คือ 1. ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของพื้นที่ 2. นัยสำคัญของการสื่อความหมาย 3. ความสะดวกในการเข้าถึง 4. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว 5. ความเปราะบาง/ข้อจำกัดของพื้นที่
2. การจำแนกเขตท่องเที่ยวตามหลักช่วงชั้นโอกาสนันทนาการ (Recreation Opportunity Spectrum, ROS) โดยครอบคลุมประเด็นที่ใช้บ่งชี้ศักยภาพดังต่อไปนี้ คือ 1. ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางและการเข้าถึง (Accessibility) 2. ความเป็นธรรมชาติและการพัฒนาพื้นที่ 3. ระดับการพึ่งพาตัวเอง 4. ระดับการควบคุมนักท่องเที่ยว / ควบคุมกิจกรรมการใช้ประโยชน์

สรุปผลการประชุม

- ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว และทรัพยากรสื่อความหมายในพื้นที่

พบว่า เกาะพิทักษ์มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากทรัพยากรท่องเที่ยวมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยเฉพาะลักษณะทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นเกาะใกล้ชายฝั่งระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร ทำให้การเดินทางค่อนข้างสะดวก บนเกาะยังสามารถประกอบกิจกรรมนันทนาการ/การท่องเที่ยวได้หลากหลาย เช่น กิจกรรมดำน้ำตื้น ตกหมึก พายเรือคายัค เดินศึกษาธรรมชาติ และวัฒนธรรม คูณก พักผ่อนและเล่นน้ำบริเวณชายหาด ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวก็มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยแต่ละกิจกรรมสามารถเชื่อมโยงกันได้ด้วยระยะทางที่ใกล้ และสามารถประกอบกิจกรรมได้เลยหากนักท่องเที่ยวต้องการ ส่วนด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และการสื่อความหมาย พื้นที่ยังคงมีสภาพเป็นธรรมชาติทั้งทางทะเลและทางบก แต่มีการตัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงแบบเลียนแบบธรรมชาติอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกโดยส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัย มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และสะท้อนถึงความ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชาวปักษ์ใต้และวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้าน ได้เป็นอย่างดี

- ผลการจำแนกเขตท่องเที่ยวตามหลักช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ (ROS)

ผลการประเมินพบว่า เกาะพิทักษ์เป็นแหล่งนันทนาการฯ (ROS) ประเภท กึ่งพัฒนา (Semi-Developed) โดยมีค่าคะแนนเท่ากับ 1.92 (รายละเอียดดังตารางที่ 2) หมายถึง พื้นที่ยังคงมีสภาพเป็นธรรมชาติทั้งทางทะเลและทางบก แต่มีการตัดแปลงหรือเลียนแบบธรรมชาติอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกโดยส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัย มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และสะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชาวปักษ์ใต้และวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้าน ได้เป็นอย่างดี ส่วนการพบเห็นและได้ยินเสียงจากบุคคลอื่นอยู่ในระดับปานกลาง

เนื่องจากชุมชนเกาะพิทักษ์เป็นชุมชนขนาดเล็ก และเจ็บสงบ ส่วนการเดินทางไปยังเกาะพิทักษ์สามารถเดินทางได้โดยใช้เรือประมงขนาดเล็ก หรือเรือหางยาว ระยะทางจากฝั่งประมาณ 1 กิโลเมตร และไม่สามารถใช้ยานพาหนะที่ใช้เครื่องยนต์ชนิดอื่นบนเกาะได้เลย

กิจกรรมที่ 5 รวบรวมสถานการณ์ ปัญหาและการเปลี่ยนแปลงผลกระทบทางการท่องเที่ยว (ครั้งที่ 2)

เป้าหมาย	1. ทราบผลกระทบทางการท่องเที่ยวด้านนิเวศ ด้านกายภาพ ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม วัฒนธรรม และจิตวิทยา
ผู้เข้าร่วม	ทีมวิจัยนักวิชาการและทีมวิจัยชาวบ้าน และชาวบ้านเกาะพิทักษ์รวม 19 คน
ขั้นตอนการทำกิจกรรม	เวทีสรุปบทเรียนเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวทั้งด้านบวก และด้านลบ
สรุปผลการประชุม	<ul style="list-style-type: none"> - สรุปสถานการณ์ปัญหาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ตั้งแต่มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน ทั้งด้านบวก และด้านลบ โดยจำแนกออกเป็นกลุ่ม ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ด้านสังคม วัฒนธรรม และจิตวิทยา - ด้านนิเวศ หรือสิ่งแวดล้อม - ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก - น้ำประปาไม่เพียงพอ - ด้านเศรษฐกิจ - ด้านสังคม จิตวิทยา - หาหรือประเด็นการจำแนกผลกระทบออกเป็นแต่ละด้าน เพื่อหาแนวทางในการสร้างเครื่องมือ และวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม และมีการให้ข้อมูลสถานการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

**กิจกรรมที่ 6-7 กำหนดปัจจัยชี้วัด และเกณฑ์การประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้าน
ท้องเที่ยว**

เป้าหมาย	ได้ปัจจัยชี้วัดที่ผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
ผู้เข้าร่วม	ทีมวิจัยนักวิชาการและทีมวิจัยชาวบ้าน และชาวบ้านเกาะพิทักษ์ รวม 19 คน
ขั้นตอนการทำ กิจกรรม	เวทีสรุปบทเรียนเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการท้องเที่ยว (ด้าน บวก และลบ)
สรุปผลการประชุม	<ul style="list-style-type: none"> - ทหารเรือในประเด็นการจำแนกประเด็นศึกษา การสร้างเครื่องมือ และ วิธีการเก็บข้อมูลในบางส่วน และมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับ สถานการณ์การท้องเที่ยวโดยจำแนกออกเป็นกลุ่ม ดังนี้ - ด้านสังคม วัฒนธรรม ความเข้าใจไม่ตรงกันระหว่างชาวบ้านกับ นักท้องเที่ยวในการสื่อสาร ชาวบ้านมีความกล้าแสดงออกมากขึ้น ใช้เทคโนโลยี - ด้านนิเวศ หรือสิ่งแวดล้อม การทำจุดลื่นที่รับบอลบ่าบ้น้ำเสีย ปัญหาแหล่งปะการังสูญหาย - ด้านสิ่งแวดล้อม ความสะอาด น้ำประปาไม่เพียงพอ เนื่องจากน้ำที่มาจาก ฝั่่งชำรุดบ่อย - ด้านเศรษฐกิจ ชาวบ้านที่ทำโฮมสเตย์ได้รับกำไรน้อย ชุมชนไม่มี ระบบการมัดจำเงินล่วงหน้า - ด้านสังคม จิตวิทยา นักท้องเที่ยวที่ไปดำน้ำดูปะการัง ไม่ทำตาม คำแนะนำของคนเรือ - กิจกรรมที่ชาวบ้านต้องการให้หน่วยงานเข้ามาดูแล และช่วยเหลือ

กิจกรรมที่ 8 ออกแบบเครื่องมือ และกำหนดตัวชี้วัดขีดความสามารถในการรองรับได้

เป้าหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. ได้เครื่องมือที่เหมาะสมในการศึกษาขีดความสามารถในการ รองรับได้ผ่านกระบวนการชุมชนมีส่วนร่วม 2. เกิดความรู้ และทักษะการใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล
ผู้เข้าร่วม	ทีมวิจัยนักวิชาการและทีมวิจัยชาวบ้าน และชาวบ้านเกาะพิทักษ์ รวม 29 คน

ขั้นตอนการทำ
กิจกรรม

1. สร้างเครื่องมือตามตัวชี้วัดที่กำหนดแต่ละด้าน (นิเวศ กายภาพ การจัดการ เศรษฐกิจสังคมจิตวิทยา และด้านสังคมวัฒนธรรม)
2. สร้างการเรียนรู้ CC ให้กับชุมชน
3. อบรมวิธีใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลแต่ละด้าน
4. ร่วมวิเคราะห์ความเหมาะสมของเครื่องมือ

สรุปผลการประชุม

1. จัดทำแบบสอบถาม มีประเด็นดังนี้
 - ร่วมระดมความคิดเห็นเพื่อสร้างประเด็นคำถามกับผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อสร้างแบบสอบถามนักท่องเที่ยว สามารถสรุปเป็นประเด็นหลัก ดังนี้
 - เรื่องกลุ่มนักท่องเที่ยว (ใคร มาจากไหน ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร)
 - กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวคาดหวังว่าจะทำ/ กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้กระทำจริง
 - พฤติกรรมที่นักท่องเที่ยวคิดว่าไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น
 - การบริหารจัดการที่นักท่องเที่ยวต้องการให้เพิ่มเติม
 - ด้านความรู้สึกนึกคิดของนักท่องเที่ยวในด้านต่างๆ
 - ความพึงพอใจ / ความรู้สึกในภาพรวมของการเดินทางครั้งนี้ เพื่อให้ทราบระดับความรู้สึก(ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว)
 - ประเด็นที่ต้องการให้มีการสอบถามระดับความพึงพอใจ ระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวในด้านต่างๆ
 - ความต้องการกลับมาเยือนซ้ำ
2. จัดทำแบบบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว
3. จัดทำแบบบันทึกการคัดแยกขยะ

กิจกรรมที่ 9 ผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านการท่องเที่ยวเกาะพิทักษ์

เป้าหมาย

1. การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ผ่านกระบวนการชุมชนมีส่วนร่วม
2. ใช้เครื่องมือการเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัดที่กำหนดแต่ละด้าน

ผู้เข้าร่วม

ทีมวิจัยนักวิชาการและทีมวิจัยชาวบ้าน และชาวบ้านเกาะพิทักษ์

ขั้นตอนการทำ

1. เก็บรวบรวมข้อมูลด้านนิเวศ กายภาพ การจัดการ เศรษฐกิจ

กิจกรรม	<p>สังคมจิตวิทยา และด้านสังคมวัฒนธรรม</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. สร้างกระบวนการเก็บข้อมูลด้าน CC ให้กับชุมชน 3. พัฒนาทักษะการใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลแต่ละด้าน 4. ร่วมวิเคราะห์และปรับปรุงความเหมาะสมของเครื่องมือ
สรุปผลการประชุม	<p>ผลการศึกษาตามตัวชี้วัด CC แต่ละด้าน ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ด้านนิเวศ (ขยะ) ผลการศึกษาด้านขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะประเภทขวด เป็นต้น - ด้านกายภาพ (ลานจอดรถ) - ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (ห้องน้ำ-สุขา พื้นที่บ้านพัก น้ำเพื่อการอุปโภค เป็นต้น) - ด้านสังคมจิตวิทยา ผลการศึกษาด้านนักท่องเที่ยว (ใคร มาจากไหน ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร การรับรู้ถึงความแออัดจากนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ความพึงพอใจ และพฤติกรรมที่นักท่องเที่ยวคิดว่าไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น) - ด้านด้านเศรษฐกิจ (การบริหารจัดการนักท่องเที่ยว ระบบคิว บัญชีครัวเรือน)

กิจกรรมที่ 10 แนวทางหรือมาตรการจัดการขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านการท่องเที่ยวเกาะพิทักษ์

เป้าหมาย	เข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และสามารถเสนอแนะแนวทางหรือมาตรการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อพื้นที่
ผู้เข้าร่วม	ทีมวิจัยนักวิชาการและทีมวิจัยชาวบ้าน และชาวบ้านเกาะพิทักษ์
ขั้นตอนการทำกิจกรรม	สรุปภาพรวมการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่และกำหนดมาตรการจัดการในแต่ละด้านของเกาะพิทักษ์
สรุปผลการประชุม	มาตรการจัดการด้านนิเวศ (ขยะ) ด้านกายภาพ (ลานจอดรถ) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสังคมจิตวิทยา และด้านด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยชี้วัดเพื่อติดตามผลกระทบการท่องเที่ยว

โดยปกติแล้ว การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวควรประกอบด้วย การศึกษาเพื่อประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านนิเวศ การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพ สังคมวัฒนธรรม และจิตวิทยา และด้านเศรษฐกิจไปพร้อมกัน โดยปัจจัยที่มีค่าระดับความสามารถในการรองรับการให้ประโยชน์นั้นทนทานที่สุดคือว่าเป็นปัจจัยจำกัด (Limiting Factor) ของขีดความสามารถท่องเที่ยวของเกาะพีทักซ์

จากการสำรวจข้อมูลด้านการท่องเที่ยว และรวบรวมสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงผลกระทบ ผู้ศึกษาได้สรุปปัจจัยที่ใช้ในการติดตามและประเมินผลกระทบต่อระบบนิเวศ การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพ สังคม วัฒนธรรม และจิตวิทยา และด้านเศรษฐกิจของเกาะพีทักซ์ เพื่อประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ ด้านนั้นทนทานการ/การท่องเที่ยว สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1-5

ตารางที่ 1 ปัจจัยชี้วัดที่ใช้ในการติดตามประเมินผลกระทบด้านนิเวศ/ สิ่งแวดล้อม

ปัจจัยชี้วัดผลกระทบ	หน่วยการวัด	คำอธิบาย	เครื่องมือ/วิธีการ	กิจกรรมที่มีผลต่อองค์ประกอบของระบบนิเวศ
กดิน/ สภาพภูมิทัศน์จากขยะ - สภาพภูมิทัศน์ - ปริมาณขยะ	หน่วยรูสึก - ความรู้สึก - การรับรู้ของนักท่องเที่ยว - กก./ คน/ วัน	เพื่อวัดผลกระทบจากปริมาณขยะที่เกิดขึ้นแล้วไม่สามารถกำจัดได้หมด กลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค และเกิดสภาพภูมิทัศน์ที่ไม่น่าดู ดังนั้น จึงกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลขยะเปียก ขยะแห้งที่เกิดขึ้นจากจำนวนนักท่องเที่ยวต่อคน และภายในครัวเรือน รวมถึงขยะที่เกิดจากการพัฒนาโดยน้ำทะเล รวมถึงช่องทางการกำจัดขยะ	- แบบบันทึกการคัดแยกขยะ (ท่าการบินที่ก้นน้ำหนักขยะ และช่องทางการกำจัดขยะ) - ตั้งเกณฑ์ตัดสินใจถึงระดับที่ยอมรับได้ หรือระดับวิกฤติต่างๆ โดยเปรียบเทียบกับแนวทางจัดการของชุมชน	- การรับประทานอาหารและเครื่องดื่ม - บรรจุภัณฑ์ของใช้ต่างๆ เช่น ถุงพลาสติก ถ่าน ไฟฉาย กล้องโฟม ขวดน้ำ เป็นต้น

ตารางที่ 2 ปัจจัยชี้วัดที่ใช้ในการติดตามประเมินผลกระทบทบด้านกายภาพ

ปัจจัยชี้วัดผลกระทบ	หน่วยการวัด	คำอธิบาย	เครื่องมือ/วิธีการ	กิจกรรมที่มีผลด้านสังคม วัฒนธรรม
ขนาดของเนื้อที่สำหรับรองรับ การประกอบกิจกรรม - บริเวณบ้านพัก - สถานจอดรถ	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนคนต่อการใช้ ประโยชน์ในช่วงเวลา เดียวกันของพื้นที่ - ความสามารถในการ รองรับได้สูงสุดใน ช่วงเวลาเดียวกัน - ประเภทรถ/คัน/พื้นที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง ปริมาณการใช้ประโยชน์ปัจจุบัน กับขีดความสามารถในการรองรับ ได้ด้านกายภาพ โดยพิจารณาจากขนาดเนื้อที่ที่ สามารถเปิดให้มีการใช้ประโยชน์ เพื่อนันทนาการ 	<ul style="list-style-type: none"> - การสรุปบทเรียนโดยชุมชนเอง - แบบสอบถามการรับรู้ถึงความ แออัด - แบบสำรวจจิตความสามารถใน การรองรับได้ด้านกายภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมพักผ่อน/ นอน - เดินศึกษาวิถีชีวิตรอบเกาะ - กิจกรรมการมีส่วนร่วมกับ ชาวบ้าน/ แลกเปลี่ยน วัฒนธรรม - รับประทานอาหาร

ตารางที่ 3 ปัจจัยชี้วัดที่ใช้ในการติดตามประเมินผลกระทบบ้านการจัดการสิ่งแวดล้อมความสะอาด

ปัจจัยชี้วัดผลกระทบ	หน่วยการวัด	คำอธิบาย	เครื่องมือ/วิธีการ	กิจกรรมที่มีผลการจัดการถึง
1. ความเพียงพอของห้องน้ำ - สุขา - จำนวนห้องอาบน้ำ/ สุขของบ้านพัก	- การประกอบกิจกรรมช่วงเวลาเดียวกัน	เพื่อประเมินผลกระทบความสัมพัทธ์ระหว่างปริมาณการใช้ประโยชน์ปัจจุบันกับขีดความสามารถในการรองรับด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาด โดยคำนึงถึงรอบหมุนเวียน และช่วงเวลาเดียวกันที่มีการประกอบกิจกรรม	แบบบันทึกถึงอำนวยความสะดวกในพื้นที่ โดยวัดเป็นจำนวนผู้ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่อช่วงเวลาเดียวกัน (PAOT)	- อาบน้ำ - กิจวัตรส่วนตัว
2. ความเพียงพอของเครื่องนอนบนบ้านพัก - ที่นอน (บิกนิก) - มุ้ง - หมอน/ ผ้าห่ม	- ชิ้น/ คน - ชิ้น/ คน - ชิ้น/ คน	เพื่อประเมินปริมาณการใช้ประโยชน์ปัจจุบันกับขีดความสามารถในการรองรับด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาด	แบบบันทึกถึงอำนวยความสะดวกในพื้นที่ วัดเป็นจำนวนผู้ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่อช่วงเวลาเดียวกัน	- นอน / พักผ่อน - นั่งเล่น/ อ่านหนังสือ
3. ปริมาณน้ำใช้เพื่ออุปโภค	- ลิตร/วัน	ประเมินปริมาณการใช้น้ำเพื่อรองรับการท่องเที่ยวและสำหรับชุมชน โดยพิจารณาจากปริมาณน้ำสำหรับผู้ใช้ประโยชน์ต่อวัน	ข้อมูลทุติยภูมิ และสรุปบทเรียนโดยชุมชน	

หมายเหตุ ทำการคัดเลือกปัจจัยชี้วัดผลกระทบจากกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมความสะอาดตามความเห็นชอบของชุมชน และความเหมาะสมของพื้นที่อีกครั้ง

ตารางที่ 4 ปัจจัยวัดที่ใช้ในการติดตามประเมินผลกระทบบ้านด้านสังคม วัฒนธรรม และจิตวิทยา

ปัจจัยวัดผลกระทบ	หน่วยการวัด	คำอธิบาย	เครื่องมือ/วิธีการ	กิจกรรมที่มีผลด้านสังคม วัฒนธรรม
1. ความพึงพอใจของชุมชนท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยว - ความต้องการรับนักท่องเที่ยว - การรับรู้ถึงความแออัด	- จำนวนวันที่ต้องการรับนักท่องเที่ยว - จำนวนคนที่ไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกแออัด	เพื่อสำรวจความรู้สึกของชุมชนท้องถิ่นต่อ ประเภทและลักษณะของพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ที่ชุมชนท้องถิ่นยอมรับได้โดยไม่เกิดความรู้สึกทางลบ รวมถึงลักษณะการสื่อสารระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยว	- สรุปรายชื่อ โดยชุมชนเอง - การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวในชุมชน	- กิจกรรมนันทนาการที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชุมชน
2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว - การรับรู้ถึงความแออัด - ระดับความพึงพอใจ - ความขัดแย้งระหว่างกิจกรรม - ความต้องการมาเยือนซ้ำ	- ร้อยละของระดับความคิดเห็น - ระดับความพึงพอใจ - จำนวนคนที่ไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกแออัด	เพื่อสำรวจการรับรู้ถึงความแออัดของนักท่องเที่ยว เช่น ประเภทและลักษณะของพฤติกรรมที่พบเห็น รวมถึงความขัดแย้งของการประกอบกิจกรรมที่ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจในการมาเยือนเกาะพิทักษ์	- แบบสอบถามนักท่องเที่ยว ใช้ข้อมูลวิเคราะห์การรับรู้ถึงความแออัด ความคาดหวัง และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่อยู่บริเวณเดียวกัน	- กิจกรรมท่องเที่ยว - ลักษณะกลุ่ม/การเดินทาง - ความคาดหวัง

ตารางที่ 5 ปัจจัยวัดวัดที่ใช้ในการติดตามประเมินผลกระทบบ้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยวัดผลกระทบบ	หน่วยการวัด	คำอธิบาย	เครื่องมือ/วิธีการ	กิจกรรมที่มีผลด้านสังคม วัฒนธรรม
1. คุณภาพชีวิต <ul style="list-style-type: none"> - รายได้เพิ่มขึ้นจากการทำงาน - การจัดสรรรายได้บางส่วนมาส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม หรือสวัสดิการของสมาชิกในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - บาท/เดือน - สัดส่วนการจัดสรรรายได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากกรณีอาชีพเสริมด้านการท่องเที่ยว ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - การสรุปบทเรียน - บัญชีครัวเรือน (รายรับ - รายจ่าย) 	<ul style="list-style-type: none"> - การบริการนักท่องเที่ยว - การประกอบอาชีพหลัก
2. ด้านการบริหารจัดการ <ul style="list-style-type: none"> - กระบวนการรับนักท่องเที่ยว (การหมุนเวียนคิว) - ความยืดหยุ่นด้านกฎระเบียบการปฏิบัติตัว - การจัดการผลประโยชน์และความโปร่งใส และเป็นธรรม 	-	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อศึกษากระบวนการรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ การหมุนเวียนคิว และการดูแลนักท่องเที่ยว รวมถึงการบริหารจัดการผลประโยชน์ให้มีความโปร่งใส และเป็นธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - การยอมรับของคนในชุมชนใหม่ - การจัดการท่องเที่ยว - ความครอบคลุมของแผนการจัดการ (รูปแบบการท่องเที่ยวมาตรฐานการบริการและเงื่อนไขการบริการ) 	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งเกณฑ์ตัดสินใจถึงระดับที่ยอมรับได้ หรือระดับวิกฤติต่างๆ - สรุปบทเรียนแผนการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ผู้ศึกษาได้กำหนดเครื่องมือและวิธีการรวบรวมข้อมูลผลกระทบจากการท่องเที่ยว ด้านสังคม วัฒนธรรม และจิตวิทยา ด้านนิเวศ ด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก และด้านเศรษฐกิจ รายละเอียด ดังนี้

1. ชัดความสามารถในการรองรับได้ด้านนิเวศ/ สิ่งแวดล้อม

เป็นการกำหนดขีดความสามารถของธรรมชาติที่จะแบกรับผลกระทบจากกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่ สามารถกระทำได้โดยการวัดระดับการใช้ประโยชน์นันทนาการต่อช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบต่อระบบนิเวศ โดยระดับของผลกระทบสูงสุดที่ยอมรับให้เกิดขึ้นได้ กำหนดขึ้นจากค่ามาตรฐานหรือค่าของผลกระทบสูงสุดที่ยอมรับให้มีได้ในแหล่งท่องเที่ยว เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบบันทึกปริมาณขยะ ใช้วิธีการจดบันทึกอัตราการเกิดขยะเปียก และขยะแห้งที่เหลือทิ้งจากการรองรับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม ขยะที่เกิดขึ้นภายในครัวเรือนและปริมาณขยะที่เกิดจากการพัฒนามากับน้ำทะเล โดยใช้หน่วยในการวิเคราะห์คืออัตราการเกิดขยะต่อวันต่อคนเทียบกับช่องทางการกำจัดขยะของชุมชน (ภาคผนวก ข)

2. ชัดความสามารถในการรองรับได้ด้านกายภาพ

เป็นการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่เนื้อที่หรือพื้นที่สามารถรองรับการใช้ประโยชน์ที่เอื้อให้เกิดกิจกรรมนันทนาการตามต้องการ โดยพิจารณาขนาดของเนื้อที่สำหรับรองรับการประกอบกิจกรรมระยะเวลาในการประกอบกิจกรรม ใช้หน่วยในการวิเคราะห์ขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพเป็นจำนวนคนต่อการใช้ประโยชน์ในช่วงเวลาเดียวกัน เช่น กิจกรรมพักผ่อนบนบ้าน (ภาคผนวก ค) หนึ่งหน่วยในการวิเคราะห์ใช้ค่ามาตรฐานการรองรับกิจกรรมนันทนาการ (outdoor recreation space standard) เป็นจำนวนเนื้อที่ที่ใช้สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวต่อรายบุคคล ซึ่งทำการกำหนดค่ามาตรฐานจากการสังเกตพฤติกรรมการใช้พื้นที่ศึกษาวิจัยภายใต้เหตุผลอันควร

3. ชัดความสามารถในการรองรับได้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมความสะดวก และบริการ

ทำการวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับการใช้ประโยชน์จากนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใดในช่วงเวลาที่กำหนด สิ่งอำนวยความสะดวกที่ประเมินขีดความสามารถในการรองรับ ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้านพัก ห้องน้ำ-ห้องสุขา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดขีดความสามารถในการรองรับ เปรียบเทียบกับระดับการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว (ภาคผนวก ง)

3.1) จำนวนเครื่องนอนทั้งหมดที่จัดเตรียมไว้รองรับนักท่องเที่ยวของบ้านพัก

- ที่นอนปิกนิก (picnic)
- มุ้งครอบ
- หมอน
- ผ้าห่ม

3.2) ห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา

- จำนวนห้องอาบน้ำ/ สุขาของบ้านพัก

4. ชัดความสามารถในการรองรับได้ด้านสังคม วัฒนธรรม และจิตวิทยา

เป็นการสำรวจการรับรู้ถึงจำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ หรือความแออัดที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งจะรวมถึงความขัดแย้งของการประกอบกิจกรรมในพื้นที่ที่ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจ ตลอดจนประสบการณ์นั้นทนทานการที่มีคุณค่าของนักท่องเที่ยว และเกิดผลกระทบต่อความรู้สึกของวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นน้อยที่สุด โดยวิเคราะห์จากการระดมความคิดเห็นชาวบ้านผู้เข้าร่วมประชุม และใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1. แบบสอบถามนักท่องเที่ยว 2. แบบบันทึกพฤติกรรมนักท่องเที่ยว 3. แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ชาวบ้าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1) แบบสอบถามนักท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นด้านการรับรู้และความพึงพอใจ ในการมาเยือนเกาะพิทักษ์ เพื่อให้สามารถรองรับการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว ภายใต้หลักการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใช้ปัจจัยชี้วัดด้านสังคมจิตวิทยาเพื่อสำรวจทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่ง โดยประเมินเป็นอัตราส่วนร้อยละของจำนวนนักท่องเที่ยว มีปัจจัยหลักในการสอบถาม 8 ข้อ ดังนี้ (ภาคผนวก จ)

1. เรื่องกลุ่มนักท่องเที่ยว (เป็นใคร มาจากที่ไหน ทำอะไร อย่างไร)
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทาง และการประกอบกิจกรรม
3. พฤติกรรมที่นักท่องเที่ยวคิดว่าไม่เหมาะสมจากนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น
4. ด้านการบริหารจัดการที่นักท่องเที่ยวต้องการให้ปรับปรุง/เพิ่มเติม
5. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
6. ระดับความพึงพอใจ และการรับรู้ถึงความแออัดในภาพรวมของการเดินทางมาเยือน
7. ระดับความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของนักท่องเที่ยว
8. ความต้องการกลับมาเยือนซ้ำ

4.2) แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ชาวบ้าน มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็น ด้านการรับรู้ถึงความแออัด และระดับความต้องการบริการนันทท่องเที่ยวที่มาเยือนเกาะพิทักษ์ ไขป์จยชัยวัด ด้านสังคมจิตวิทยาเพื่อสำรวจทัศนคติของชาวบ้านที่มีต่อนักท่องเที่ยว โดยประเมินเป็นอัตราส่วนร้อยละ ของปัจจัยหลักในการสอบถาม ดังนี้ (ภาคผนวก ฉ)

- ภูมิหลังชาวบ้าน
- ความพึงพอใจในการรับนักท่องเที่ยว
- การรับรู้ถึงความแออัด
- ความต้องการรับนักท่องเที่ยวต่อสัปดาห์

4.3) แบบบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว จดบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เพื่อนำข้อมูลมากำหนดขีดความสามารถรองรับได้ ประกอบร่วมกับข้อมูลในแบบสอบถาม นักท่องเที่ยว และเครื่องมืออื่นๆ โดยใช้วิธีการแจกนับจำนวนนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมในบริเวณที่กำหนดในแต่ละช่วงเวลา (ภาคผนวก ช)

เนื่องจากเกาะพิทักษ์ไม่มีความหลากหลายของประเพณี และวัฒนธรรม ทำให้ไม่ถือเป็นประเด็นสำคัญต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาค้นคว้าวิธีการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน และสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเพื่อสอบถามความรู้สึกนึกคิดของชาวบ้านในชุมชน เกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ดังนี้

- ด้านความรู้สึกนึกคิด (ความภาคภูมิใจ การบริการ ความพึงพอใจ)
- ความขัดแย้งของชุมชน (แก่งแย่งทรัพยากร นักท่องเที่ยว)
- คุณภาพชีวิต (มาตรฐานการครองชีพของครัวเรือนอยู่ในระดับดีขึ้น)

5. ด้านเศรษฐกิจ การประเมินสถานภาพของขีดความสามารถในการรองรับด้านการบริหารจัดการ โดยคำนึงถึงกระบวนการรับนักท่องเที่ยว (การหมุนเวียนคิว) ความยืดหยุ่นด้านกฎระเบียบในการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวรวมถึงการบริหารจัดการผลประโยชน์ให้มีความโปร่งใสและเป็นธรรม โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นภายหลังจากการมีนักท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ชีดความสามารถในการรองรับด้านนิเวศวิทยา (Ecological Carrying Capacity)

เก็บรวบรวมข้อมูลขยะบริเวณบ้านพัก และบริเวณเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติรอบเกาะ โดยทำการศึกษาค่าเฉลี่ยของอัตราการเกิดขยะในครัวเรือน อัตราการเกิดขยะจากการพัดพาของน้ำทะเล และอัตราการเกิดขยะจากนักท่องเที่ยว ในประเด็นด้านปริมาณขยะ กลิ่น และขยะเหลือเก็บในแหล่งท่องเที่ยว รายละเอียดดังตารางที่ 6 และ 7

วิธีการประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านนิเวศ

ทำการประเมินปัญหาหรือผลกระทบเรื่องกลิ่นและสภาพภูมิทัศน์เนื่องจากขยะ โดยการสำรวจข้อมูลในจุดที่มีถังขยะ ขยะบนบ้านพัก และปริมาณขยะที่เกิดจากการพัดพาของน้ำทะเล จากนั้นนำมาเปรียบเทียบกับมาตรการจัดการขยะของชุมชน เพื่อจำแนกผลกระทบออกเป็น 3 ระดับ คือ ผลกระทบน้อย/ไม่มี ผลกระทบระดับปานกลาง และผลกระทบรุนแรง โดยวิเคราะห์ว่ามีระดับการใช้ประโยชน์เกินขีดความสามารถในการรองรับเพื่อนันทนาการ/การท่องเที่ยวแล้วหรือไม่

ตารางที่ 6 ปัจจัยชี้วัดอัตราการเกิดขยะจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

ปัจจัยชี้วัด	ตัวชี้วัด	มาตรฐานชี้วัด
ขยะ	- รูปแบบการจัดการขยะ - ปริมาณขยะ	- การจัดเก็บขยะรอบเกาะ/ขยะที่พัดมาจากน้ำทะเล - อัตราการเกิดขยะจากนักท่องเที่ยวไป-กลับ 0.02-0.06 กก./คน-วัน ^{1/} - อัตราการเกิดขยะจากนักท่องเที่ยวค้างแรม 0.06-0.45กก./คน-วัน ^{1/} - อัตราการเกิดขยะจากนักท่องเที่ยวค้างแรม 0.67 กก./คน- วัน ^{2/} - อัตราการเกิดขยะจากนักท่องเที่ยวค้างแรม 0.8 กก./คน- วัน ^{3/}

หมายเหตุ ^{1/} พัฒนา มูลพฤกษ์. “อนามย์สิ่งแวดล้อม”. กรุงเทพมหานคร:เอ็น.เอส.แอล พรินติ้ง, 2541.

^{2/} ผศ.ดร.ตุจิตร พระเมือง. อัตราการเกิดขยะจากนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูกระดึง, มปป.

^{3/} ครรชนี เอ็มพันธุ์. ชีดความสามารถในการรองรับได้ของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์, 2552.

ตารางที่ 7 แสดงการกำหนดค่ามาตรฐานหรือเกณฑ์การพิจารณาระดับผลกระทบด้านขยะที่สัมพันธ์กับขีดความสามารถในการรองรับได้ของเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร

ระดับผลกระทบและขีดความสามารถในการรองรับได้ (Levels of Impact and Capacity Levels)	ค่ามาตรฐาน/เกณฑ์เกี่ยวกับขยะ		
	กลิ่น	สภาพภูมิทัศน์	ปริมาณขยะต่อนักท่องเที่ยว 1 คน (กก./คน)
No/ Low Impact (Below Carrying Capacity Level)	ไม่ได้กลิ่นในระยะ 20 เมตร	ไม่พบขยะอยู่นอกภาชนะจัดเก็บหรือกองอยู่บนพื้นทราย	< 0.5
No/ Low Impact (Below Carrying Capacity Level)	มีกลิ่นบางเบาในระยะ 20 เมตร	พบขยะกองอยู่นอกภาชนะจัดเก็บ แต่ยังคงอยู่ในถังขยะเป็นส่วนใหญ่หรือพบขยะที่เกิดจากการพัดพาของน้ำทะเลกระจายอยู่โดยทั่วไปเป็นจำนวนน้อย สภาพภูมิทัศน์สวยงามเล็กน้อยถึงปานกลาง	0.5- 1.0
High Impact (Exceeding Carrying Capacity Level)	มีกลิ่นรุนแรงในระยะ 20 เมตร	พบขยะกองอยู่นอกภาชนะจัดเก็บเป็นจำนวนมากและ/ หรือพบขยะที่เกิดจากการพัดพาของน้ำทะเลกระจายเกือบทั่วบริเวณ ทำให้สภาพภูมิทัศน์ไม่น่าดูอย่างยิ่ง	> 1.0

ที่มา: คัดแปลงมาจากโครงการขีดความสามารถในการรองรับได้ของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์, 2552

2. ขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม (Physical Carrying Capacity, PCC)

เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่เนื้อที่หรือพื้นที่ที่สามารถรองรับการใช้ประโยชน์สูงสุดและสามารถเอื้อให้เกิดกิจกรรมนันทนาการตามต้องการได้ โดยพิจารณาถึงขนาดของเนื้อที่สำหรับรองรับการประกอบกิจกรรม ระยะเวลาในการประกอบกิจกรรม หน่วยในการหาขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพเป็นจำนวนคนต่อการใช้ประโยชน์ในช่วงเวลาเดียวกัน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลขนาดเนื้อที่ประกอบกิจกรรมภายในจุดท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ ดังนี้

- พื้นที่บ้านพักโฮมสเตย์
- ลานจอดรถ
- ห้องน้ำ-ห้องสุขา
- ปริมาณน้ำเพื่อการอุปโภค

2.1 วิธีการประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก

ใช้ค่ามาตรฐานขนาดเนื้อที่รองรับกิจกรรมนันทนาการ (Outdoor recreation space standard) ขณะประกอบกิจกรรมรายบุคคล และกิจกรรมบางประเภทอาจต้องกำหนดค่ามาตรฐานเอง โดยค่ามาตรฐานอาจได้มาจากการสังเกตพฤติกรรมการใช้พื้นที่หรือผลงานวิจัยภายใต้เหตุผลอันควร

ตารางที่ 8 แสดงค่ามาตรฐานเนื้อที่รองรับกิจกรรมนันทนาการและปัจจัยชี้วัดขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านนันทนาการของเกาะพิทักษ์

ปัจจัยชี้วัด	ตัวชี้วัด	มาตรฐานชี้วัด
1. พื้นที่ประกอบกิจกรรมนันทนาการ	- พื้นที่การเล่นน้ำ	16 ตร.ม./คน ^{1/}
	- เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติรอบเกาะ	15 คน/เส้นทาง 1 กม. ^{2/}
	- พื้นที่ปิกนิก	12 ตร.ม./คน ^{1/}
2. พื้นที่ลานจอดรถ	- พื้นที่ลานจอดรถ	- รถยนต์ส่วนบุคคล 4 ที่นั่ง/ รถตู้ ไม่น้อยกว่า 13.75 ตร.ม./คัน ^{3/}
		- รถทัวร์บริษัทนำเที่ยว 36 ที่นั่ง ไม่น้อยกว่า 63 ตร.ม./คัน ^{3/}
		- รถจักรยานยนต์ ไม่น้อยกว่า 2.4 ตร.ม./คัน ^{3/}
3. ที่พักนักท่องเที่ยว	- จำนวนเครื่องนอนปิกนิก	จำนวนเตียงของที่พักในปัจจุบัน
	- ขนาดมุ้งครอบ	ความกว้างไม่มากกว่า 2.1 เมตร/คน ^{3/}
4. ห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา	- จำนวนห้องอาบน้ำ/ห้องสุขา	จำนวนห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา

ที่มา: 1/ คณะวนศาสตร์ (2548)

2/ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ (2527)

3/ ผู้วิจัยวัดขนาดในพื้นที่จริง

สำหรับกิจกรรมพักผ่อนบนบ้านพัก กำหนดสมการคำนวณจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ขนาดพื้นที่สามารถรองรับได้ในช่วงเวลาเดียวกัน ดังนี้

$$PCC = \left[\frac{\text{ความกว้างของมุ้ง} + \text{ความกว้างระหว่างมุ้ง}}{\text{ความยาวของพื้นที่}} \right] \times 2$$

โดยที่

- PCC = ชีคความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ (คน/พื้นที่/ช่วงเวลาหนึ่ง)
- ความกว้างของมุ้ง = ค่ามาตรฐานมุ้งครอบมีความกว้าง เท่ากับ 1.1 เมตร
- ระยะห่างระหว่างมุ้งแต่ละหลัง = กำหนดให้มีความกว้างเท่ากับ 0.5 เมตร

หมายเหตุ ในการกำหนดพื้นที่สำหรับพักค้างของนักท่องเที่ยวจะใช้ความยาวของพื้นที่บ้านเป็นเกณฑ์ชี้วัดในการกำหนดจำนวนมุ้งครอบต่อนักท่องเที่ยว 1 คน และแบ่งพื้นที่สำหรับให้นักท่องเที่ยวนอนพักค้างออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ โซนขวา และ โซนซ้ายของพื้นที่บ้านพัก โดยมีที่ว่างส่วนกลางเป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับเข้า-ออก รายละเอียดแสดงดังภาพที่ 4

สรุปได้ว่านักท่องเที่ยว 1 คน จะใช้พื้นที่พักนอนไม่น้อยกว่า 1.6 เมตร/คน จากนั้นนำค่าที่ได้มากำหนดขีดความสามารถในการรองรับได้ มาเปรียบเทียบกับระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดในปัจจุบัน

$$PCC = \left(\frac{1.6}{\text{ความยาวของพื้นที่}} \right) \times 2$$

4. กำหนดระดับขีดความสามารถการรองรับได้ โดยจำแนกออกเป็น 4 ระดับ คือ

- 1) ระดับผลกระทบต่ำ หมายถึงมีระดับการใช้ประโยชน์น้อยกว่าร้อยละ 50 (below cc)
- 2) ระดับผลกระทบปานกลาง หมายถึงมีระดับการใช้ประโยชน์ร้อยละ 50-80 (At&Approaching)
- 3) ระดับผลกระทบสูง หมายถึงมีระดับการใช้ประโยชน์ร้อยละ 81-100(Exceeding cc)
- 4) ระดับผลกระทบรุนแรง หมายถึงมีระดับการใช้ประโยชน์มากกว่าร้อยละ 100(Over cc)

4.2.2 เปรียบเทียบระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดในปัจจุบันของนักท่องเที่ยวในแต่ละจุดเพื่อประเมินสถานภาพขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพ

3. **ขีดความสามารถการรองรับด้านสังคม วัฒนธรรม (Social Carrying Capacity: SCC)**

เกี่ยวข้องกับการรับรู้ถึงจำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ หรือความแออัดที่เกิดขึ้นในพื้นที่นำมาซึ่งความขัดแย้งของการประกอบกิจกรรมและส่งผลถึงระดับความพึงพอใจ ตลอดจนประสบการณ์นั้นหนาการณ์ที่มีคุณค่าของนักท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงจำนวนนักท่องเที่ยว

สูงสุดต่อช่วงเวลาที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ที่จนยอมรับไม่ได้

3.1 วิธีการ

ทำการบรรยายลักษณะข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน (descriptive statistic) ที่ใช้ในการแจกแจงความถี่ อัตราส่วนร้อยละ และค่าเฉลี่ย แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบการอธิบายข้อมูลด้านสังคม วัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือในการเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวและชุมชนดังนี้

3.1.2 วิเคราะห์ผู้ใช้ประโยชน์

การวิเคราะห์ผู้ใช้ประโยชน์ (User Analysis) หรือ การวิเคราะห์นักท่องเที่ยวที่เข้ามาประกอบกิจกรรมนันทนาการเกาะพิทักษ์ คณะผู้ศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูลผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่ เกาะพิทักษ์ โดยใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยว จำนวน 140 ชุด ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ภูมิหลังนักท่องเที่ยว และข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทาง (เป็นใคร มาจากที่ไหน อาชีพ รายได้ ลักษณะการเดินทาง และการประกอบกิจกรรม)
- ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจ และการรับรู้ถึงความแออัด (พฤติกรรมที่นักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ความรู้สึกปลอดภัย ระดับความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก การรับรู้ถึงความแออัด และระดับความพึงพอใจ)
- ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว (การเปลี่ยนแปลงกลุ่มนักท่องเที่ยว ความยั่งยืนของทรัพยากรและสิ่งที่ต้องการปรับปรุง/เพิ่มเติม)

3.1.3 วิเคราะห์ชาวบ้านเกาะพิทักษ์

การวิเคราะห์ชุมชนเกาะพิทักษ์ เพื่อทำการศึกษานักท่องเที่ยวสูงสุดต่อช่วงเวลาที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ที่จนยอมรับไม่ได้ และเกี่ยวกับความพึงพอใจในการรับนักท่องเที่ยว โดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 27 ชุด ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ภูมิหลังของชาวบ้านเกาะพิทักษ์
- ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจในการรับนักท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกแออัด

3.2 การประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคม และวัฒนธรรม

สำหรับตัวชี้วัดการรับรู้ถึงความแออัดของนักท่องเที่ยว จะใช้ค่าคะแนนจริงที่ผู้ตอบแบบสอบถามตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกถึงความแออัดบริเวณที่ประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว โดยทำการหาค่าเฉลี่ยความรู้สึกแออัดของนักท่องเที่ยว ออกเป็น 3 ระดับ กำหนดค่าระดับการแออัด 1-9 ดังนี้

รู้สึกแออัดน้อย	มีค่าระหว่าง 0-3 คะแนน
รู้สึกแออัดปานกลาง	มีค่าระหว่าง 3-5 คะแนน
รู้สึกแออัดมาก	มีค่ามากกว่า 5 คะแนน

ตารางที่ 9 แสดงปัจจัยชี้วัดด้านสังคมจิตวิทยาของนักท่องเที่ยว และชุมชนท้องถิ่นเกาะพิทักษ์

ปัจจัยชี้วัด	ตัวชี้วัด	มาตรฐานชี้วัด
1. ทัศนคติของนักท่องเที่ยว	- ความพึงพอใจรวม	- ความพึงพอใจน้อยไม่เกิน 50% ของแบบสอบถาม
	- ความรู้สึกแออัด	- ความรู้สึกแออัดมากไม่เกิน 50% ของแบบสอบถาม
	- ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	- ความรู้สึกไม่ปลอดภัยมากไม่เกิน 50% ของแบบสอบถาม
2. ทัศนคติของชุมชน	- จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ต้องการรับที่บ้านต่อหลัง	- จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุด
	- ความรู้สึกแออัด	- จำนวนวันที่ต้องการรับนักท่องเที่ยว
	- ความถี่ในการรับนักท่องเที่ยว	

4. ขีดความสามารถการรองรับด้านเศรษฐกิจ โดยคำนึงถึงกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยว (การหมุนเวียนคิว) และรายรับ- รายจ่ายที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการวิเคราะห์บัญชีครัวเรือนระหว่างปี พ.ศ. 2553 และ พ.ศ. 2554 และการถอดบทเรียนชุมชนเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ในประเด็นการบริหารจัดการ และผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

กรอบขั้นตอนการดำเนินงานคิดตามผลกระทบเพื่อประเมินขีดความสามารถในการรองรับ
นันทนาการหรือการท่องเที่ยวเริ่มต้นจาก (1) การศึกษาข้อมูลทั่วไปของเกาะพิทักษ์ (2) การรวบรวม
ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาการท่องเที่ยวที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดผลกระทบต่อชุมชน (3)
การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว และการจำแนกเขตท่องเที่ยวตามหลักช่วงชั้น โอกาสนันทนาการ
(4) กำหนดตัวชี้วัดผลกระทบที่สัมพันธ์กับกิจกรรม พฤติกรรม และปริมาณการใช้ประโยชน์ของ
นักท่องเที่ยว (5) กำหนดเครื่องมือ และวิธีการรวบรวมและติดตามข้อมูลผลกระทบจากการ
ท่องเที่ยวด้านนิเวศ ด้านสังคม วัฒนธรรมและจิตวิทยา ด้านกายภาพ ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านเศรษฐกิจ (6) รวบรวมและวิเคราะห์ผลกระทบตามปัจจัยชี้วัดผลกระทบที่
กำหนด (7) เปรียบเทียบข้อมูลที่สำรวจรวบรวมได้กับเกณฑ์ค่าวิกฤติของแต่ละปัจจัยชี้วัดเพื่อบ่งชี้
ถึงระดับขีดความสามารถในการรองรับได้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของเกาะพิทักษ์

คณะผู้วิจัยได้ทำการถอดบทเรียนการท่องเที่ยวโดยชุมชนของเกาะพิทักษ์ ซึ่งมี
วัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบนเกาะพิทักษ์ในการวิจัย
ครั้งนี้ จึงได้นำมาเป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์แนวทางการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับ
ได้ด้านการท่องเที่ยว (Carrying Capacity) ของพื้นที่เกาะพิทักษ์ โดยจำแนกประเด็นย่อย ดังนี้
(1) ความเป็นมาของเกาะพิทักษ์ (2) นิยามการท่องเที่ยวโดยชุมชน (3) พัฒนาการก่อเกิด
(4) กระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (5) กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะพิทักษ์
(6) เป้าหมายการจัดการท่องเที่ยว (7) ปัจจัยความสำเร็จ และล้มเหลว (8) ปัญหา และอุปสรรค
(9) ผลกระทบจากการท่องเที่ยว (10) ระบบสื่อความหมายในพื้นที่ (11) บทบาทและสถานภาพ
ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ (12) การประชาสัมพันธ์ (13) ประสบการณ์รับนักท่องเที่ยว
(14) เป้าหมายในอนาคต (15) การเข้าไปอยู่ในเครือข่าย (16) การอยู่ร่วมท่ามกลางกระแส Mass
รายละเอียด ดังนี้

1. ความเป็นมา

ชุมชนเกาะพิทักษ์ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร มีเนื้อที่ประมาณ 712 ไร่ มีชุมชนอาศัยอยู่จำนวน 44 ครัวเรือน โดยส่วนใหญ่จะมีอาชีพหลักในการทำประมงพื้นบ้าน วางลอบหมึก อวนปู เลี้ยงหอยแมลงภู่ อาชีพรองลงมา คือ การทำสวนมะพร้าว ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ แต่บนเกาะไม่มีศาสนสถาน ดังนั้นในเวลาประกอบกิจกรรมทางศาสนา จะต้องขึ้นมาประกอบกิจกรรมบนฝั่งเกาะพิทักษ์ นับเป็นหมู่บ้านเดียวของจังหวัดชุมพร มีเนื้อที่เป็นเกาะทั้งหมด โดยอยู่ห่างจากฝั่งประมาณ 1 กิโลเมตร

ที่มาของชื่อเกาะพิทักษ์นั้น ไม่ได้มีหลักฐานที่เป็นเอกสารบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นเพียงการเล่าขานสืบต่อกันมาว่า “ปู่เดช หนักคือความจากผืนแผ่นดิน แล่นเรือมุ่งหน้าสู่ท้องทะเล เพื่อหวังจะหาที่พักหลบหนีการจับกุม ระหว่างลอยลำอยู่กลางเกลียวคลื่นเข้าใกล้เกาะแห่งหนึ่งเกิดไต้ฝุ่นเสียงร้องตะโกนให้ขึ้นเกาะ ปู่เดชจึงล่องเรือเข้าไป แต่กลับไม่พบแม้ร่องรอยการอยู่อาศัยของผู้คน ปู่เดชคิดว่านั้นคือเสียง “ผีทัก” ที่เชิญชวนให้เข้ามาตั้งถิ่นฐานจนกลายเป็นต้นตระกูลของเกาะพิทักษ์แห่งนี้

หรืออีกสมมติฐานหนึ่งเล่าขานสืบต่อกันว่า สมัยก่อนเมื่อมีลมมรสุมกลางท้องทะเล เรือสำเภาบรรทุกสินค้า และเรือประมง ต่างก็อาศัยเกาะเล็กๆแห่งนี้ เป็นที่หลบภัย เพื่อรอคลื่นลมสงบอยู่เป็นประจำ จนกะลาสีต่างเรียกเกาะแห่งนี้ว่า “ที่พิก”

เมื่อเวลาผ่านไปไม่ว่าจะเป็นคำว่า “ผีทัก” หรือ “ที่พิก” ในอดีต อาจมีการเรียกเพี้ยนจนกลายมาเป็นชื่อ “เกาะพิทักษ์” ชุมชนชาวประมงที่มีการจัดการการท่องเที่ยวจนเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง และมั่งคั่งไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติในปัจจุบันนั่นเอง

ชุมชนเกาะพิทักษ์เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในเรื่องของความเข้มแข็งของชุมชนก็คือ เรื่องของการต่อสู้เพื่อป้องกันและรักษาทรัพยากรทางทะเล รอบ ๆ เกาะพิทักษ์ ซึ่งทำให้ชุมชนเกาะพิทักษ์ได้รับรางวัล “หมู่บ้านอนุรักษ์ชายฝั่งทะเลดีเด่น” ในปี พ.ศ. 2545 นอกจากนั้น ในปัจจุบันชุมชนเกาะพิทักษ์ยังได้หันมาประกอบกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวและได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงอีกแห่งหนึ่งของภาคใต้ตอนบน

2. นิยามการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- ชุมชนเป็นผู้ดูแล เป็นผู้จัดการ และได้ผลประโยชน์เท่าเทียมกัน
- การเข้ามาศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน

- การจัดการการท่องเที่ยวและทรัพยากร โดยชุมชน
- การจัดการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรและสังคม
- การสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

3. พัฒนาการก่อเกิด

การท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ เริ่มต้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ.2539 โดยแนวคิดของผู้ใหญ่บ้าน(ผู้ใหญ่อำพล ธานีครุฑ) ได้ส่งเสริมให้ชุมชนอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล โดยการ “ลด ละ เลิก” การใช้เครื่องมือทางการประมงแบบทำลายล้าง ทำให้สัตว์น้ำในพื้นที่หายาก และเริ่มหมด พร้อมจัดตั้งโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติขึ้นอีกหลายโครงการ รวมทั้งแนวคิดที่จะนำการท่องเที่ยวมาเป็นอาชีพเสริมให้กับชาวบ้าน ซึ่งครั้งแรกชาวบ้านไม่เชื่อว่า จะทำการท่องเที่ยวในชุมชนได้จริง เพราะมองไม่เห็นว่ามีอะไรน่าสนใจ ผู้ใหญ่บ้านจึงสร้างสถานการณ์ขึ้น โดยประกาศว่าผู้ใดสนใจไปเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ให้ลงชื่อในสมุด ปรากฏว่าชาวบ้านลงชื่อทุกคน หนึ่งในอาทิตย์ผ่านไป ผู้ใหญ่บ้านได้เรียกประชุมอีกครั้ง และซักถามลูกบ้านว่าทำไมถึงอยากไปเที่ยวเชียงใหม่ ทุกคนตอบว่า “ไม่เคยไป อยากไปดูว่ามีอะไร ” ผู้ใหญ่อธิบายว่า “คนข้างนอกก็เหมือนกับเรา ที่อยากมาเที่ยว เพราะอยากรู้ว่าพื้นที่ที่มีอะไรน่าสนใจ” เหตุการณ์ดังกล่าวกระตุ้นให้ชาวบ้านเริ่มเปิดใจให้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับชาวบ้านเพิ่มขึ้น ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจึงเริ่มขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้เห็นเป็นตัวอย่าง โดยนักท่องเที่ยวที่มาเยือนขณะนั้นคือญาติๆ และเพื่อนๆ ลูกที่เรียนต่างจังหวัดกลับมาเที่ยวบ้านในช่วงปิดเทอม การมาเที่ยวแต่ละครั้ง ได้ขอความร่วมมือให้ช่วยสนับสนุนเงินเพียงคนละ 100 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดหาอาหาร ดูแลที่พัก และอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ซึ่งทุกคนยินดีที่จะจ่าย ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นมีการทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ในครัวเรือน ที่แสดงรายละเอียดต้นทุน กำไร เพื่อเป็นตัวอย่างและสร้างแรงจูงใจให้กับชาวบ้าน

ปี พ.ศ. 2542 การท่องเที่ยวในชุมชนมีความชัดเจนขึ้น แต่ยังคงขาดการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ผู้ใหญ่บ้านได้จัดกิจกรรมพัฒนาเกาะ โดยเชิญทุกภาคส่วนมาร่วม ทั้งภาครัฐ เอกชน นักศึกษา และชาวบ้านทั่วไป โดยเฉพาะสื่อต่างๆ เช่น นักข่าว หนังสือพิมพ์ ทีวี เป็นต้น หลัง ปี พ.ศ. 2545 ท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ก็ได้มีการพัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ จากเดิมเป็นการท่องเที่ยวในวงแคบๆระหว่างเพื่อนฝูงและเครือญาติ มีการเก็บค่าบริการเพียงคนละ 100 บาท ก็พัฒนาขึ้นเป็น 550 บาท (รวมค่าที่พัก อาหาร 3 มื้อและเรือรับส่ง) จนถึงปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามายังเกาะพิทักษ์ปีละหลายหมื่นคน สามารถสร้างรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวในเกาะพิทักษ์ปีละหลายล้านบาท

4. กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะพิทักษ์ มีการให้บริการการท่องเที่ยวในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ (Home stay) คือการให้บริการพักร่วมกับชาวบ้าน ตลอดจนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชาวบ้าน โดยลักษณะโฮมสเตย์ของเกาะพิทักษ์จะเป็นบ้านที่ขึ้นลงไปบนทะเล มีบรรยากาศและทัศนียภาพที่มีความสวยงามเป็นอย่างมาก ซึ่งปัจจุบันในเกาะพิทักษ์มีบ้านที่ให้บริการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ทั้งสิ้น 16 หลังคาเรือน โดยคิดค่าบริการคนละ 550 บาท(รวมค่าอาหาร 3 มื้อ และค่าเรือไป- กลับ)

2. การให้บริการที่พักแบบห้องพักรวม ปัจจุบันเมื่อนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น จึงเกิดลักษณะการท่องเที่ยวและการพักรวมที่หลายหลายขึ้น ชุมชนจึงมีการพัฒนาบ้านพักอีกรูปแบบหนึ่ง คือการให้บริการที่พักแบบห้องพักรวมแยกออกมาจากบ้านเรือน ปัจจุบันมีการให้บริการอยู่จำนวน 9 ห้อง คิดค่าบริการคนละ 750 บาท (รวมค่าอาหาร 3 มื้อ และค่าเรือไป- กลับ)

3. การท่องเที่ยวโดยศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ชุมชนเกาะพิทักษ์ มีลักษณะของชนบทซึ่งยังคงมีสภาพความเป็นธรรมชาติ และวิถีชีวิตดั้งเดิมสูง ทั้งการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต หรือจะเป็นด้านจารีตประเพณี เพราะฉะนั้นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังเกาะพิทักษ์ สามารถที่จะเที่ยวชมวิถีชีวิตเหล่านี้ได้ ไม่ว่าจะเป็นการทำการประมงพื้นบ้าน การทำสวนมะพร้าว การเกี่ยวน้ำมันมะพร้าว การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การทำของที่ระลึก การชมวิถีชีวิตท้องถิ่น เป็นต้น

4. การศึกษาดูงาน ชุมชนเกาะพิทักษ์เป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงในด้านต่างๆ จึงเป็นสถานที่ดูงานขององค์กรและชุมชนต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรชายฝั่ง การจัดการบัญชีครัวเรือนและการจัดการท่องเที่ยว ทำให้ในแต่ละปีมีผู้เดินทางมายังเกาะพิทักษ์เพื่อศึกษาดูงานปีละหลายพันคน

5. บริการอาหารทะเล นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามายังเกาะพิทักษ์ นอกจากที่จะเข้ามาพักรวม และท่องเที่ยวแล้ว การเดินทางมาเพื่อรับประทานอาหารทะเล ก็เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว สำหรับราคาค่าบริการ มี 2 ระดับ คือ ราคา 150 บาทต่อหัว ประกอบด้วยรายการอาหารทะเล 4 อย่าง และราคา 120 บาท ประกอบด้วยรายการอาหารทะเล 3 อย่าง ทั้งนี้รวมค่าเรือรับ- ส่งนักท่องเที่ยวแล้ว

6. กิจกรรมการท่องเที่ยวรอบเกาะ ในปี พ.ศ. 2547 ชุมชนเกาะพิทักษ์ได้รับเงินงบประมาณสนับสนุนจากจังหวัดชุมพร ในการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์บนเกาะพิทักษ์ เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีการพัฒนาสาธารณูปโภคต่างๆ บนเกาะพิทักษ์ขึ้น เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ศาลาอำนวยการ เส้นทางเดินเท้ารอบเกาะ ศาลาชมวิว เป็นต้น โดยการพัฒนาที่

เกิดขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินชม หรือปั่นจักรยานชมธรรมชาติรอบเกาะ โดยมีระยะทาง 1.9 กิโลเมตร (ชดครงค์,2550) เส้นทางนี้มีก้อนหินมากมาย และเป็นผาสูงชันแวดล้อมด้วยผืนป่าดิบ โดยจุดเริ่มต้นของการเดินป่า จะเข้าไปทางสวนมะพร้าวของชาวบ้าน ผ่านพืชสมุนไพรประจำถิ่น ผักป่าอายุยืน และเข้าสู่เส้นทางผืนป่าที่สามารถพบเจอถึงหางยาวอาศัยอยู่ มีไม้เด่น เช่น ต้นเทพทาโร ต้นโพธิ์ทะเล สารพิทะเล (ต้นทิ้ง) ต้นนมแมว บัน ไคลิง และพวกตะไคร้ มอส พืชขนาดเล็กที่ทำประโยชน์ช่วยย่อยสลายก้อนหินให้มีขนาดเล็กกลายเป็นดินให้ต้นไม้เติบโตต่อไป และหากมองไปด้านล่าง ก็จะเห็นวิวทิวทัศน์ของเวียงทะเล ซึ่งนอกจากจะเป็นจุดชมพระอาทิตย์ขึ้น ยังสามารถมองเห็นหมู่เกาะน้อยใหญ่ ได้แก่ เกาะคราม เกาะคางเสื่อ เกาะมัดหวาย เกาะหลัง 5 และหากอากาศดีๆ สามารถมองไกลไปถึงเกาะเต่า

7. บริการเช่าเรือคายัค ปัจจุบันชุมชนเกาะพิทักษ์มีเรือคายัคให้เช่า โดยคิดอัตราค่าบริการครั้งละ 50 บาท โดยนักท่องเที่ยวสามารถพายเรือชมทิวทัศน์ในบริเวณชุมชนเกาะพิทักษ์และรอบๆเกาะพิทักษ์ได้

8. บริการเรือตกปลา/ ตกหมึก สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการไปตกปลาหรือตกหมึก รอบๆเกาะพิทักษ์สามารถที่จะติดต่อที่จะเช่าเรือพร้อมอุปกรณ์ได้ในอัตราค่าละ 700 บาท โดยจุดตกปลาและตกหมึกจะอยู่ไม่ไกลจากเกาะพิทักษ์มากนัก เพราะรอบๆเกาะพิทักษ์ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ค่อนข้างสูง

9. บริการค่าน้ำ บริเวณเกาะครามซึ่งอยู่ใกล้เกาะพิทักษ์ยังคงมีแนวปะการัง และสัตว์ทะเลที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ โดยนักท่องเที่ยวสามารถพบเห็น ปะการัง หอยมือเสือ ปลา และสัตว์ทะเลที่มีความหลากหลายค่อนข้างสูง นักท่องเที่ยวสามารถเช่าเรือพร้อมอุปกรณ์ค่าน้ำได้จากชุมชนเกาะพิทักษ์ ในอัตราค่าละ 700 บาท

10. สินค้าของที่ระลึก ในชุมชนเกาะพิทักษ์มีร้านจำหน่ายของที่ระลึกของเกาะพิทักษ์อยู่ 2-3 ร้าน สินค้าที่ระลึกก็จะเป็นผลิตภัณฑ์จากเปลือกหอย เสื่อและภาพที่ระลึกจากชุมชนเกาะพิทักษ์ ปลาทุ้มหวานอัดกระป๋องซึ่งมีรสชาติอร่อยถูกปากคนมาช้านาน (ปัจจุบันไม่มีแล้ว) ปลาเต็มฝั่งทราย และปลาหมึกแห้ง

5. ประเพณี วัฒนธรรม

กิจกรรมวิ่งแหวกทะเล “หนึ่งเดียวในสยาม...ลูน้าข้ามทะเล...เอกลักษณ์ของเกาะพิทักษ์”

- ช่วงเดือนมิถุนายนของทุกปี จะมีประเพณี “วิ่งแหวกทะเล” จากฝั่งข้ามไป “เกาะพิทักษ์” โดยการวิ่งลูน้าทะเลลึกประมาณหัวเข่า ถือเป็นกิจกรรมที่สร้างสีสัน และความบันเทิง

ให้กับผู้คนจากทั่วสารทิศ นับเป็นการส่งเสริมให้มีการออกกำลังกาย และยังถือเป็นการ
ประชาสัมพันธ์เกาะพิทักษ์ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดชุมพรด้วย

- ประเพณีสวดหาต หรือทำบุญเกาะประจำปี

ช่วงเดือนกันยายนของทุกปี เกาะพิทักษ์จะจัดให้มีการขอขมาแม่น้ำ พ้อขุนทะเล แม่นางเชิง
กระ โดยทุกหลังคาเรือนจะปั้นหุ่นของบุคคลในครัวเรือนให้ครบ แล้วตัดเล็บมือ เศษผม ไล่ลงไป
ในหุ่น (ปั้นด้วยดินเหนียว ดินน้ำมัน หรือแป้ง) เสร็จจากพิธีสวดพยานักษ์ ตัวแทนชาวบ้านก็นำหุ่น
มาวางไว้เพื่อเตรียมการลอยลงทะเล ถือถือเป็นอันเสร็จพิธี ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมพิธี
เช่นเดียวกับประชาชนบนเกาะพิทักษ์

6. ของฝากจากภูมิปัญญาชาวบ้าน

ปลาเค็มฝงทราย

- ปลาอินทรี หรือปลากุเลา สดๆตัวละ 2-3 กิโลมาล้างทำความสะอาด แล้วหมักเกลือให้
ทั่ว ห่อด้วยถุงพลาสติก และห่อซ้ำด้วยกระสอบป่าน จากนั้นชุคหลุมฝงไว้ในพื้นทราย 25-30 วัน
แล้วนำขึ้นมาห้อยตากแดดสัก 2 วัน ให้เนื้อหอม แน่น เค็มกำลังดี เป็นของฝากที่ได้รับความนิยม
จากนักท่องเที่ยวอย่างมาก

โมบายเปลือกหอย

- ชาวบ้านทำผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกง่ายๆ ในยามว่างจากการทำประมง เพื่อเป็นรายได้เสริม
ในครัวเรือนเพียงเล็กน้อยๆ เช่น โมบาย และหมวกที่ติดด้วยฝาหอยหลากสีสันบางชิ้นนั้นทำมา
จากทับ หรือฝาที่ทำหน้าที่ปิดปากหอยหลังจากเรารับประทานเนื้อของมันแล้ว นอกจากนี้ ของฝาก
ที่นักท่องเที่ยวไม่ควรพลาดเห็นจะเป็นกะปิกุ้งเคย ปลาแดดเดียว ปลาหวาน และปลาหมึกแห้ง เป็น
ต้น

7. เป้าหมายการจัดการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนที่ร่วมกันอนุรักษ์
ทรัพยากร ธรรมชาติ โดยการ ลด ละ เลิก การทำการประมงแบบล้างผลาญ ซึ่งมีผลทำให้คนใน
ชุมชนขาดรายได้ในส่วนหนึ่งไป จึงได้นำการท่องเที่ยวเข้ามาเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับคนใน
ชุมชนที่ยังคงทำอาชีพทำการประมงและยังคงรักษาทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลควบคู่กันไป

8. ปัจจัยความสำเร็จ และล้มเหลว

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- การมีผู้นำที่เข้มแข็งคือ ผู้ใหญ่อำพล ธาณีเศรษฐ์ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้นำการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เข้ามายังเกาะพิทักษ์และเป็นผู้ที่ทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ได้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

- การที่ทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ จากที่ชุมชนได้ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเอาไว้เป็นอย่างดีในอดีต เช่น “โครงการลด ละ เลิก ทำการประมงแบบทำลายล้าง” การนำปูไข่ใส่กระชังเพื่อปลูตักไข่ก่อนนำไปจำหน่าย การอนุรักษ์แนวปะการังและหอยมือเสือ ทำให้เกาะพิทักษ์ยังคงมีทรัพยากรทางทะเลที่อุดมสมบูรณ์สามารถที่จะพัฒนาให้กลายเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชนได้

- ความสามัคคีในชุมชน ทำให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ

- การเป็นชุมชนขนาดเล็ก ซึ่งแทบทุกครัวเรือนล้วนเป็นเครือญาติกัน ทำให้การจัดการท่องเที่ยวและการแก้ปัญหาสามารถทำได้โดยง่าย

- บรรยากาศและทัศนียภาพที่มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ทำให้เกิดความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน

- กลไกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ที่มีการกระจายผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน เช่น การให้ทุกครัวเรือนในชุมชนได้ถือหุ้นในสหกรณ์การท่องเที่ยวและได้รับการปันผลอย่างเท่าเทียมกัน ทำให้คนในชุมชนมองเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว ถึงแม้ครัวเรือนนั้นจะไม่ได้ทำกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวก็ตาม

- การให้การสนับสนุนที่ดีจากหน่วยงานภายนอก โดยเฉพาะสื่อมวลชนที่ให้การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์เป็นอย่างดีต่อเนื่อง

- การได้รับรางวัลมาตรฐานการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ จากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง

- การให้บริการที่ดีของชนในชุมชนเกาะพิทักษ์ ไม่ว่าจะเป็นน้ำใจไมตรีของคนในชุมชน รสชาติและปริมาณอาหารที่เป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยว ทำให้เกาะพิทักษ์ได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทุกปี

9. ปัญหา และอุปสรรค

- ปัญหาในด้านการติดต่อประสานงานกับนักท่องเที่ยว เช่น การยื่นขออนุญาตที่พักของนักท่องเที่ยวยังไม่มี บางครั้งนักท่องเที่ยวได้ยกเลิกกำหนดการอย่างกะทันหัน ซึ่งเจ้าของบ้านพักได้จัดเตรียมอาหารไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้วทำให้เจ้าของบ้านสูญเสียรายได้จากการชำระค่ามัดจำ ซึ่งชุมชนยังไม่สามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้เพราะยังไม่มีเงินล่วงหน้าก่อนการเดินทางของนักท่องเที่ยว

- ปัญหาเรื่องฤดูกาล โดยเฉพาะในช่วงฤดูมรสุมซึ่งมีลักษณะของภูมิอากาศที่ค่อนข้างแปรปรวน ทำให้ชุมชนต้องยกเลิกกิจกรรมการท่องเที่ยว

- ปัญหาด้านการจัดการขยะในพื้นที่ ซึ่งปัจจุบันการจัดการขยะในชุมชนมีเพียงการเผาและฝังเท่านั้น ซึ่งเมื่อปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นขยะที่เข้ามาแก่นักท่องเที่ยวก็มีมากขึ้นด้วย ทำให้การจัดการขยะในพื้นที่เกาะเป็นไปได้ด้วยความยากลำบากและอาจก่อให้เกิดมลพิษขึ้นมาได้

- ปัญหาสาธารณสุขโรคไม่เพียงพอบางช่วงเวลาและฤดูกาล เช่น การขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในฤดูแล้ง ปัญหาท่อประปาแตกกลางทะเลอยู่อย่างบ่อยครั้งเป็นต้น ทำให้ในบางช่วงเวลาคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวอาจขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้

- ปัญหาคุณภาพการให้บริการที่ไม่เท่าเทียมกันของแต่ละบ้านที่ให้บริการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ทำให้นักท่องเที่ยวบางส่วน ไม่ประทับใจในการให้บริการ

- การเริ่มแข่งขันกันในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวของบ้านแต่ละหลัง เช่น การพัฒนาต่อเติมบริเวณที่พัก การเพิ่มห้องน้ำขึ้นมาในบ้าน(จากเดิมห้องน้ำจะอยู่บนฝั่ง) ทำให้เจ้าของบ้านพักจะต้องลงทุนเพิ่มขึ้นค่อนข้างสูง

- ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณจากอบต. ในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานบนเกาะพิทักษ์

10. ระบบสื่อความหมายในพื้นที่

- เกาะพิทักษ์ยังไม่มีระบบสื่อความหมายที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ มีเพียงการสื่อความหมายโดยใช้คน ซึ่งมีความรู้และความเชี่ยวชาญแตกต่างกัน ส่งผลให้นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มได้รับความรู้ ความเพลิดเพลินเกี่ยวกับเรื่องราวสื่อความหมายในพื้นที่ไม่เท่าเทียมกัน และพบว่าผู้ถ่ายทอดเรื่องราวสื่อความหมายเรื่องจะเป็นกลุ่มคนต่อไปนี้

- นายอำพล ธาณีครุฑ ผู้ใหญ่บ้านเกาะพิทักษ์ เป็นบุคคลสำคัญที่ทำหน้าที่หลักในการนำเสนอเรื่องราวความเป็นมาของเกาะพิทักษ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแก่ผู้มาเยือนที่เป็นกลุ่มศึกษาดูงาน กลุ่มนักศึกษา และกลุ่มนักวิจัย

- เจ้าของบ้านโฮมสเตย์ เป็นผู้แนะนำโปรแกรมท่องเที่ยวเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว แต่ไม่สามารถอธิบายรายละเอียดในการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวแต่ละประเภทได้อย่างชัดเจน

- นักท่องเที่ยวเดินชมวิถีชีวิตผู้คนในชุมชน และซักถามข้อสงสัยจากชาวบ้านที่กำลังทำภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพประมงขณะนั้นด้วยตนเอง

11. บทบาทและสถานภาพร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่

- จังหวัดชุมพร ได้เข้ามาสนับสนุนการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยผ่านทางผู้ว่าราชการจังหวัด เช่น การพัฒนาเส้นทางเดินรอบเกาะ การพัฒนาบ่อเก็บน้ำจืด ไฟฟ้าให้แสงสว่าง เป็นต้น

- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ได้เข้ามาช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็น การจัดทำบัญชีครัวเรือน การทำน้ำหมักชีวภาพ (EM) การทำน้ำยาล้างจานใช้เอง เป็นต้น

- สถาบันการศึกษาและมหาวิทยาลัยต่างๆ มีการเข้ามาให้ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีในด้านต่างๆเป็นอย่างดี เช่น มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาลัยชุมพร เป็นต้น

12. การประชาสัมพันธ์

- การบอกต่อของนักท่องเที่ยวที่เคยมาเยือน เพราะส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังเกาะพิทักษ์แล้วก็จะเดินทางกลับมาเป็นหนที่สองและจะบอกต่อคนอื่นมาด้วย

- เกาะพิทักษ์ได้รับความนิยมในการทำสารคดีท่องเที่ยวต่างๆ ก่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นรายการทางโทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ทำให้เกาะพิทักษ์เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง

- การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การจัดกิจกรรมปีค่อ่าว การจัดกิจกรรมวิ่งข้ามทะเลแหวกมายังเกาะพิทักษ์ เป็นต้น

- ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต จากการนำเสนอภาพและเรื่องราว โดยนักท่องเที่ยวที่มาเยือน

13. ประสพการณ์รับนักท่องเที่ยว

- นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังเกาะพิทักษ์ส่วนใหญ่จะมาเป็นกลุ่มตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป โดยมีทั้งลักษณะของกลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อนฝูง กลุ่มคณะที่ทำงานหรือคณะศึกษาดูงาน
- ลักษณะของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังเกาะพิทักษ์จะมีสองลักษณะคือ นักท่องเที่ยวโดยทั่วไป (ร้อยละ 60) และอีกกลุ่มหนึ่งก็คือคณะทัศนศึกษาหรือคณะดูงาน(ร้อยละ40) ที่เข้ามาศึกษา และกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน
- นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมายังเกาะพิทักษ์จะเป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีการจองที่พักล่วงหน้า มีการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และมีการปฏิบัติตัวได้อย่างเหมาะสม และส่วนใหญ่จะกลับมาเยือนซ้ำ
- ปัจจุบันนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังเกาะพิทักษ์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2552 สถิตินักท่องเที่ยวที่มาเยือนมีจำนวนหมื่นกว่าคน ส่งผลให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวมากกว่า 9 ล้านบาท
- ชุมชนมีการพัฒนามาตรฐานที่พักและบริการเพิ่มขึ้นจากการพัฒนาของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น ชุมชนมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาเยือน
- คณะศึกษาดูงานที่เดินทางเข้ามายังเกาะพิทักษ์ส่วนใหญ่ก็จะเข้ามาเรียนรู้ในเรื่อง การจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

14. เป้าหมายในอนาคต

- มีการรองรับการเพิ่มจำนวนขึ้นของนักท่องเที่ยวด้วยการขยายบริเวณที่พักและห้องน้ำ เพราะในปัจจุบันมีปริมาณนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามายังเกาะพิทักษ์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
- การพัฒนากลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านขึ้นเพื่อจะกลุ่มกำลังหลักในการจัดการท่องเที่ยวในอนาคต
- มีการจัดการการท่องเที่ยว โดยยังคงไว้ซึ่งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตของชุมชน
- อยากให้มีการบริการที่พักแบบ โฮมสเตย์ทุกครัวเรือน
- เพิ่มกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ให้มากขึ้น เช่น กิจกรรมให้นักท่องเที่ยวไปปลูกต้นไม้บนเกาะ นักท่องเที่ยวไปเก็บผักมาเพื่อให้เจ้าของบ้านปรุงอาหารให้

- รักษาธรรมชาติให้สมบูรณ์มากที่สุด อยากให้เกาะพิทักษ์มีทรัพยากร และวิถีชีวิตเหมือน 30 ปีที่แล้วมา

15. การเข้าไปอยู่ในเครือข่าย

- เครือข่ายจากภูผา สุ่มหานที ซึ่งเป็นเครือข่ายของชุมชนและองค์กรที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจพอเพียงและการท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพร ซึ่งมีการพบปะ พูดคุยและทำกิจกรรมร่วมกันอยู่อย่างบ่อยครั้ง ทำให้ชุมชนเกาะพิทักษ์ได้มีการพัฒนาความรู้ต่างๆที่เกิดขึ้นภายในเครือข่ายนี้

- เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดชุมพร เป็นเครือข่ายที่เป็นการรวมตัวกันของชุมชนที่ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวทั่วทั้งจังหวัดชุมพร ในทุกอำเภอ มีการจัดประชุมขึ้นอย่างต่อเนื่องและบทบาทในการช่วยเหลือกันภายในเครือข่าย เป็นอย่างดี มีการแลกเปลี่ยนนักท่องเที่ยวกันอย่างค่อนเนื่อง เช่น จากเกาะพิทักษ์ไปยังชุมชนคลองเรือ จากเกาะพิทักษ์ไปยังบ้านลุงนิลหรือบ้านกำนันเควีล เป็นต้น

- โครงการในพระราชดำรินองใหญ่ จังหวัดชุมพร

สำหรับการสร้างเครือข่ายที่มีการส่งนักท่องเที่ยวหลังจากพักค้างที่เกาะพิทักษ์นั้น เกาะพิทักษ์เคยส่งนักท่องเที่ยวไปชุมชนบ้านคลองเรือ และโครงการในพระราชดำรินองใหญ่ จังหวัดชุมพร ปรากฏว่านักท่องเที่ยวไม่ประทับใจทั้ง เรื่องอาหาร การบริการ และที่พัก ที่มีมาตรฐานแตกต่างกัน แต่ราคาใกล้เคียงกัน ทำให้นักท่องเที่ยวโทรกลับมาบ่นที่เกาะพิทักษ์ หลังจากนั้น เกาะพิทักษ์จึงไม่ได้เข้าไปอยู่ในเครือข่ายต่างๆ อย่างค่อนเนื่อง

16. การอยู่ร่วมท่ามกลางกระแส Mass

- ชุมชนต้องมีการพัฒนามาตรฐานของที่พักรับนักท่องเที่ยวค่อนเนื่องเพื่อรองรับการขยายตัวที่เพิ่มขึ้นของการท่องเที่ยว

- หลายครัวเรือนเริ่มมีการทำการตลาดและหาลูกค้าเองมากขึ้น จากเดิมที่การติดต่อโดยผ่านกลุ่มท่องเที่ยว

- เริ่มมีบริษัททัวร์นำนักท่องเที่ยวเข้ามายังเกาะพิทักษ์เพิ่มมากขึ้น เพราะปัจจุบันเกาะพิทักษ์ได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

- เริ่มมีการแข่งขันการพัฒนาที่พักเกิดขึ้นในชุมชน เช่น การพัฒนาพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวให้เพิ่มและสวยงามขึ้น การสร้างห้องน้ำในตัวบ้านที่จากเดิมอยู่บนฝั่งเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

- เริ่มมีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังเกาะพิทักษ์แบบวันเดย์ทริป (One Day Trip) เช่น มารับประทานอาหารแล้วกลับ มาท่องเที่ยวในชุมชนแล้วกลับ จากเดิมที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะพักค้างคืนในเกาะพิทักษ์

17. รายการนำเที่ยวเกาะพิทักษ์

ตารางที่ 10 แสดงรายการนำเที่ยวเกาะพิทักษ์ อำเภอ หลังสวน จังหวัด ชุมพร

รายการกิจกรรมท่องเที่ยว	อัตราค่าบริการ (บาท/คน)	ช่วงเดือนประกอบ กิจกรรม
พักค้างโฮมสเตย์ (Home stay)		ตลอดปี
* เรือรับส่ง ที่พัก 1 คืน อาหาร 3 มื้อ (บุฟเฟต์)	550	
* เรือรับส่ง ห้องพักร่วมตัว 1 คืน อาหาร 3 มื้อ (บุฟเฟต์)	750	
กิจกรรมไคหมึก		มกราคม - ตุลาคม
* เรือบริการ จำนวน 12-16 คนต่อลำ เป็นเวลา 2-3 ชั่วโมง	700	
กิจกรรมดำน้ำ ดูปะการังเกาะคราม		มกราคม - ตุลาคม
* เรือบริการ จำนวน 12-16 คนต่อลำ เป็นเวลา 2-3 ชั่วโมง (ไม่รวมอุปกรณ์ดำน้ำ)	700	
* ชุดอุปกรณ์ดำน้ำ (เสื้อชูชีพ และ snorkel)	50	
กิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติ (Trail)		ตลอดปี
* เดินชมธรรมชาติ และวิถีชีวิตรอบเกาะ รอบสัน ระยะทาง 800 เมตร (วงรอบเล็ก)	-	
* เดินชมธรรมชาติ และวิถีชีวิต รอบเกาะ ระยะไกล ระยะทาง 1.9 กิโลเมตร (วงรอบใหญ่)	-	
กิจกรรมร่วมพิทักษ์โลก ... เสมือนหนึ่งเป็นบ้านของท่าน		ตลอดปี
* ปั่นจักรยานรีซิ่ง บอล (EM-BALL) ... มุมเล็กๆ ที่ร่วมด้วยช่วยกันอนุรักษ์น้ำ	-	ตลอดปี

รายการกิจกรรมท่องเที่ยว	อัตราค่าบริการ (บาท/คน)	ช่วงเดือนประกอบ กิจกรรม
* ปลูกป่า 1 ต้น 1 ชีวิต ครั้งหนึ่งที่เกาะพิทักษ์	-	ตลอดปี
* ศึกษาเรียนรู้ฐานเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	-	ตลอดปี
* ชมทะเลแหวก (น้ำขึ้น - น้ำลง)	-	มีนาคม-กันยายน
* ชม โลมาสีชมพู	-	มิถุนายน
* ประเพณีวิ่งแหวกทะเล	-	มิถุนายน
* กิจกรรมเจาะหอย	-	มกราคม -ตุลาคม

ผู้ใหญ่บ้าน อำพล ธาณีครุฑ เลขที่ 32 หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร 86150
โทรศัพท์ 0-1093-1443, 0-9018-0644

หมายเหตุ มีบริการรับฝากรถบนฝั่ง

4.2 สถานการณ์ปัญหาการท่องเที่ยวที่เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือเกิดผลกระทบต่อชุมชน

จากสถานการณ์ปัญหาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตั้งแต่มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพรอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมชัดเจนเมื่อพ.ศ. 2545 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดผลกระทบที่สามารถจัดหมวดหมู่ตามที่ชุมชนแต่ละกลุ่มให้ความสนใจ (ด้านนิเวศวิทยา ด้านกายภาพ ด้านการจัดการ ด้านสังคมจิตวิทยา ด้านสังคม วัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ) สรุปได้ ดังนี้

ด้านสิ่งแวดล้อม

- การทำจุลินทรีย์บ่อ เพื่อฟื้นฟูสภาพน้ำทะเล โดยการปั้นจุลินทรีย์บ่อเป็นรูปทรงกลม เพื่อให้จุลินทรีย์มีบ้านที่มีอาหารในตัวเอง และเมื่อทิ้งจุลินทรีย์บ่อลงไปในพื้นที่น้ำเสีย จุลินทรีย์บ่อก็จะตกลงไปยังพื้นน้ำ และอยู่กับที่ ทำให้จุลินทรีย์มีเวลาในการปรับสภาพให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมเป็นผลให้สามารถบำบัดน้ำเสียได้ดียิ่งขึ้น

- ขยะจำพวกขวดเครื่องดื่มต่างๆ เจ้าของบ้าน (homestay) ที่รับนักท่องเที่ยวมีข้อตกลงร่วมกันในการเก็บขวดไว้ในบ้านพักเพื่อรอคนรับซื้อของเก่ามารับอีกต่อหนึ่ง

- บ้านเรือนบางหลังมีการทำน้ำยาเอนกประสงค์สำหรับล้างภาชนะ และทำแชมพูที่ผลิตมาจากธรรมชาติ เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม

- ชุมชนหันมาดูแลสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น เพราะทรัพยากรธรรมชาติให้จะช่วยให้เกิดกิจกรรมกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายขึ้น เช่น การมีสัตว์ทะเลที่อุดมสมบูรณ์ การมีแนวปะการังที่สวยงาม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามา มีการทำน้ำยาล้างจาน ซักผ้าที่ไม่เกิดมลพิษกับสิ่งแวดล้อมใช้เองในครัวเรือน

- ปริมาณขยะที่นักท่องเที่ยวนำมาจากฝั่งมีปริมาณน้อย เมื่อเทียบกับการพักผ่อนจากน้ำทะเล เนื่องจากเกาะพิทักษ์มีการสร้างบ้านเรือนบริเวณเชิงทะเลฝั่งตะวันตกที่มีลักษณะเป็นอ่าวจึงมักจะมีเศษขยะพักผ่อนติดบนฝั่งเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณชายหาดด้านหลังเกาะ(ด้านทิศตะวันออก) ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกว่าคุณชุมชนไม่รักษาความสะอาด

- แหล่งปะการังสูญหาย สาเหตุเนื่องมาจากการฟอกขาว เคมีเกาะพิทักษ์ขึ้นชื่อว่าเป็นแหล่งดำน้ำที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ไม่ว่าจะเป็นชนิดพันธุ์ปะการัง สัตว์น้ำ โดยเฉพาะหอยมือเสือ

- กลุ่มชาวบ้านที่ตกหมึก/ ตกปลา เขยิบปะการังเสียหาย และบางส่วนเกิดจากนักท่องเที่ยวแต่เป็นผลกระทบค่อนข้างน้อยกว่า
- ปัญหาการเพิ่มขึ้นของขยะ ตามปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น และชาวบ้านจัดการขยะแห่ง โดยการเผา เกิดผลกระทบต่อคุณภาพอากาศ
- ขาดระบบสื่อความหมาย ไม่ว่าจะเป็น โปรแกรมท่องเที่ยว คู่มือสื่อความหมาย และ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างทักษะก่อนประกอบกิจกรรมนันทนาการแก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะข้อควรปฏิบัติในการดำน้ำดูปะการังที่ถูกต้องวิธี

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

- การเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว และช่วงเทศกาลหรือวันหยุดยาว ส่งผลให้เกิดความแออัดในบ้านพัก นำไปสู่การต่อเติมบ้านให้ยื่นออกไปในทะเลเพิ่มขึ้นเพื่อขยายการรองรับจำนวนคนที่มาเยือน และยังเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น จำนวนห้องน้ำ ชุดเครื่องนอน เป็นต้น

- จำนวนห้องน้ำไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากในช่วงเทศกาล/วันหยุดยาว ที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มนักท่องเที่ยว เป็นกลุ่มศึกษาดูงาน แทนที่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มครอบครัว และกลุ่มครอบครัว / กลุ่มเพื่อน

- ปริมาณน้ำใช้ไม่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว และชาวบ้าน ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว เนื่องจากปัจจุบันมีน้ำน้ำจืดใช้สำหรับอุปโภคเองบนเกาะ และน้ำประปาที่มีการต่อท่อมาจากฝั่งบ่อยครั้งท่อน้ำประปาจากฝั่งเกิดการชำรุดเนื่องจากกระแสน้ำและปัจจัยต่างๆที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ ปัจจุบันชาวบ้านต้องการหาแหล่งน้ำใหม่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ซึ่งที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ อบต. ของเกาะเคยทำเรื่องน้ำประปาภูมิภาคผ่านผู้แทนสภาราษฎร แต่ยังไม่มีความคืบหน้า

- นักท่องเที่ยวไม่พึงพอใจในการพักค้างร่วมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นในบ้านพัก แม้ว่าจะมีสมาชิกในกลุ่มจำนวนน้อย และเจ้าของบ้าน ได้จัด โซนที่พัก และอาหารแยกออกจากกันอย่างชัดเจน

ด้านสังคม วัฒนธรรม

- การท่องเที่ยวเกาะพิทักษ์เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย เมื่อปี พ.ศ.2543 ซึ่งตอนนั้นชาวบ้านให้ความสนใจเปิดบ้านพักแบบ โฮมสเตย์รองรับนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

- ราคาสินค้าในชุมชนคงที่ แม้ว่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวมาเยือนเพิ่มขึ้นทุกปี แต่รายขายของชำในชุมชนก็ยังคงราคาสินค้าทุกชนิดเทียบเท่ากับราคาในตลาด ทำให้ค่าครองชีพของชาวบ้านไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่คิดว่า เกษะพิทักษ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวราคาสินค้า เช่น ขนมขบเคี้ยว และเครื่องดื่มจะมีราคาสูงกว่าราคาตลาด ทำให้มีการนำมาเองจากบนฝั่ง ส่งผลให้ชุมชนขาดรายได้จากการขายของ อีกทั้งนำไปสู่ปัญหาขยะที่เพิ่มขึ้นบนเกาะอีกด้วย

- การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตดั้งเดิม พบว่าชาวบ้านยังมีการแบ่งปันอาหาร และเอื้ออาทรแก่กันเช่นอดีตที่ไม่เคยมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่ นอกจากนี้จะเห็นความผูกพันที่เริ่มต้นจากสถาบันครอบครัวที่พ่อแม่มีเวลาให้ลูก อบรมเลี้ยงดูและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

- ชุมชนเกาะพิทักษ์มีความเข้มแข็งของชุมชน ที่มีการต่อสู้เพื่อป้องกันและรักษาทรัพยากรทางทะเลรอบเกาะ โดยการ “ลด ละ เลิก” การใช้เครื่องมือทางการประมงแบบทำลาย และจากการจัดให้มีการท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการ โดยชุมชนเอง ทำให้ชาวบ้านรู้สึกหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ เกิดระบบการเฝ้าระวังทรัพยากรในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

- ปัญหาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว การประพฤติปฏิบัติตัวที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวในบางครั้งก็จะส่งผลกระทบต่อชุมชน เช่น การส่งเสียงร้องเพลงคาราโอเกะของนักท่องเที่ยวในยามวิกาล ซึ่งเป็นเวลาที่ชาวบ้านจะต้องพักผ่อนเพื่อออกทะเลในตอนเช้ามีด เป็นต้น

- ปัญหาคุณภาพการให้บริการที่ไม่เท่าเทียมกันของแต่ละบ้านที่ให้บริการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ทำให้นักท่องเที่ยวบางส่วน ไม่ประทับใจในการให้บริการ

- เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากภาคกลาง และบางกลุ่มมาจากภาคใต้ซึ่งมีวิถีชีวิตแบบคนเมือง ทำให้ไม่เข้าใจการดำเนินชีวิตของคนเกาะ จึงแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยเกิดจากความไม่รู้เป็นหลัก เช่น การขึ้นบนบ้านพักหลังกลับมาจากกิจกรรมดำน้ำดูปะการัง โดยไม่ล้างเท้า และเดินไปทั่วบ้านในสภาพที่เปียกปอน ส่งผลให้พื้นบ้านเปียกชุ่มไปด้วยน้ำทะเล ยิ่งไปกว่านั้นนักท่องเที่ยวบางคนยังนั่งลงบนที่นอนทั้งที่เสื่อผ้าเปียกปอน ทำให้เครื่องนอนชำรุดเร็วกว่าอายุการใช้งานจริง

- เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ไม่กล้าชี้แจงนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกฎ ระเบียบการปฏิบัติตัวในการมาเยือนเกาะพิทักษ์ และการไม่กล้าคัดเตือนเมื่อนักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น นักท่องเที่ยวพาสุนัขมาด้วย และให้นอนบนที่นอนด้วย

- ความเข้าใจไม่ตรงกันระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยวในการสื่อสาร

- ขาดระบบการคัดกรองนักท่องเที่ยว เจ้าของบ้านบางส่วนกลัวนักท่องเที่ยวแปลกปลอม (18 มงกฎ) เนื่องจากไม่มีการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นของนักท่องเที่ยว และเมื่ออาทิตย์ที่ผ่านมา มีกลุ่มนักศึกษาประมาณ 3 คน มาพักค้างบนเกาะ และเจ้าหน้าที่ตำรวจตามมาจับได้ในข้อหาขโมยคนตายที่จังหวัดปทุมธานีแล้วหนีคดีมาที่เกาะพิทักษ์ และเมื่อมีการนำเสนอข่าวออกไปผ่านทีวี หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกว่เกาะเสี่ยงชื่อเสียง ที่อาจนำไปสู่ความไม่เชื่อมั่นและความรู้สึกไม่ปลอดภัยในการเดินทางมาเยือนของนักท่องเที่ยว

- การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวบางกลุ่มให้ความสนใจกับการประกอบอาชีพ ประมงพื้นบ้านมาก บางครั้งจึงขอร่วมเดินทางเพื่อประกอบกิจกรรมตกปลาหรือวางลอบหมึก ร่วมกับชาวบ้านที่มีอาชีพประมง ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตร่วมกัน สำหรับเกาะพิทักษ์ส่วนใหญ่ ชาวบ้านทำประมง ประมาณ 6 เดือน ส่วนการต้อนรับนักท่องเที่ยวสามารถทำได้เกือบตลอดปี

- ชาวบ้านมีความภาคภูมิใจ กล้าแสดงออก / กล้าพูดคุยกับคนแปลกหน้า

- ชาวบ้านหันมาใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น เช่น โทรศัพท์มือถือ เครื่องใช้ในครัวเรือน เป็นต้น

ด้านสังคม จิตวิทยา

- นักท่องเที่ยวที่ไปค้าน้ำคู่ปะการัง ไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของคนเรือ หรือเกิดความคลาดเคลื่อนในการสื่อสารทำให้ไม่เข้าใจกัน

- นักท่องเที่ยวบางกลุ่มต้องการความสะดวกสบายมากเกินไป เช่น ต้องการแอร์ในห้องพัก ห้องสุขาและห้องอาบน้ำที่แยกออกจากกัน เป็นต้น

- นักท่องเที่ยวบางกลุ่ม ไม่ทราบว่าเกาะพิทักษ์มีกิจกรรมท่องเที่ยวอะไรบ้าง เนื่องจากที่เกาะไม่มีปฏิทินท่องเที่ยว หรือโปรแกรมท่องเที่ยว ทำให้ในช่วงเวลาที่มาเยือนเกาะพิทักษ์ไม่ได้ประกอบกิจกรรมตามที่คาดหวังไว้ หรือตามที่มีอยู่ ส่งผลให้บางกลุ่มไม่รู้สึกประทับใจเท่าที่ควร

- ชุมชนมีลักษณะการสร้างบ้านเรือนเป็นแนวยาวเรียงรายติดกัน ทำให้กิจกรรมร้องเพลงคาราโอเกะเกิดความขัดแย้งกับกิจกรรมอื่นๆ ในบ้านพัก เคยมีกรณีนักท่องเที่ยวบางกลุ่มขอกลับกลางคืน เพราะทนไม่ไหวกับเสียงคาราโอเกะ ปัจจุบันมีข้อกำหนดการร้องเพลงคาราโอเกะ กลางวันไม่จำกัดเวลา และกลางคืนร้องเพลงได้จนถึงเวลา 3 ทุ่ม

- เจ้าของบ้าน โฮมสเตย์ทุกหลัง มีสมุดเยี่ยมเพื่อรับฟังความคิดเห็นนักท่องเที่ยว ซึ่งที่ผ่านมาได้นำข้อเสนอแนะต่างๆ มาปรับปรุงแก้ไข แต่ส่วนใหญ่แล้วจะ ได้รับคำชมเชยจากนักท่องเที่ยว

- นักท่องเที่ยวรู้สึกว่ามีกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่น้อยเกินไป เนื่องจากชุมชนไม่มีการจัดทำรายการท่องเที่ยวที่ชัดเจน

ด้านเศรษฐกิจ

- ชาวบ้านชุมชนเกาะพิทักษ์ส่วนใหญ่มีอาชีพประมงพื้นบ้าน ทำให้เจ้าของบ้านโฮมสเตย์ที่เปิดรับนักท่องเที่ยว สามารถรับซื้อวัตถุดิบจำพวกอาหารทะเลสดได้โดยตรงจากเพื่อนบ้านในราคาเป็นกันเอง ทำให้สามารถทำรายการอาหารรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มได้มาตรฐาน และได้รับคำชื่นชมจากนักท่องเที่ยวเสมอ

- มีการนำผลิตผลทางการประมงมาสร้างให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้น จากเดิมที่ผลิตผลส่วนใหญ่จะถูกขายให้กับพ่อค้าคนกลางซึ่งเป็นผู้กำหนดราคาในการรับซื้อเอง แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาผลิตผลเหล่านี้ก็ได้ถูกนำมาสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะมาเป็นการประกอบอาหาร การแปรรูปอาหารเพื่อทำเป็นสินค้าของที่ระลึก ซึ่งผลิตผลเหล่านี้สามารถที่จะได้ราคาที่สูงกว่าการขายให้กับพ่อค้าคนกลาง

- รายได้เพิ่มขึ้น ชาวบ้านเกิดรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม นักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวจำนวนมากบางปีมีนักท่องเที่ยวต่อเนื่องจนถึงเดือนมิถุนายน โดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าเดือนละ 2,500 บาทต่อเดือน

- คุณภาพชีวิตดีขึ้น เมื่อก่อนชาวบ้านประกอบอาชีพหลักเพียงอย่างเดียวคือ การประมงพื้นบ้าน และส่งต่อแก่พ่อค้าคนกลางบริเวณท่าเรือ มีรายได้ประมาณวันละ 300- 400 บาท แต่หลังจากเกิดการท่องเที่ยวขึ้น ชาวบ้านที่ทำการประมง สามารถนำสัตว์น้ำต่างๆ ที่หามาได้ขายต่อให้แก่สมาชิกในชุมชนสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวโดยตรง ส่งผลให้มีเวลาว่างจากประกอบอาชีพหลักมากขึ้นนั่นเอง รวมทั้งชุมชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น

- มีการกระจายรายได้สู่ชุมชนใกล้เคียง เช่น ให้ชาวบ้านที่เป็น หมอนวดจากหมู่บ้านใกล้เคียงเข้ามาประกอบอาชีพในชุมชน

- เนื่องจากเกาะพิทักษ์อยู่ห่างจากฝั่งประมาณ 1 กิโลเมตร ทำให้ต้องมีการสัญจรด้วยเรือเพื่อซื้อสินค้าประเภทเครื่องปรุงต่างๆ จากภายนอก หรือผืนแผ่นดิน โดยแม่บ้านแต่ละหลังจะรวมตัวกันอาทิตย์ละ 1 วัน เพื่อเดินทางไปซื้อวัตถุดิบ โดยการเหมารถจากฝั่ง(ผืนแผ่นดิน)ไปยังตัวเมือง หรือตลาด

- นักท่องเที่ยวที่มาเยือนชุมชนเกาะพิทักษ์และพักค้าง 1 คืน จะมีค่าใช้จ่าย เป็นเงิน 550 บาทต่อคนในราคาดังกล่าวจะรวมที่พักและอาหาร 3 มื้อ ซึ่งเน้นชนิดของอาหารทะเลเป็นหลัก ทำให้มีต้นทุนในการวัตถุดิบค่อนข้างสูง ส่งผลให้ชาวบ้านได้รับรายได้ส่วนที่เป็นกำไรค่อนข้างน้อย

- ปัญหาการติดต่อประสานงานกับนักท่องเที่ยว ที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวบางกลุ่มยกเลิกการเดินทางมาเยือน โดยกระทันหัน โดยเจ้าของบ้านได้จัดเตรียมวัตถุดิบเพื่อจัดทำอาหารรองรับไว้แล้ว จึงต้องจัดเก็บอาหารไว้ในตู้เย็นเพื่อรอรับนักท่องเที่ยวกลุ่มต่อไป ทำให้เจ้าของบ้านสูญเสียต้นทุนจากการซื้อหาวัตถุดิบเพื่อการจัดเตรียมทำอาหารครั้งนั้น นอกจากนี้บางครั้งมีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเยือนเป็นคณะใหญ่ไม่ต่ำกว่า 100 คนต่อกลุ่มแจ้งจองที่พักและอาหารมาที่ชุมชนชาวบ้านจะร่วมกันจัดเตรียมอาหารตามจำนวนคน แต่เมื่อเดินทางมาจริง ปรากฏจำนวนนักท่องเที่ยวต่ำกว่าจำนวนที่แจ้งไว้เดิม และนักท่องเที่ยวขอจ่ายเงินตามจำนวนคนที่มาจริง ทำให้ชาวบ้านไม่ได้รับผลกำไรจากการดำเนินการตามที่คาดหวังไว้ โดยเฉพาะระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม

- ชุมชนไม่มีระบบการมัดจำเงินล่วงหน้า สำหรับระบบการวางเงินมัดจำล่วงหน้าก่อนเดินทางมาเยือน ชุมชนเคยมีแนวคิดในการจัดวางระบบ แต่ปัจจุบันยังไม่ได้นำมาใช้อย่างเป็นรูปธรรมแต่อย่างใด

- ราคาวัตถุดิบแพงขึ้น โดยเฉพาะเครื่องปรุง เช่น น้ำมัน น้ำตาล หอม กระเทียม น้ำมันหอย เป็นต้น ทำให้ต้นทุนในการผลิตอาหารสูงขึ้น แต่ราคาที่นักท่องเที่ยวต้องจ่ายยังคงเท่าเดิม

- ชุมชนมุ่งเน้นรายได้ที่เพิ่มขึ้น จนบางครั้งบ้านพักโฮมสเตย์บางหลังละเลขถูกระเบียบที่เกยค้างไว้ร่วมกัน เช่น จากเดิมที่การติดต่อ โดยผ่านกลุ่มท่องเที่ยว และมีการจัดระบบคิวรับนักท่องเที่ยวของโฮมสเตย์แต่ละหลัง ปัจจุบันหลายครัวเรือนมีการทำการตลาด และรับนักท่องเที่ยวตรงเพิ่มมากขึ้น

- ปัญหาเรื่องฤดูกาล โดยเฉพาะในช่วงฤดูมรสุม เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ทำประมงพื้นบ้าน ทำให้ไม่สามารถออกเรือเล็กเพื่อไปประกอบอาชีพหลักได้ ดังนั้น รายได้หลักในช่วงดังกล่าวจึงมาจากการรับนักท่องเที่ยว

- การขยายการลงทุนเพื่อการท่องเที่ยว ชุมชนมีการลงทุนเนื่องจากการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ได้แก่ การขยายบ้านพักให้กว้างขวางและสวยงาม การเพิ่มจำนวนห้องน้ำ-ห้องสุขา ซึ่งจะมีผลทำให้ต้นทุนจัดการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย

กิจกรรมที่ชาวบ้านต้องการให้หน่วยงานเข้ามาดูแล และช่วยเหลือ ได้แก่

- กิจกรรมปลูกปะการังเทียมที่สามารถประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมได้ เนื่องจากปะการังเกาะครามฟอกขาวจำนวนมาก เนื่องจากเป็นแหล่งดำน้ำตื้น ได้รับผลกระทบจาก อุณหภูมิที่สูงขึ้น โดยตรง จำเป็นต้องฟื้นฟูอย่างเร่งด่วน
- กิจกรรมปล่อยหอยมือเสือ เดิมเกาะครามถือเป็นแหล่งเพาะพันธุ์หอยมือเสือมากกว่า 200 ตัว ปัจจุบันคงเหลือไม่ถึงร้อยละ 10 เนื่องจากผลกระทบจากภาวะโลกร้อน จึงอยากให้องค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแล และฟื้นฟู
- แนวปะการังไม่มีทุน / ไม่มีมีคฤเทศก์อธิบายนักท่องเที่ยว
- มีกิจกรรมปล่อยจุลินทรีย์บอลลูนเป็นกิจกรรมหลักในพื้นที่ โดยเฉพาะช่วงเวลาที่ นักท่องเที่ยวนั่งเรือไปดำน้ำดูปะการัง
- การจัดอบรมการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ระหว่างเดือนพฤศจิกายน - เดือนธันวาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ชาวบ้านว่างจากการรับนักท่องเที่ยว

4.3 ผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว และทรัพยากรสื่อความหมายในพื้นที่

การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวของพื้นที่ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบและตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญและข้อจำกัดในการที่จะนำมาใช้ประโยชน์พื้นที่ เป็นขั้นตอนที่มีความต่อเนื่องมาจากการสำรวจข้อมูลของพื้นที่ ขั้นตอนนี้นับว่ามีความสำคัญเนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับกำหนดขีดความสามารถรองรับด้านการท่องเที่ยว ตั้งแต่เรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่าง ๆ สภาพแวดล้อมทางชีวภาพและด้านสังคมจิตวิทยา

โดยครอบคลุมประเด็นที่ใช้งบชี้ศักยภาพดังต่อไปนี้ คือ

1. ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของพื้นที่
2. นัยสำคัญของการสื่อความหมาย
3. ความสะดวกในการเข้าถึง
4. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
5. ความเปราะบาง/ข้อจำกัดของพื้นที่

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ และประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ ตามหลักเกณฑ์การจำแนกช่วงชั้น โอกาสด้านนันทนาการ (Recreation Opportunity Spectrum : ROS) และการประเมินสถานภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Evaluation of Nature-based Tourism Site Potential : ENTSP) ภายใต้กรอบแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อบ่งชี้แหล่ง หรือจุดท่องเที่ยวตามสถานภาพปัจจุบันและศักยภาพในอนาคต พร้อมลำดับความสำคัญ/คุณค่าเชิงการท่องเที่ยวของแหล่ง หรือจุดท่องเที่ยว โดยเครื่องมือในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบวิเคราะห์ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักเกณฑ์ของการจำแนกช่วงชั้น

โอกาสทางด้านนันทนาการ Recreation Opportunity Spectrum (ROS) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับที่ตั้งและขอบเขตของแหล่งท่องเที่ยว ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ตอนที่ 3 การจำแนกเขตท่องเที่ยวตามหลักช่วงชั้น โอกาสทางด้านนันทนาการ พิจารณาตามปัจจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางและการเข้าถึง 2) ความเป็นธรรมชาติและการพัฒนาพื้นที่ 3) ลักษณะประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ และ 4) ระดับการควบคุมนักท่องเที่ยว/ควบคุมกิจกรรมการใช้ประโยชน์โดยหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่

2. แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว Evaluation of Tourism Site Potential (ENTSP)

พิจารณาตามปัจจัย ดังนี้ 1) ด้านทรัพยากร 2) ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และการสื่อความหมาย 3) ด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านการมีส่วนร่วม

ดังนั้น การประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวหลัก สิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการ ศักยภาพของพื้นที่ในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงสถานภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดใน 3 ประเภทย่อยตามลักษณะของทรัพยากร และแรงจูงใจในการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว คือ ประเภทธรรมชาติทั่วไป (Nature Tourism) การท่องเที่ยวผจญภัย (Adventure Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) รายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Nature tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่อาศัยธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า ลำน้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง และภูมิทัศน์ธรรมชาติ เป็นองค์ประกอบหลักในการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว ที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง สามารถจำแนกออกเป็นประเภทหรือรูปแบบการท่องเที่ยวได้หลากหลายประเภทตามลักษณะของแรงจูงใจในการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (adventure tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (health tourism) การท่องเที่ยวธรรมชาติแบบทั่วไป (general nature tourism) ทั้งนี้ การท่องเที่ยวทุกประเภทภายใต้การท่องเที่ยวทางธรรมชาติต้องอาศัยฐานทรัพยากรธรรมชาติเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประกอบกิจกรรม

2) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Tourism) เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบพิเศษที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะได้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีลักษณะท้าทายหรือตื่นเต้นเป็นพิเศษ หรือให้ความหวาดเสียว และทักษะเฉพาะ เช่น กิจกรรมปีนเขา การท่องเที่ยวไพรหรือเดินป่าระยะไกล ล่องแก่งตามลำน้ำที่ไหลเชี่ยว การขี่จักรยานเสือภูเขาในป่า เป็นต้น แรงจูงใจสำคัญของการท่องเที่ยวแบบนี้ คือ โอกาสที่จะได้ตื่นเต้น และผจญภัย ในธรรมชาติ

3) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติ อันมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศธรรมชาติ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541) แรงจูงใจสำคัญของการท่องเที่ยวแบบนี้ คือ โอกาสที่จะได้ไปเยือนแหล่งธรรมชาติที่มีความโดดเด่นด้านนิเวศที่ยังคงความเป็นธรรมชาติสูง หรือหายาก ได้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ และมีโอกาสในการช่วยเหลือด้านการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติที่ไปเยือนและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนท้องถิ่น

ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อบ่งชี้สถานภาพปัจจุบัน ได้จากการตรวจเอกสารและอ้างอิงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยปัจจัยที่นำมาพิจารณา ประกอบด้วย ด้านทรัพยากร ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และการสื่อความหมาย ด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม และด้านการมีส่วนร่วม สรุปแยกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้ 1) แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติทั่วไป (NT) จำนวน 15 ตัวชี้วัด 2) แหล่งท่องเที่ยวประเภทผจญภัย จำนวน 15 ตัวชี้วัด (AT) และ 3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 18 ตัวชี้วัด (ET) (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549) รายละเอียดดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ตัวชี้วัดศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพื่อบ่งชี้สถานภาพปัจจุบัน จำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว

ปัจจัยการประเมินศักยภาพ	NT	AT	ET
ด้านทรัพยากร			
1. ความมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและดึงดูดใจ	✓	✓	✓
2. ความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ	-	-	✓
3. โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า	-	-	✓
4. ทักษะภาพและสภาพภูมิทัศน์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	✓	✓	✓
5. รูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสมและสัมพันธ์กับสภาพพื้นที่	✓	✓	✓
6. ความหลากหลายของกิจกรรม	✓	-	✓
7. สภาพภูมิอากาศเหมาะสมกับพื้นที่	✓	✓	✓
8. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	✓	-	-
9. การได้พึ่งพาตนเอง	-	✓	-
10. โอกาสการได้รับประสบการณ์ตื่นเต้นและท้าทาย	-	✓	-
ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และการสื่อความหมาย			
11. ความกลมกลืนของสิ่งอำนวยความสะดวก	✓	✓	✓
12. ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวก	✓	✓	-
13. คุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านประโยชน์ใช้สอย	✓	✓	✓
14. การจัดการด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน	✓	✓	✓
15. คุณภาพในการให้บริการ	✓	✓	✓
16. รูปแบบเนื้อหา ความรู้และวิธีการสื่อความหมาย	-	-	✓

ตารางที่ 11 ตัวชี้วัดศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (ต่อ)

ปัจจัยประเมินศักยภาพ	NT	AT	ET
17. การจัดแบ่งเขตพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว (Zoning)	✓	✓	✓
18. การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรม	✓	✓	✓
19. มาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม	✓	✓	✓
20. การจัดการขยะและของเสีย	✓	✓	✓
ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน			
21. โอกาสในการเข้าร่วมดำเนินการและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว	-	-	✓
22. การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์	-	-	✓
หมายเหตุ: NT=Nature Tourism AT=Adventure Tourism ET=Ecotourism			

ผลการศึกษาและประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์

จากการศึกษาและประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ พบว่า จุดท่องเที่ยวและกิจกรรมหลักภายในเกาะพิทักษ์ประกอบด้วย 1) กิจกรรมพักแรมแบบสัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรม (home stay) 2) กิจกรรมดำน้ำตื้นเกาะคราม 3) กิจกรรมเดินเท้าศึกษาธรรมชาติและวิถีชีวิตรอบเกาะพิทักษ์ 4) กิจกรรมตกหมึก 5) กิจกรรมพายเรือคายัค และ 6) กิจกรรมอื่นๆตามความสนใจ เช่น กิจกรรมชมนก กิจกรรมชมวิวและทิวทัศน์ กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ กิจกรรมท่องเที่ยวชายหาดและเล่นน้ำทะเล

4.4 ผลการจำแนกเขตท่องเที่ยวตามหลักช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ (ROS)

จากการประเมินศักยภาพเบื้องต้น ซึ่งพิจารณาเฉพาะด้านทรัพยากรท่องเที่ยวจะเห็นได้ว่า เกาะพิทักษ์มีจุดท่องเที่ยวที่สามารถประกอบกิจกรรมได้หลากหลายและแต่ละจุดมีธรรมชาติค่อนข้างสมบูรณ์ แต่สำหรับการประเมินฯ ด้านการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีนำปัจจัยอื่นๆ มาพิจารณาประกอบด้วย โดยคณะผู้วิจัยทำการประเมินตามแนวคิด หลักการและเป้าหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งจะชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของแหล่งท่องเที่ยวได้นั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ซึ่งผลการจำแนกเขตท่องเที่ยวตามหลักช่วงชั้น โอกาสทางด้านนันทนาการ (ROS) ตามปัจจัย ดังต่อไปนี้ 1) ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางและการเข้าถึง 2) ความเป็น

ธรรมชาติและการพัฒนาพื้นที่ 3) ลักษณะประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ และ 4) ระดับการควบคุมนักท่องเที่ยว/ควบคุมกิจกรรมการใช้ประโยชน์โดยหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ ซึ่งผลการประเมินพบว่า เกาะพิทักษ์เป็นแหล่งนันทนาการฯ (ROS) ประเภท กึ่งพัฒนา (Semi-Developed) โดยมีค่าคะแนนเท่ากับ 1.92 (รายละเอียดดังตารางที่ 2) หมายถึง พื้นที่ยังคงมีสภาพเป็นธรรมชาติ ทั้งทางทะเลและทางบก แต่มีการคัดแปลงหรือเลียนแบบธรรมชาติอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสะอาดโดยส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัย มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติและสะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชาวปักษ์ใต้และวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้าน ได้เป็นอย่างดี ส่วนการพบเห็นและได้ยินเสียงจากบุคคลอื่นอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากชุมชนเกาะพิทักษ์เป็นชุมชนขนาดเล็ก และเงียบสงบ ส่วนการเดินทางไปยังเกาะพิทักษ์สามารถเดินทางได้โดยใช้เรือประมงขนาดเล็ก หรือเรือหางยาว ระยะทางจากฝั่งประมาณ 1 กิโลเมตร และไม่สามารถใช้ยานพาหนะที่ใช้เครื่องยนต์ชนิดอื่นบนเกาะได้เลย (ดังภาพที่ 4)

ดังนั้น แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในเขตท่องเที่ยวประเภท คัดแปลงธรรมชาติหรือพื้นที่กึ่งพัฒนา โดยมีเป้าหมาย และแนวทางการจัดการ ตามหลักเกณฑ์ ROS (ครรชนี, 2546) ดังนี้

1. เป้าหมาย

1.1 จัดการให้เกิดสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวในลักษณะสภาพการเลียนแบบธรรมชาติ เช่น ตกแต่งพื้นที่ด้วยไม้ดอก-ไม้ประดับแบบสวนต่าง ๆ อำนวยความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวอยู่ไม่ห่างไกลจากตัวเมืองนัก หรือการเข้าถึงง่ายและสะดวกสบาย ผลที่ได้รับคือ การได้พักผ่อนกับธรรมชาติที่ปรุงแต่งขึ้น เกิดความผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจหรือมีการจัดการพื้นที่ให้เกิดความศิวิไลซ์หรือการปรุงแต่งที่ไม่ใช่ธรรมชาติ เพื่อรองรับคนหมู่มาก และกิจกรรมทางสังคมที่มีการพบปะคนอื่น ๆ สูง

1.2 ความสะดวกสบายคล้ายอาศัยในชุมชนหรือหมู่บ้านที่อยู่ชานเมืองหรือนอกเมืองใหญ่

1.3 ประสบการณ์ท่องเที่ยวแบบสะดวกสบาย และเน้นการปรุงแต่งที่ไม่ใช่ธรรมชาติ

2. แนวทางการจัดการ

2.1 เน้นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั่วไป รวมไปถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หรือ การท่องเที่ยวชนบทที่มีผู้คนอาศัยหนาแน่น

2.2 การเข้าถึง: รถยนต์ 4 ล้อหรือรถบัสทัศนอาจรเข้าถึงได้สะดวก และค่อนข้างรวดเร็ว มีการจัดการระบบถนน จัดเส้นทางเดินเท้า จักรยาน หรือ สัตว์ที่มีขนาดต่างกันและพื้นผิวที่ถนนสามารถรองรับปริมาณการใช้ประโยชน์ของคนจำนวนมาก

2.3 สามารถปรุงแต่งพื้นที่โดยใช้พืชหรือสัตว์เลี้ยงในลักษณะเลียนแบบธรรมชาติ หรือการปรุงแต่งที่ไม่ใช้ธรรมชาติผสมกับธรรมชาติที่ปรุงแต่งบ้าง

2.4 อนุญาตให้ใช้อุปกรณ์ท่องเที่ยวที่ใช้เครื่องยนต์ได้ เช่น รถยนต์ จักรยานยนต์ รวมไปถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือระบบอิเล็กทรอนิกส์ ในการประกอบกิจกรรมได้

2.5 มีสิ่งอำนวยความสะดวกเกือบทุกรูปแบบที่สามารถจัดให้มีได้ในพื้นที่ใกล้ตัวเมืองใหญ่ เช่น ร้านอาหาร ร้านขายกาแฟ ของที่ระลึก ที่พัก บริการร้านสะดวกซื้อ ปั๊มน้ำมัน ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวกออกแบบให้น่าสนใจ มีความทันสมัย (modern) หรืออาจเลียนแบบธรรมชาติ หรือสถาปัตยกรรมท้องถิ่น สำหรับรองรับการใช้ประโยชน์จากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก บ้านพักมีหลากหลายรูปแบบ ตั้งแต่ โรงแรม เกสต์เฮาส์ บังกะโล เรือนพัก ห้องแบ่งเช่าพักๆ โฮมสเตย์ เป็นทางเลือกสำหรับที่พักในเขตนี้

2.6 มีการจัดการขยะ และระบบบำบัดของเสียอย่างถูกสุขลักษณะไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

2.7 ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่อิงธรรมชาติ เช่น กีฬาต่างๆ การเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณี หรือกิจกรรมการเกษตรต่าง ๆ ที่อาจเป็นไปตามปกติวิสัยหรือสร้างขึ้น

2.8 มีระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และโทรศัพท์

2.9 มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ตำรวจ ภูธรระเบียบ และการรักษากฎหมายสำหรับคนหมู่มากอยู่ร่วมกันอย่างชัดเจน

2.10 การสื่อความหมายมีได้ทุกประเภท

ตารางที่ 12 การจำแนกเขตท่องเที่ยวตามหลักช่วงชั้น โอกาสนันทนาการ (Recreation Opportunity Spectrum, ROS)

ปัจจัย	ค่าคะแนน
1. ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางและการเข้าถึง (Accessibility)	
1.1 ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	2
1.2 ประเภทของเส้นทางและพาหนะเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว (วิเคราะห์จากจุดเริ่มต้นเข้าถึงพื้นที่)	2
1.3 ระดับการพัฒนาของเส้นทางที่ไม่ใช่ยานยนต์ (ถ้าไม่มีปรากฏไม่ต้องนำมาพิจารณา)	2
1.4 ระยะทางของเส้นทางเดินเท้า วิเคราะห์จากจุดสุดท้ายที่รถเข้าถึง	2
ค่าคะแนนเฉลี่ย	2
2. ความเป็นธรรมชาติและการพัฒนาพื้นที่	
2.1 ระดับความเป็นธรรมชาติและรูปลักษณะการพัฒนา	2
2.2 ขนาดเนื้อที่ที่มีการพัฒนา	1
2.3 วัตถุประสงค์ของสิ่งอำนวยความสะดวก	2
ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.67
3. ระดับการพึ่งพาตัวเอง	2
4. ระดับการควบคุมนักท่องเที่ยว / ควบคุมกิจกรรมการใช้ประโยชน์	2
ค่าคะแนนเฉลี่ย 4 ปัจจัย	1.92
แหล่งนันทนาการประเภท	กึ่งพัฒนา (SD)

ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติทั่วไป โดยศักยภาพโดยรวมอยู่ในระดับสูง มีค่าคะแนนเท่ากับ 2.67 ซึ่งหากพิจารณาแต่ละปัจจัย พบว่า ด้านทรัพยากรมีศักยภาพระดับสูง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.83 ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และการสื่อความหมาย มีศักยภาพระดับสูง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.80 และด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม/ภูมิทัศน์/ชุมชน มีศักยภาพระดับปานกลาง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.25

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการที่เกาะพิทักษ์มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวระดับสูงนั้น เป็นเพราะทรัพยากรท่องเที่ยวมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยเฉพาะลักษณะทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นเกาะใกล้ชายฝั่งระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร ทำให้การเดินทางค่อนข้างสะดวก บนเกาะยังสามารถประกอบกิจกรรมนันทนาการ/การท่องเที่ยวได้หลากหลาย เช่น กิจกรรมดำน้ำตื้น ตกหมึก พายเรือคายัค เดินศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรม ศูนย์พักผ่อนและเล่นน้ำบริเวณชายหาด ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวก็มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยแต่ละกิจกรรมสามารถเชื่อมโยงกันได้ด้วยระยะทางที่ใกล้ และสามารถประกอบกิจกรรมได้หลากหลายนักท่องเที่ยวต้องการ ส่วนด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และการสื่อความหมาย พื้นที่ยังคงมีสภาพเป็นธรรมชาติทั้งทางทะเลและทางบก แต่มีการตัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงแบบเลียนแบบธรรมชาติอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกโดยส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัย มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และสะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชาวปักษ์ใต้และวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้าน ได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ การที่ระดับศักยภาพด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม/ภูมิทัศน์/ชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดของพื้นที่ของเกาะพิทักษ์ที่เป็นเกาะขนาดเล็กทำให้ การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ระหว่างกิจกรรมชุมชนและกิจกรรมของนักท่องเที่ยวอาจมีความขัดแย้งกันบ้าง และจากการที่ทิศทางการขึ้น-ลงและการไหลเวียนของน้ำ ทำให้เกาะพิทักษ์เป็นเกาะที่รับขยะจากชายฝั่งส่งผลให้พบเห็นขยะอยู่ทั่วไป ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวทั่วไปอาจดูไม่สะอาดตา (รายละเอียดดังตารางที่ 13)

ภาพที่ 4 เขตท่องเที่ยวตามหลักช่วงชั้น โอกาสนันทนาการของเกาะพิทักษ์

ปัจจัย	ค่าคะแนน
1. ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางและการเข้าถึง (Accessibility) 	
2. ความเป็นธรรมชาติและการพัฒนาพื้นที่ 	
3. ระดับการพึ่งพาตัวเอง 	2
4. ระดับการควบคุมนักท่องเที่ยว / ควบคุมกิจกรรมการใช้ประโยชน์ 	2
ค่าคะแนนเฉลี่ย 4 ปัจจัย	1.92
แหล่งนันทนาการประเภท	กึ่งพัฒนา (SD)

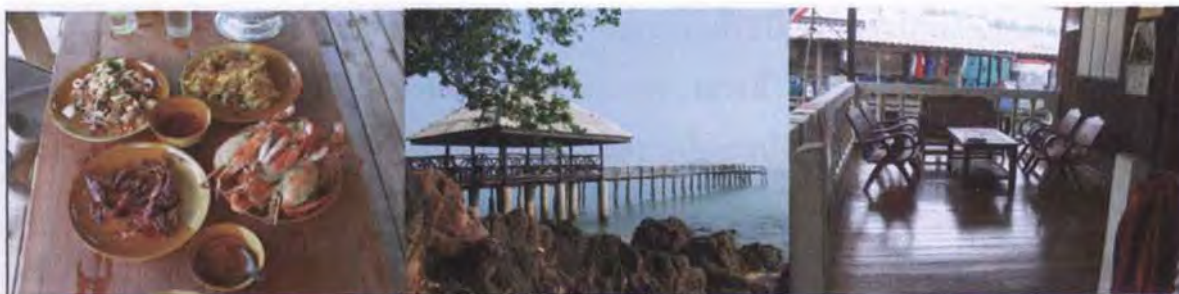
ส่วนผลการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ ตามองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้าน (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549 และจิตศักดิ์, 2545) ดังนี้ 1) แหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรท่องเที่ยว 2) สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ และการสื่อ 3) การจัดการผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และ 4) การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น พบว่า สถานภาพปัจจุบันของเกาะพิทักษ์ เป็นแหล่ง

ตารางที่ 13 ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (ENTSP)

ด้านทรัพยากร	NT	AT	ET	หมายเหตุ
1. ความมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและดึงดูดใจ	3	3	3	NT/AT/ET
2. ความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ	-	-	1	ET
3. โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า	-	-	1	ET
4. ทัศนียภาพและสภาพภูมิทัศน์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2	2	2	NT/AT/ET
5. รูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสมและสัมพันธ์กับสภาพพื้นที่	3	3	3	NT/AT/ET
6. ความหลากหลายของกิจกรรม	3	-	3	NT/ET
7. สภาพภูมิอากาศเหมาะสมกับพื้นที่	3	3	3	NT/AT/ET
8. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	3	-	-	NT
9. การได้พึ่งพาตนเอง	-	1	-	AT
10. โอกาสในการได้รับประสบการณ์ท้าทายและตื่นเต้น	-	1	-	AT
คะแนนรวม	17.00	13.00	16.00	
ระดับคะแนนเฉลี่ย ด้านทรัพยากร	2.83	2.17	2.29	

ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และการสื่อความหมาย	NT	AT	ET	หมายเหตุ
11. ความกลมกลืนของสิ่งอำนวยความสะดวก	2	2	2	NT/AT/ET
12. ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวก	3	3	-	NT / AT
13. คุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านประโยชน์ใช้สอย	3	3	3	NT/AT/ET
14. การจัดการด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน	3	3	3	NT/AT/ET
15. คุณภาพในการให้บริการ	3	3	3	NT/AT/ET
16. รูปแบบ เนื้อหา ความรู้และวิธีการสื่อความหมาย	-	-	2	ET
คะแนนรวม	14.00	14.00	13.00	
ระดับคะแนนเฉลี่ยด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และการสื่อความหมาย	2.80	2.80	2.60	

ด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม/ภูมิทัศน์/ชุมชน	NT	AT	ET	หมายเหตุ
17. การจัดแบ่งเขตพื้นที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว (Zoning)	2	2	2	NT/AT/ET
18. การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรม (CC)	2	2	2	NT/AT/ET
19. มาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม	3	3	3	NT/AT/ET
20. การจัดการขยะและของเสีย	2	2	2	NT/AT/ET
คะแนนรวม	9.00	9.00	9.00	
ระดับคะแนนเฉลี่ย ด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม/ภูมิทัศน์/ชุมชน	2.25	2.25	2.25	

ปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	NT	AT	ET	หมายเหตุ
21. โอกาสในการเข้าร่วมคำเนิการและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว	-	-	3	ET
22. การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์	-	-	3	ET
คะแนนรวม			6.00	
ระดับคะแนนเฉลี่ย ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน			3.00	
ระดับศักยภาพโดยรวม	2.67 (สูง)	2.40 (สูง)	2.44 (สูง)	

หมายเหตุ

NT = Nature-based Tourism ET = Ecotourism AT = Adventure Tourism

ค่าระดับศักยภาพของแหล่งนันทนาการ

L = Low Potential (1.00 – 1.66)

M = Moderate Potential (1.67 – 2.33)

H = High Potential (2.34 – 3.00)

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติตามหลักการช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ (ROS)

D = แหล่งท่องเที่ยวประเภทพัฒนามาก (Developed) (1.00 – 1.8)

SD = แหล่งท่องเที่ยวประเภทกึ่งพัฒนา (Semi-Developed) (1.81 – 2.60)

SPM = แหล่งท่องเที่ยวประเภทกึ่งธรรมชาติไร้ยานยนต์ (Semi-Primitive Motorized) (2.61 – 3.410)

SPNM = แหล่งท่องเที่ยวประเภทกึ่งธรรมชาติไม่ไร้ยานยนต์ (Semi-Primitive Non-Motorized) (3.41 – 4.20)

P = แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติสันโดษ (Primitive) (4.21 – 5.00)

4.5 ผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านขยะ

สำหรับการประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านนิเวศวิทยา (Ecological Carrying Capacity) จะทำการศึกษาอัตราการเกิดขยะเฉลี่ยต่อคนของชาวบ้าน นักท่องเที่ยวที่มาเยือนเกาะพิทักษ์ และขยะที่พัดพามาจากน้ำทะเล จากนั้นจึงวิเคราะห์และเปรียบเทียบช่องทางการจัดเก็บขยะของชุมชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) อัตราการเกิดขยะในครัวเรือน

พบว่าค่าเฉลี่ยอัตราการเกิดขยะเปียกต่อวัน /ครัวเรือนมีค่าเท่ากับ 0.26 ส่วนค่าเฉลี่ยอัตราการเกิดขยะแห้งต่อวัน/ ครัวเรือนมีค่าเท่ากับ 0.03 กิโลกรัม ในกรณีที่กำหนดให้จำนวนสมาชิกภายในครัวเรือนโดยเฉลี่ย เท่ากับ 4 คน พบว่าชาวบ้าน 1 คนมีอัตราเฉลี่ยของขยะเปียกต่อวัน/คน 0.07 กิโลกรัม และค่าเฉลี่ยของขยะแห้งต่อวัน/ คนเท่ากับ 0.01 กิโลกรัม ดังนั้นชาวบ้านจำนวน 200 คน จะมีอัตราการเกิดขยะเฉลี่ยเท่ากับ 16 กิโลกรัมต่อวัน รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 14

ตารางที่ 14 แสดงอัตราการเกิดขยะภายในครัวเรือนของชุมชนเกาะพิทักษ์

ลำดับ	ว/ค/ป	น้ำหนักแบ่งตามประเภทขยะ		จำนวนวันทิ้งขยะ (วัน)	ขยะเปียก (กก./คน-วัน)	ขยะแห้ง (กก./คน-วัน)
		ขยะเปียก(กก.)	ขยะแห้ง(กก.)			
1	20/7/2554	0.5	0	2	0.25	0.00
2	25/7/2554	3	0.5	6	0.50	0.08
3	28/7/2554	1	0.3	4	0.25	0.08
4	4/8/2554	1	0	8	0.13	0.00
5	10/8/2554	2	0.2	7	0.29	0.03
6	15/8/2554	1	0	6	0.17	0.00
เฉลี่ยอัตราการเกิดขยะ ครัวเรือนต่อวัน					0.26	0.03
เฉลี่ยอัตราการเกิดขยะของชาวบ้าน/คน/วัน					0.07	0.01

หมายเหตุ ระยะเวลาเก็บข้อมูลจำนวน 33 วัน

2) อัตราการเกิดขยะจากนักท่องเที่ยว

จากการศึกษาอัตราการเกิดขยะจากนักท่องเที่ยว พบว่าค่าเฉลี่ยของการใช้ขยะเปียกต่อคนเท่ากับ 0.18 กิโลกรัม ส่วนค่าเฉลี่ยของการใช้ขยะแห้งต่อคนเท่ากับ 0.07 กิโลกรัม รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 แสดงปริมาณขยะที่เกิดจากนักท่องเที่ยวที่มาเยือนเกาะพิทักษ์

ลำดับ	ว/ค/ป	จำนวน นักท่องเที่ยว(คน)	ประเภทขยะ/น้ำหนัก(กก.)		ขยะเปียก (กก./คน-วัน)	ขยะแห้ง (กก./คน-วัน)
			ขยะเปียก	ขยะแห้ง		
1	14/4/2554	10	0.5	0.3	0.02	0.03
2	8/7/2554	12	2.9	2	0.22	0.16
3	17/7/2554	8	1	0.3	0.09	0.03
4	17/7/2554	10	3	1	0.27	0.10
5	17/7/2554	10	3	1	0.27	0.10
6	17/7/2554	12	1	0.5	0.06	0.04
7	18/7/2554	10	2.4	1.8	0.21	0.18
8	18/7/2554	4	1	0.2	0.19	0.04
9	20/7/2554	4	0.5	0	0.06	-0.01
10	23/7/2554	10	2	0.5	0.17	0.05
11	23/7/2554	8	1	0.2	0.09	0.02
12	23/7/2554	15	5	1	0.32	0.06
13	23/7/2554	15	5	1	0.32	0.06
14	25/7/2554	4	3	0.5	0.69	0.12
15	28/7/2554	4	1	0.3	0.19	0.07
16	29/7/2554	40	9	5	0.22	0.12
17	29/7/2554	40	9	5	0.22	0.12
18	30/7/2554	8	2.6	1.5	0.29	0.18
19	2/8/2554	30	5	3	0.16	0.10
20	2/8/2554	30	5	3	0.16	0.10
21	4/8/2554	4	1	0	0.19	-0.01
22	7/8/2554	30	5	2	0.16	0.07
23	10/8/2554	4	2	0.2	0.44	0.04
24	12/8/2554	25	3	1	0.11	0.04
25	12/8/2554	16	4	2.5	0.23	0.15
26	12/8/2554	16	1	0.5	0.05	0.03
27	12/8/2554	12	1.5	0.5	0.10	0.04
28	12/8/2554	20	2	1	0.09	0.05
29	12/8/2554	20	2	1	0.09	0.05

ลำดับ	ว/ค/ป	จำนวน นักท่องเที่ยว(คน)	ประเภทขยะ/น้ำหนัก(กก.)		ขยะเปียก (กก./คน-วัน)	ขยะแห้ง (กก./คน-วัน)
			ขยะเปียก	ขยะแห้ง		
30	13/8/2554	15	3.8	2	0.24	0.13
31	13/8/2554	24	2	1.5	0.07	0.06
32	13/8/2554	20	2	1	0.09	0.05
33	15/8/2554	9	0.5	0.2	0.03	0.02
34	15/8/2554	4	1	0	0.19	-0.01
35	15/7/2554	15	2.4	1	0.14	0.06
36	23/7/2554	6	1	0.5	0.12	0.08
37	2/8/2554	20	3	1	0.14	0.05
38	12/8/2554	12	1	0.5	0.06	0.04
เฉลี่ยต่อคน					0.18	0.07

3) อัตราการเกิดขยะจำแนกตามกลุ่มนักท่องเที่ยว

ลักษณะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเยือนเกาะพิทักษ์สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อน และกลุ่มศึกษาดูงาน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการเกิดอัตราขยะโดยจำแนกตามคุณลักษณะของกลุ่มนักท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัวและกลุ่มศึกษาดูงานมีอัตราการเกิดขยะเปียกเฉลี่ยต่อคน/วันเท่ากับ 0.13 กิโลกรัม และมีอัตราการเกิดขยะแห้งเฉลี่ยต่อคน/วัน มีค่าเท่ากับ 0.07 กิโลกรัม สำหรับกลุ่มเพื่อนมีอัตราเกิดขยะเปียกเฉลี่ยต่อวันคน/วันเท่ากับ 0.25 กิโลกรัม ส่วนอัตราการเกิดขยะแห้งเฉลี่ยต่อคน/วันมีค่าเท่ากับ 0.10 กิโลกรัม

เมื่อทำการเปรียบเทียบการใช้ขยะของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม พบว่านักท่องเที่ยวกลุ่มเพื่อนมีอัตราการเกิดขยะมากที่สุด รองลงมาคือกลุ่มครอบครัวและกลุ่มศึกษาดูงานมีอัตราการเกิดขยะเฉลี่ยเท่ากันรายละเอียดแสดงดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 แสดงอัตราการเกิดขยะจากนักท่องเที่ยวจำแนกตามคุณลักษณะของกลุ่มนักท่องเที่ยว

ลำดับ	ว/ค/ป	น้ำหนักแบ่งตามประเภทขยะ		ระยะเวลา (วัน)	นักท่องเที่ยว (คน)	ขยะเปียก (กก./คน-วัน)	ขยะแห้ง (กก./คน-วัน)
		ขยะเปียก(กก.)	ขยะแห้ง(กก.)				
นักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัว							
1	17/7/2554	1	0.3	1	8	0.09	0.03
2	30/7/2554	2.6	1.5	1	8	0.29	0.18
3	12/8/2554	1	0.5	1	15	0.05	0.03
4	12/8/2554	1.5	0.5	1	16	0.08	0.03
5	13/8/2554	3.8	2	1	10	0.35	0.20
6	14/8/2554	0.5	0.3	1	12	0.02	0.02
7	15/8/2554	0.5	0.2	1	9	0.03	0.02
อัตราการเกิดขยะเฉลี่ยต่อคน/วัน						0.13	0.07
นักท่องเที่ยวกลุ่มศึกษางาน							
1	7/8/2554	5	2	1	30	0.16	0.07
2	12/8/2554	3	1	1	25	0.11	0.04
3	13/8/2554	2	1.5	1	25	0.07	0.06
4	13/7/2554	2	1	1	20	0.09	0.05
5	29/7/2554	9	5	3	40	0.22	0.12
6	2/8/2554	5	3	1	30	0.16	0.10
อัตราการเกิดขยะเฉลี่ยต่อคน/วัน						0.13	0.07
นักท่องเที่ยวกลุ่มเพื่อน							
1	23/7/2554	2	0.5	1	10	0.17	0.05
2	23/7/2554	1	0.2	1	16	0.07	0.02
3	23/7/2554	5	1	1	8	0.47	0.10
4	12/8/2554	4	2.5	1	15	0.37	0.25
5	12/8/2554	2	1	1	20	0.17	0.10
อัตราการเกิดขยะเฉลี่ยต่อคน/วัน						0.25	0.10

หมายเหตุ ปริมาณขยะเปียกและขยะแห้งต่อคนลบออกด้วยจำนวนขยะในครัวเรือน

อัตราการเกิดขยะรอบเกาะ

ในการศึกษาปริมาณขยะในเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติรอบเกาะ โดยทำการศึกษาอัตราขยะที่มาจากการพัฒนาของน้ำทะเลบริเวณเส้นทางเดินรอบเกาะซึ่งมีความยาว 1,900 เมตรและกว้าง 3 เมตร รวมขนาดพื้นที่ ทั้งหมดเท่ากับ 5,700 ตารางเมตร จากการศึกษาพบปริมาณขยะรอบเกาะมีค่าเท่ากับ 27.4 กิโลกรัม/วัน

$$(5,700\text{m} \times 0.13 \text{ kg} / 30 \text{ m}^2 = 24.7 \text{ kg})$$

ตารางที่ 17 แสดงอัตราการเกิดขยะจากการพัฒนาจากน้ำทะเล กรณีการวางแปลงพื้นที่ขนาด 30 ตารางเมตร

ว/ด/ป	ประเภทขยะ		ระยะเวลา (วัน)	ปริมาณขยะในวัน
	เปียก	แห้ง		
20/5/2554	-	0.5	4	0.13
27/5/2554	-	0.75	7	0.11
30/5/2554	-	0.5	3	0.17
11/6/2554	-	1.5	11	0.14
16/6/2554	-	1.0	5	0.20
24/6/2554	-	0.3	7	0.04
21/7/2554	-	0.5	4	0.13
27/7/2554	-	1.0	7	0.14
01/8/2554	-	0.3	6	0.05
10/8/2554	-	1.0	10	0.10
16/8/2554	-	1.0	6	0.17
ขนาดพื้นที่เท่ากับ 10 x 3 เมตร				0.13

หมายเหตุ ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 11 ครั้ง

จากผลการศึกษา พบว่าหากมีนักท่องเที่ยวพักค้างบนเกาะพิทักษ์จำนวน 205 คน/วัน จะมีอัตราการเกิดขยะต่อวันเท่ากับ 51.25 กิโลกรัม/วัน และมีขยะจากการพัฒนาจากน้ำทะเลเท่ากับ 24.7 กิโลกรัม/วัน รวมถึงขยะที่เกิดจากชุมชนเท่ากับ 16 กิโลกรัม/วัน รวมขยะทั้งหมดที่เกิดขึ้นบนเกาะเท่ากับ 91.95 กิโลกรัม/วัน

เมื่อพิจารณากระบวนการจัดการขยะ พบว่าเกาะพิทักษ์มีการคัดแยกขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะประเภทขวดและขยะรีไซเคิล โดยขยะประเภทขวดและขยะรีไซเคิลจะมีผู้รับซื้อของเก่ามารับไปแต่มีอุปสรรคเรื่องการขนย้ายทำให้บางครั้งมีขยะสะสมในพื้นที่ค่อนข้างเยอะ ส่วนขยะเปียกชาวบ้านแต่ละครัวเรือนจะนำมาทำปุ๋ยน้ำจุลินทรีย์ และน้ำหมักเอนกประสงค์ ขณะที่ขยะแห้งนั้นชาวบ้านจัดการด้วยการเผาในเตาเผาหรือบนพื้นดินซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละครัวเรือน ดังนั้นเมื่อพิจารณาอัตราการใช้ประโยชน์กับช่องทางการกำจัดขยะ พบว่ามีปัญหาเรื่องการกำจัดขยะค่อนข้างน้อย เพราะขยะที่เป็นปัญหาส่วนใหญ่เป็นขยะประเภทถุงพลาสติก ขวดแก้ว และขวดพลาสติก ซึ่งเป็นขยะที่สามารถเก็บไปขายหรือนำไปใช้ใหม่ได้อีก จึงผลโดยรวมต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าขยะที่ย่อยสลายยาก และคิดปัญหาเพียงเรื่องการขนย้ายขยะจากเกาะขึ้นสู่ฝั่ง ดังนั้นชุมชนควรหามาตรการที่สะดวกต่อการขนย้ายผู้รับซื้อของเก่า

4.6 ผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวก (Physical Carrying Capacity, PCC)

ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านกายภาพ หมายถึงจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่เนื้อที่หรือพื้นที่สามารถรองรับการใช้ประโยชน์โดยยังไม่เกิดผลกระทบและสามารถเอื้อให้เกิดกิจกรรมนันทนาการตามต้องการได้ ซึ่งแปรผันไปตามลักษณะของกิจกรรมนันทนาการและประเภทของแหล่งท่องเที่ยว โดยข้อมูลทางด้านกายภาพที่นำมาใช้ในการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านกายภาพ ได้แก่ พื้นที่ลานจอดรถ เนื้อที่สำหรับรองรับการประกอบกิจกรรมระยะเวลาในการประกอบกิจกรรม หน่วยในการหาขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพเป็นจำนวนคนต่อการใช้ประโยชน์ในช่วงเวลาเดียวกัน (People At One Time: PAOT) มีรายละเอียดในการประเมิน ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูล โดยวัดขนาดเนื้อที่ที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมภายในจุดท่องเที่ยวทุกประเภทของเกาะพิทักษ์ ได้แก่

- พื้นที่บ้านพักโฮมสเตย์
- พื้นที่ลานจอดรถ
- สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทเครื่องนอน
- ห้องอาบน้ำ/ห้องสุขา
- น้ำเพื่อการอุปโภค

2. ใช้ค่ามาตรฐานขนาดเนื้อที่รองรับกิจกรรมนันทนาการ (Outdoor recreation space standard) ขณะประกอบกิจกรรมรายบุคคล ซึ่งกิจกรรมบางประเภทอาจต้องกำหนดค่ามาตรฐานเอง โดยค่ามาตรฐานได้มาจากการสังเกตพฤติกรรมการใช้พื้นที่วิจัยภายใต้เหตุผลอันควร

ตารางที่ 18 ค่ามาตรฐานตัวชี้วัดด้านพื้นที่รองรับกิจกรรมนันทนาการ

ปัจจัยชี้วัด	ตัวชี้วัด	มาตรฐานชี้วัด
1. พื้นที่ประกอบกิจกรรม นันทนาการ	- พื้นที่การเล่นน้ำ	16 ตร.ม./คน ^{1/}
	- เส้นทางเดินศึกษา ธรรมชาติ	15 คน/เส้นทาง 1 กม. ^{2/}
2. พื้นที่ลานจอดรถ	- พื้นที่ปิกนิก	12 ตร.ม./คน ^{1/}
	- พื้นที่ลานจอดรถ	- รอยนต์ส่วนบุคคล 4 ที่นั่ง/ รถมอเตอร์ ไม่น้อยกว่า 13.75 ตร.ม./คัน ^{3/} - รถทัวร์บริษัทนำเที่ยว 36 ที่นั่ง ไม่น้อยกว่า 63 ตร.ม./คัน ^{3/} - รถจักรยานยนต์ ไม่น้อยกว่า 2.4 ตร.ม./คัน ^{3/}
3. ที่พักผ่อนท่องเที่ยว	- จำนวนเตียงที่พัก	จำนวนเตียงของที่พักรในปัจจุบัน
4. ห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา	- ขนาดพื้นที่มุ้งครอบ	ความกว้างไม่น้อยกว่า 2.1 เมตร/คน ^{3/}
	- จำนวนห้องอาบน้ำ - จำนวนห้องสุขา	จำนวนห้องอาบน้ำ/ห้องสุขา
5. ความสามารถในการเก็บ ปริมาณขยะ		อัตราการเกิดขยะจากนักท่องเที่ยวค้างแรม ขยะเปียก 0.18 กก./คน- วัน ขยะแห้ง 0.07 กก./คน- วัน ^{3/}
6. น้ำเพื่อการอุปโภค	- ปริมาณน้ำเพื่อการ อุปโภค	- นักท่องเที่ยวแบบทัศนาจร (ไป-กลับ) 19 ลิตร/คน-วัน ^{4/} - นักท่องเที่ยวที่พักค้างคืนที่บ้านพัก 227 ลิตร/คน-วัน ^{4/} - นักท่องเที่ยวกางเต็นท์พักแรม 114 ลิตร/คน-วัน ^{4/}

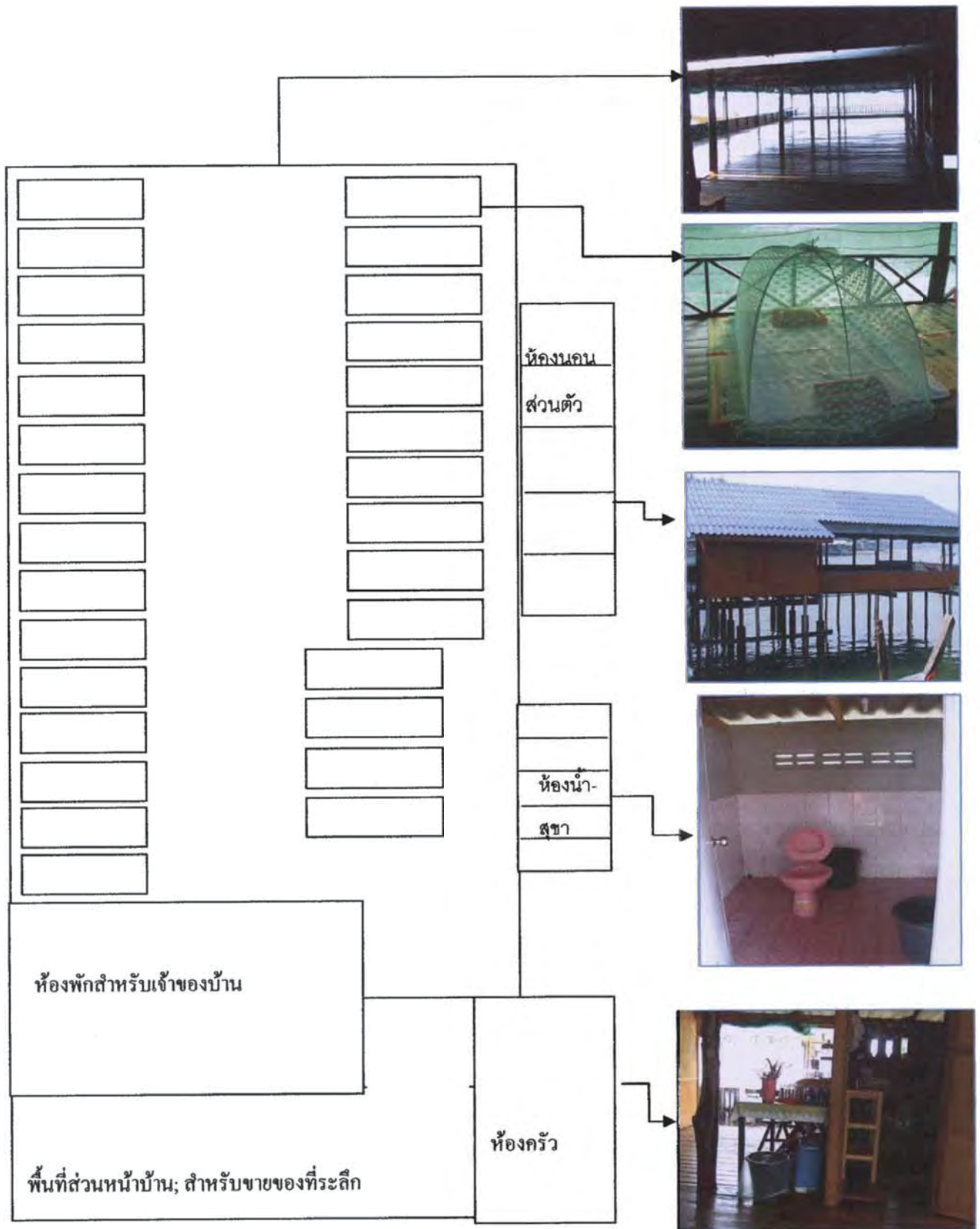
- ที่มา: 1/ คณะวนศาสตร์ (2548)
2/ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ (2527)
3/ จากการวัดขนาดในพื้นที่ของผู้วิจัย

1) พื้นที่การใช้ประโยชน์กิจกรรมนันทนาการ

1.1) พื้นที่บ้านพักโฮมสเตย์

สำหรับระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดของนักท่องเที่ยวบริเวณบ้านพักโฮมสเตย์แต่ละหลัง ในช่วงวันธรรมดาและวันหยุดที่นักท่องเที่ยวแต่ละคนใช้ประกอบกิจกรรมโดยกำหนดให้ตัวชี้วัด คือ พื้นที่บ้านพักนักท่องเที่ยวจำนวน 16 หลัง คิดเป็นพื้นที่ทั้งสิ้น 2,909.75 ตารางเมตร โดยมีหน่วย วัดเป็นจำนวนนักท่องเที่ยวที่พื้นที่รองรับได้สูงสุดในช่วงเวลาเดียวกัน (POAT) ซึ่งจัดโซนพื้นที่ นอนพักค้างออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ โซนขวา และ โซนซ้ายของพื้นที่บ้านพัก

พบว่าขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านที่พักนักท่องเที่ยวสูงสุดมีค่าเท่ากับ 398 คนต่อ วัน ซึ่งเมื่อเทียบกับระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดเฉลี่ยในปัจจุบันทั้งวันหยุดและวันธรรมดาของที่พักอยู่ในระดับไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับได้ รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 20

ภาพที่ 5 แสดงการจัดสัดส่วนพื้นที่บ้านสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวในกิจกรรมนอนพักค้าง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ โชนขวา และ โชนซ้ายของพื้นที่บ้านพัก)

ตารางที่ 19 สรุปความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวโดยประเมินจากขนาดพื้นที่บ้านพัก
โฮมสเตย์ เกาะพิทักษ์ จำนวน 16 หลัง

ลำดับ	ชื่อเจ้าของบ้าน	ขนาดพื้นที่ (ตารางเมตร)	ความสามารถรองรับ นักท่องเที่ยว (คน)	หมายเหตุ
1.	บ้านป่าเขียว	180.00	24	ห้องนอนส่วนตัว 3 ห้อง
2.	บ้านป่าหงส์	100.00	26	ห้องนอนส่วนตัว 1 ห้อง
3.	บ้านป่าเป็ด	198.25	36	-
4.	บ้านป่าไผ่	72.00	10	-
5.	บ้านป่าเอื้อง	105.00	18	-
6.	บ้านลุงวิทย์	264.00	30	ห้องนอนส่วนตัว 2 ห้อง
7.	บ้านป่าดิม	110.00	12	ห้องนอนส่วนตัว 1 ห้อง
8.	บ้านป่าศรี	270.00	42	ห้องนอนส่วนตัว 5 ห้อง
9.	บ้านป่าสาคร	176.50	36	ห้องนอนส่วนตัว 3 ห้อง
10.	บ้านป่าเล็ก	220.00	26	-
11.	บ้านป่าเมียด	189.00	15	ห้องนอนส่วนตัว 1 ห้อง
12.	บ้านน้องปอ	72.00	16	ห้องนอนส่วนตัว 3 ห้อง
13.	บ้านลุงจิต	136.00	20	-
14.	บ้าน ผู้ใหญ่หรั่ง	551.00	50	ห้องนอนส่วนตัว 10 ห้อง
15.	บ้านแม่ نرم	176.00	26	-
16.	บ้านพี่ด้อม	90.00	18	-
	รวม	2,909.75	398	-

หมายเหตุ ห้องนอนส่วนตัว 1 ห้อง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 2 คน

จากตารางประเมินขนาดพื้นที่บ้านพักโฮมสเตย์เกาะพิทักษ์จำนวน 16 หลัง พบว่าบ้านพักมีพื้นที่ทั้งสิ้น 2,909.75 ตารางเมตร สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งหมด 398 คน

1.2) ชีคความสามารถในการรองรับทางกายภาพ

จากผลการศึกษาเมื่อทำการเปรียบเทียบปริมาณนักท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยในปัจจุบันกับเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดระดับขีดความสามารถในการรองรับทางนันทนาการ/การท่องเที่ยว พบว่า

ปริมาณการใช้ประโยชน์สูงสุดโดยเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวช่วงวันหยุด 205 คนต่อวัน มีขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง (At& Approaching) และปริมาณการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยวในช่วงวันธรรมดา มีขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ในระดับน้อย (Below CC) รายละเอียดดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 เกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดระดับขีดความสามารถในการรองรับของกิจกรรมพักผ่อน บริเวณบ้านพักโฮมสเตย์

ขีดความสามารถในการรองรับได้	ระดับการใช้ประโยชน์ที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC (คน/วัน)	ระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดเฉลี่ยในปัจจุบัน	
		วันหยุด (คน/วัน)	วันธรรมดา (คน/วัน)
การใช้ประโยชน์ที่น้อย (Below CC) < 50 %	< 199		40
การใช้ประโยชน์ที่ปานกลาง (At&Approaching) 50 -80%	199 - 318	205	
การใช้ประโยชน์ที่มาก (Exceeding CC) 81-100%	319- 398		
การใช้ประโยชน์ที่เกินขีดความสามารถ(Over CC) > 100%	> 398		

หมายเหตุ กำหนดให้ระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดมีค่าไม่เกิน 398 คนต่อวัน

2. พื้นที่ลานจอดรถ

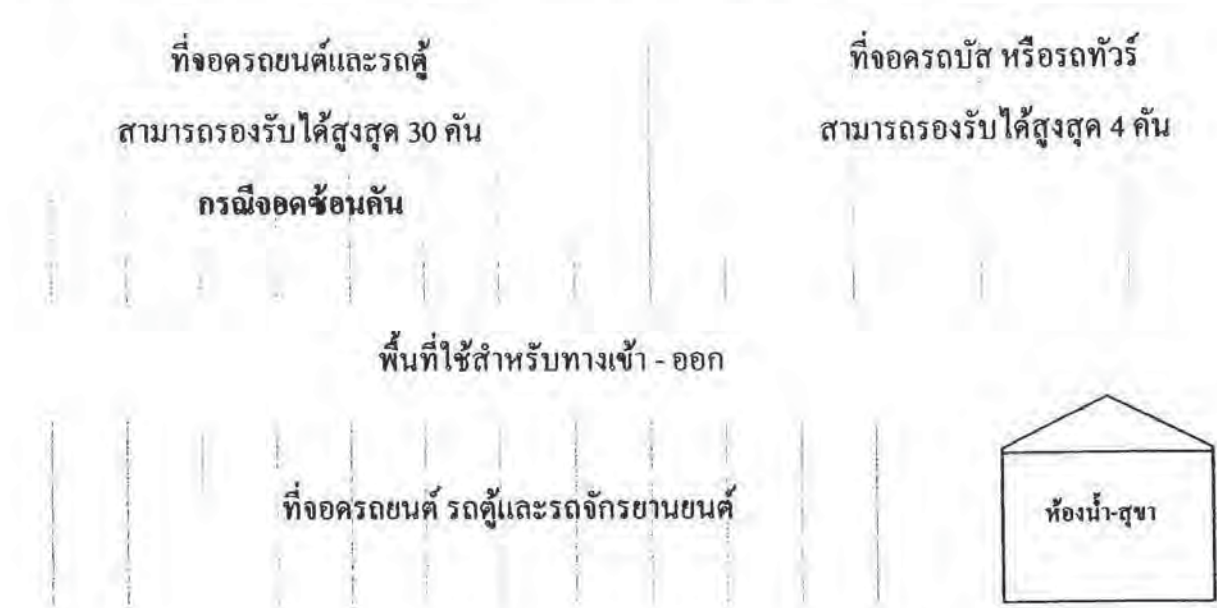
พื้นที่ลานจอดรถเป็นพื้นที่ส่วนบุคคลที่จัดไว้สำหรับบริการจอดรถโดยเฉพาะ ซึ่งลักษณะทั่วไปเป็นพื้นที่กว้าง ไม่มีการขีดเส้นจอดรถ มีราคาสำหรับจอดรถแต่ละประเภท ดังนี้

- รถทัวร์/บัส ราคา 100 บาทต่อครั้ง
- รถยนต์ ราคา 50 บาทต่อครั้ง
- รถตู้ ราคา 50 บาทต่อครั้ง
- รถจักรยานยนต์ ราคา 20 บาทต่อครั้ง

จากการสำรวจพื้นที่ พบว่ามีขนาดพื้นที่โดยรวมทั้งสิ้น 2,100 ตารางเมตร โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 โซน ดังนี้

- โซนที่ 1 มีพื้นที่กว้าง x ยาว เท่ากับ 30 x 50 เมตร รวมพื้นที่ 1,500 ตารางเมตร
- โซนที่ 2 มีพื้นที่กว้าง x ยาว เท่ากับ 20 x 30 เมตร รวมพื้นที่ 600 ตารางเมตร

ภาพที่ 6.1 แสดงภาพจำลองลานจอดรถเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

ภาพที่ 6.2 แสดงภาพจำลองลานจอดรถเกาะพิทักษ์ กรณีจอดซ้อนคัน

จากภาพที่ 6.1 และ 6.2 จะเห็นว่ามีการจัดโซนพื้นที่จอดรถโดยแบ่งตามความกว้างของพื้นที่ทั้งหมดออกเป็น 2 ส่วนคือส่วนซ้ายและส่วนขวา ซึ่งจะเว้นแนวเขตพื้นที่ส่วนกลางสำหรับการเข้า - ออก / หรือถอยรถ / หรือกลับรถ ในขณะเดียวกันที่วิจัยทำการคำนวณจำนวนรถที่สามารถรองรับได้สูงสุดโดยกำหนดจากความยาวของพื้นที่เป็นหลักในการรองรับรถแต่ละประเภท

จากการสัมภาษณ์เจ้าของพื้นที่เกี่ยวกับสถิติการรองรับรถแต่ละชนิด พบว่าพื้นที่สามารถรองรับรถยนต์ส่วนบุคคลและรถตู้สูงสุดจำนวน 20 คัน และรองรับรถบัส / ทัวร์ได้สูงสุด 4 คัน และหากที่เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มเดียวกันแต่นำรถยนต์มากกว่า 1 คัน จะสามารถมีการจอดซ้อนคันได้ในกรณีดังกล่าวสามารถรองรับรถยนต์ส่วนบุคคลและรถตู้สูงสุด 30 คัน และรองรับรถบัส / ทัวร์ได้สูงสุด 4 คัน

สรุปได้ว่าพื้นที่ลานจอดรถสามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงสุดตลอดวันได้ 390 คนต่อวัน เมื่อประเมินระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดเฉลี่ยในปัจจุบัน (PAOT) พบว่าปัจจุบันมีขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ลานจอดรถในช่วงวันหยุดอยู่ในระดับปานกลาง (At&Approaching) และเกิดผลกระทบในระดับที่ต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับได้ในวันธรรมดา กล่าวคือยังมีพื้นที่จอดรถเพียงพอกับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุด ยกเว้นช่วงวันเทศกาลวันหยุดยาวซึ่งเคยมีนักท่องเที่ยวมาเยือนสูงสุด 400 คน

ตารางที่ 21 เกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดระดับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่จอร์จ

ขีดความสามารถในการรองรับได้	ระดับการใช้ประโยชน์ที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC (คน/วัน)	ระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดเฉลี่ยในปัจจุบัน	
		วันหยุด(คน/วัน)	วันธรรมดา(คน/วัน)
การใช้ประโยชน์ที่น้อย (Below CC) < 50 %	< 195		40
การใช้ประโยชน์ที่ปานกลาง (At&Approaching) 50 -80%	195 - 312	205	
การใช้ประโยชน์ที่มาก (Exceeding CC) 81-100%	312- 390		
การใช้ประโยชน์ที่เกินขีดความสามารถ(Over CC) > 100%	> 390		

หมายเหตุ กำหนดให้ระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดมีค่าไม่เกิน 390 คนต่อวัน

3. อุปกรณ์เครื่องนอนรองรับนักท่องเที่ยว

จากการสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้สำหรับพักค้างในบ้านพักโฮมสเตย์ ได้แก่ ผ้าห่ม หมอน และมุ้งครอบ เมื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดขีดความสามารถในการรองรับเปรียบเทียบกับระดับการใช้ประโยชน์ปัจจุบัน พบว่าเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์มีอุปกรณ์เครื่องนอนมากเพียงพอสำหรับรองรับการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะที่นอน หมอนและผ้าห่ม รายละเอียดดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 แสดงรายละเอียดถึงอำนาจความสะดวกที่ใช้สำหรับพักค้างในบ้านพักโฮมสเตย์ เกาะพิทักษ์

ลำดับ	ชื่อบ้าน	จำนวนนักท่องเที่ยว ต่อขนาดพื้นที่บ้าน	จำนวนนักท่องเที่ยว สูงสุดต่อจำนวน ห้องน้ำ/ห้องสุขา	ประเภทถึงอำนาจความสะดวก						หมอน	ผ้าห่ม
				ขนาดพื้นที่บ้าน	ห้องพัก ส่วนตัว	ห้องน้ำ/ห้อง สุขา	พัดลม	มุ้ง	ที่นอนปิคนิค		
1	ป่าเขียว	24	23	180	3	4	4	25	28	32	24
2	ป่าจังก์	26	23	100	1	4	8	20	8	30	30
3	ป่าเปิด	36	41	198.25	-	7	7	22	30	47	36
4	ป่าไผ่	10	18	72	-	3	3	15	20	20	30
5	ป่าเอียด	18	23	105	-	4	6	25	24	47	75
6	ดงวิทย์	30	29	264	2	5	10	50	50	50	50
7	ป่าติ่ม	12	12	110	1	2	8	30	40	40	30
8	ป่าศรี	42	64	270	5	11	15	80	100	100	100
9	ป่าสาคร	36	23	176.5	3	4	5	30	30	30	30
10	ป่าเล็ก	26	18	220	-	3	6	30	30	30	30
11	ป่าเมียด	15	29	189	1	5	3	20	20	30	30
12	น้องปอ	16	23	72	3	4	3	13	20	13	15
13	ดงจิต	20	23	136	-	4	8	27	25	30	26
14	คูใหญ่หรั่ง	50	47	551	10	8	20	130	130	130	130
15	แมนม	26	18	176	1	3	5	30	35	40	30
16	น้องต้อม	18	23	90	-	4	5	20	20	20	20
	รวม	405	439	2,909.75	29	71	111	512	515	649	656

ตารางที่ 23 เกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของอุปกรณ์เครื่องนอน

ขีดความสามารถในการรองรับได้	ระดับการใช้ประโยชน์ที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC (คน/วัน)	ระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดเฉลี่ยในปัจจุบัน	
		วันหยุด(คน/วัน)	วันธรรมดา(คน/วัน)
การใช้ประโยชน์ที่น้อย (Below CC) < 50 %	< 256	205	40
การใช้ประโยชน์ที่ปานกลาง (At&Approaching) 50 -80%	256 - 409		
การใช้ประโยชน์ที่มาก (Exceeding CC) 81-100%	409 - 512		
การใช้ประโยชน์ที่เกินขีดความสามารถ(Over CC) > 100%	> 512		

หมายเหตุ กำหนดให้ระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดมีค่าไม่เกิน 512 คนต่อวัน

4) ห้องอาบน้ำ / ห้องสุขา

ปัจจัยชี้วัดด้านนี้ถือเป็นประเด็นที่สำคัญประการหนึ่งในการนำมาใช้ร่วมกับปัจจัยอื่นในการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ของนักท่องเที่ยว โดยพิจารณาจำนวนห้องน้ำ/ ห้องสุขาของบ้านพักและรอบการใช้คือช่วงเวลาเดียวกัน จากการสำรวจปริมาณการใช้ห้องสุขา พบว่าระยะเวลาการใช้ประโยชน์ห้องน้ำ/ห้องสุขาโดยเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวประมาณ 20.5 นาที/รอบ แบ่งช่วงเวลาการใช้ประโยชน์ในระดับเข้มข้นของนักท่องเที่ยวเป็น 3 ช่วง คือช่วงเช้าระหว่าง 6.00-8.00 น. ช่วงกลับจากการดำน้ำระหว่าง 10.30-12.00 น. และช่วงเวลาค่ำเวลาระหว่าง 19.00 -21.00 น. ซึ่งกำหนดรายละเอียด ดังนี้

1. กรณีนักท่องเที่ยวประกอบกิจกรรมดำน้ำ
 - ช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวใช้ประโยชน์จากห้องน้ำในระดับเข้มข้น คือช่วงเช้าระหว่าง 06.00 - 08.00 น. และช่วงเวลากลับจากการดำน้ำระหว่าง 10.30-12.00 น.
2. กรณีนักท่องเที่ยวมาประกอบกิจกรรมเดินศึกษาเส้นทางธรรมชาติ
 - ช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวใช้ประโยชน์จากห้องน้ำในระดับเข้มข้น คือช่วงเช้าระหว่าง 06.00 - 08.00 น. และช่วงเวลาค่ำระหว่าง 19.00-21.00 น.
3. กรณีนักท่องเที่ยวประกอบกิจกรรมอื่นๆ ที่แตกต่างกัน

- ช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวใช้ประโยชน์จากห้องน้ำในระดับเข้มข้น คือช่วงเช้าระหว่าง 06.00- 08.00 น. และช่วงเวลาค่ำระหว่าง 19.00- 21.00 น.

- จากการเก็บข้อมูล โดยวิธีการบันทึกระยะเวลาการใช้ห้องน้ำ-ห้องสุขา พบว่า นักท่องเที่ยวใช้ประโยชน์ห้องน้ำ-สุขาใช้เวลาเฉลี่ย 20.5 นาทีต่อ 1 คน

ดังนั้น เพื่อประเมินหาจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดต่อการใช้ห้องน้ำสูงสุดในช่วงเวลาเดียวกันของพักบ้าน จึงกำหนดสมการในการคำนวณหาขีดความสามารถในการรองรับได้ ดังนี้

$$\text{จำนวนคนที่ใช้ประโยชน์ห้องน้ำช่วงเวลาเดียวกัน} = \frac{\text{จำนวนห้องน้ำต่อบ้านพัก} \times \text{ระยะเวลาการใช้ประโยชน์}}{\text{เวลาเฉลี่ยการใช้ห้องน้ำ 1 คน}}$$

โดยกำหนดให้

- เวลาเฉลี่ยการใช้ห้องน้ำต่อคนเท่ากับ 20.5 นาที
- ระยะเวลาการใช้ประโยชน์ต่อคนเท่ากับ 120 นาทีหรือ 2 ชั่วโมง

จากการประเมินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว พบว่าการใช้ประโยชน์ห้องน้ำในช่วงเวลาที่กำหนดไว้ คือ ระหว่าง 06.00 -08.00 น. เวลาระหว่าง 11.00 -12.30 น. และระหว่าง 19.00 - 21.00 น. ซึ่งมีช่วงเวลาห่างกัน 2 ชั่วโมง จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงสุดได้ 439 คน(ตารางที่ 24) เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดเฉลี่ยในปัจจุบันของนักท่องเที่ยว พบว่าทั้งวันหยุดและวันธรรมดาจะมีระดับการใช้ประโยชน์ของห้องสุขาในระดับต่ำ (below CC) ยกเว้นในช่วงเทศกาลวันหยุดยาว หรือมีนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มศึกษาดูงานที่มีขนาดใหญ่ประมาณ 400 คน จะมีระดับการใช้ประโยชน์ที่มาก (Exceeding CC)

ตารางที่ 24 เกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดระดับขีดความสามารถในการรองรับของห้องอาบน้ำ/ ห้อง
สุขา

ขีดความสามารถในการรองรับได้	ระดับการใช้ ประโยชน์ที่เป็น สัดส่วนกับค่า PCC (คน/วัน)	ระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดเฉลี่ย ในปัจจุบัน	
		วันหยุด(คน/วัน)	วันธรรมดา(คน/วัน)
การใช้ประโยชน์ที่น้อย (Below CC) < 50 %	< 219	205	40
การใช้ประโยชน์ที่ปานกลาง (At& Approaching) 50 -80%	219 - 351		
การใช้ประโยชน์ที่มาก (Exceeding CC) 81-100%	351- 439		
การใช้ประโยชน์ที่เกินขีด ความสามารถ(Over CC) > 100%	> 439		

หมายเหตุ กำหนดให้ระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดมีค่าไม่เกิน 439 คนต่อวัน

2) น้ำเพื่อการอุปโภค

จากการสอบถามชาวบ้าน พบว่าแหล่งน้ำใช้ของเกาะพิทักษ์มีบ่อน้ำจืดจำนวน 5 บ่อ และ
น้ำประปาจากสระน้ำหนองค้อ ต.บางน้ำจืด อ.หลังสวน ซึ่งอยู่ในความดูแลของอบต.บางน้ำจืด
ชาวบ้านเกือบทุกหลังจะมีถังกักเก็บน้ำ 1 ถัง/ครัวเรือน มีขนาดบรรจุ 5,000 ลิตร จำนวน 20 ถัง และ
ขนาดบรรจุ 1,000 ลิตร จำนวน 10 ถัง จากการคำนวณศักยภาพพบว่าชุมชนสามารถใช้น้ำได้สูงสุด
ประมาณ 110,000 ลิตรต่อวัน จากการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม พบว่าชุมชนมักขาดแคลนน้ำในช่วง
ฤดูร้อนของทุกปี (ระหว่างเดือนเมษายน – พฤษภาคม) ซึ่งมีสาเหตุมาจากสระน้ำหนองค้อแห้ง และ
เป็นช่วงที่นักท่องเที่ยวนิยมมาเยือนเกาะพิทักษ์สูงสุด ชาวบ้านจะแก้ปัญหาโดยทำการปั้มน้ำช่วง
กลางคืนเพื่อกักเก็บไว้ใช้เพื่อการอุปโภคแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นเมื่อพิจารณาปริมาณการใช้น้ำของ
ชาวบ้านที่อาศัยในชุมชน 200 คนรวมกับสถิตินักท่องเที่ยวที่มาเยือนเกาะพิทักษ์เมื่อปี พ.ศ.2554
ช่วงวันหยุดและวันธรรมดา สามารถแสดงรายละเอียดการใช้น้ำ ดังนี้

$$\text{ปริมาณการใช้น้ำทั้งหมด (ลิตร/วัน)} = (\text{จำนวนคนในพื้นที่}) \times (\text{อัตราการใช้น้ำ 227 ลิตร/} \\ \text{ครั้ง-วัน})$$

หมายเหตุ กำหนดให้อัตราการใช้น้ำเป็น 227 ลิตร/คน-วัน (“อนามัยสิ่งแวดล้อม”,
โครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับของนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่, 2547)

สรุปได้ว่าอัตราการใช้น้ำเพื่อปฏิบัติการกิจส่วนตัวของนักท่องเที่ยว (9,080 ลิตร/วัน) และชาวบ้าน (45,400 ลิตร/วัน) ในช่วงวันธรรมดามีปริมาณทั้งสิ้น 54,480 ลิตร/วัน และอัตราการใช้น้ำเพื่อปฏิบัติการกิจส่วนตัวของนักท่องเที่ยว (46,535 ลิตร/วัน) และชาวบ้าน (45,400 ลิตร/วัน) ในช่วงวันหยุดจะมีปริมาณการใช้น้ำทั้งสิ้น 91,935 ลิตร/วัน เมื่อเปรียบเทียบอัตราการใช้น้ำกับปริมาณน้ำในถังเก็บกักน้ำช่วงฤดูแล้ง พบว่าสามารถรองรับคนได้สูงสุด 484 คนต่อวัน ซึ่งถือว่ามีความสามารถรองรับการใช้ประโยชน์ได้มาก แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าหากมีการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคภายในวันเดียว ชุมชนจะไม่สามารถปั้มน้ำเพื่อกักเก็บไว้เพื่อใช้ในวันต่อไปได้ทันการณั้ ดังนั้น จึงจำเป็นที่ชุมชนต้องหาแนวทางบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ โดยการขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

ตารางที่ 25 แสดงเกณฑ์ในการกำหนดระดับขีดความสามารถในการรองรับของน้ำเพื่อการอุปโภค

ขีดความสามารถในการรองรับได้	ระดับการใช้ประโยชน์ที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC (คน/วัน)	ระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดเฉลี่ยในปัจจุบัน	
		วันหยุด(คน/วัน)	วันธรรมดา(คน/วัน)
การใช้ประโยชน์ที่น้อย (Below CC) < 50 %	< 242		240 ^{1/}
การใช้ประโยชน์ที่ปานกลาง (At& Approaching) 50 -80%	242 - 387		
การใช้ประโยชน์ที่มาก (Exceeding CC) 81-100%	387- 484	405 ^{1/}	
การใช้ประโยชน์ที่เกินขีด ความสามารถ(Over CC) > 100%	> 484		

หมายเหตุ กำหนดให้ระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดมีค่าไม่เกิน 484 คนต่อวัน และ ^{1/} หมายถึงจำนวนนักท่องเที่ยวรวมกับจำนวนชาวบ้านที่มีการใช้น้ำเพื่ออุปโภค

4.7 ผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคมจิตวิทยา

4.7.1 ผลการวิเคราะห์ผู้ใช้ประโยชน์

การวิเคราะห์ผู้ใช้ประโยชน์ (User Analysis) หรือ การวิเคราะห์นักท่องเที่ยวที่เข้ามาประกอบกิจกรรมนันทนาการเกาะพิทักษ์ และการวิเคราะห์ชุมชนเกาะพิทักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคมจิตวิทยาทางการท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้เข้าใจภูมิหลังของผู้ใช้ประโยชน์ ความคิดเห็นและความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ที่มีต่อพื้นที่นันทนาการ นำไปสู่แนวทางและมาตรการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยว และเกิดประโยชน์สูงสุดสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนเกาะพิทักษ์

คณะผู้ศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูลผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่ เกาะพิทักษ์ โดยใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยวจำนวน 140 ชุด ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ภูมิหลังนักท่องเที่ยว และข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทาง

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจ และการรับรู้ถึงความแออัด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว

จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิสามารถนำเสนอเป็นลำดับหัวข้อมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ภูมิหลังนักท่องเที่ยว และข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทาง

1. ภูมิหลังนักท่องเที่ยว

จากผลการศึกษา พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.4 มีอายุกระจายอยู่ในช่วงวัยรุ่นถึงวัยผู้ใหญ่ คือช่วงอายุระหว่าง 25 -35 ปี และมีอายุต่ำกว่า 25 ปี กระจายอยู่ในช่วงอายุ 35- 45 ปี และอายุมากกว่า 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.3, 22.1, 18.0 และ 20.5 ตามลำดับ โดยมากกว่าครึ่งมีระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 56.4 รองลงมา คือ จบการศึกษาคต่ำกว่าระดับปวช. คิดเป็นร้อยละ 14.3 สำหรับอาชีพหลักของนักท่องเที่ยว พบว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 30.4 รองลงมาเป็นพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 28.0 และนักศึกษาคิดเป็นร้อยละ 14.4 โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคใต้เป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 62.4 รองลงมาคือภาคกลางและกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 26.4 รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 25

ตารางที่ 25 แสดงจำนวนและร้อยละภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

		n= 125
ภูมิหลังนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	47	37.6
หญิง	78	62.4
อายุ (n= 122)		
ต่ำกว่า 25 ปี	27	22.1
ระหว่าง 25-35 ปี	48	39.3
ระหว่าง 36-45 ปี	22	18.0
อายุ 45 ขึ้นไป	25	20.5
ระดับการศึกษา (n=133)		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	4	3.0
ต่ำกว่า ปวช.	19	14.3
ปวช.	16	12.0
ปวส.หรือ อนุปริญญา	14	10.5
ปริญญาตรี	75	56.4
สูงกว่าปริญญาตรี	5	3.8
อาชีพหลัก		
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	38	30.4
พนักงาน/ บริษัทเอกชน	35	28.0
เจ้าของกิจการ	12	9.6
เกษตรกร	11	8.8
นิสิต/นักศึกษา	18	14.4
อื่นๆ	11	8.8
จังหวัดที่อาศัยอยู่ปัจจุบัน		
ภาคกลาง	33	26.4
ภาคใต้	78	62.4
ภาคอีสาน	5	4.0
ภาคตะวันออก	9	7.2

2. ลักษณะการเดินทาง และ รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยว

จากการศึกษา พบว่านักท่องเที่ยวเกือบทั้งหมดเคยเดินทางมาเยือนเกาะพิทักษ์เป็นครั้งแรก คิดเป็นร้อยละ 84.7 รองลงมาเคยมาเยือนเกาะพิทักษ์ จำนวน 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 12.2 ในขณะที่ประเภทของกลุ่มเดินทางส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของกลุ่มเพื่อน และกลุ่มครอบครัวอยู่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 36.3 และ 35.6 ตามลำดับ โดยมีจำนวนสมาชิกในกลุ่มที่เดินทางมาเยือนเกาะพิทักษ์กระจายอยู่ระหว่าง 6-10 คน รองลงมาอยู่ระหว่าง 10 – 15 คน และ 25 คนขึ้นไปในสัดส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 20.3 เกือบทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างพักค้างคืนโฮมสเตย์บนเกาะพิทักษ์ จำนวน 1 คืน (ร้อยละ 92.1) สำหรับกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมกระทำมากที่สุดคือการถ่ายภาพ (ร้อยละ 69.8) และพักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ (ร้อยละ 69.1) รูปแบบกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวนิยมรองลงมาคือ เดินศึกษาธรรมชาติรอบเกาะ เล่นน้ำทะเล และกิจกรรมตกปลา/ ตกหมึก คิดเป็นร้อยละ 51.8 50.4 และ 38.1 ตามลำดับ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 26

ตารางที่ 26 แสดงจำนวน และร้อยละการประกอบกิจกรรมนันทนาการของกลุ่มตัวอย่าง

n = 135

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนครั้งในการมาเยือน (n= 131)		
ไม่เคยมาเยือน	111	84.7
เคยมาเยือน 1 ครั้ง	16	12.2
เคยมาเยือน 2 ครั้ง	4	3.1
ประเภทกลุ่มในการเดินทาง		
กลุ่มเพื่อน	49	36.3
เดินทางมากับบริษัททัวร์	2	1.5
กลุ่มครอบครัว	48	35.6
กลุ่มเพื่อนผสมครอบครัว	6	4.4
คณะศึกษาดูงาน	30	22.2
จำนวนสมาชิกในกลุ่มเดินทาง (n= 140)		
1 – 5 คน	6	4.3
6 – 10 คน	54	37.8
11 – 15 คน	29	20.7
16 – 20 คน	20	14.0

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
21-25 คน	2	1.4
25 คนขึ้นไป	29	20.7
$\bar{X} = 24.68$ $SD = 28.12$		
จำนวนวันพักผ่อน (n= 139)		
พักผ่อน 1 คืน	129	92.1
พักผ่อน 2 คืน	11	7.9
พักผ่อน 3 คืน	-	-
กิจกรรมที่ประกอบจริง ในขณะมาเยือน		
เข้าฐานการเรียนรู้ของชุมชน	25	18
ดูนก	7	4.9
ถ่ายภาพ	97	69.8
ดำน้ำ/ดูปะการัง	42	30.2
พักผ่อนบรรยากาศสงบ	96	69.1
ร้องคาราโอเกะ	25	18
อวนเจ็ญ / อวนลาก	2	1.4
ทำกับข้าวร่วมกับเจ้าของบ้าน	22	15.8
เจาะหอย	3	2.2
ชมพระอาทิตย์ขึ้น/พระอาทิตย์ตก	43	30.9
ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้าน	27	19.4
เดินศึกษาวิถีชีวิตรอบชุมชน	37	26.4
เล่นน้ำทะเล	70	50.4
เดินศึกษาธรรมชาติรอบเกาะ	72	51.8
ตกปลา / ตกหมึก	53	38.1
นั่งเรือชมเกาะต่างๆ	15	10.8
พายเรือคายัค/แคนู	27	19.4
อื่นๆ	2	1.4

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

3. แหล่งข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาด้านแหล่งข้อมูลข่าวสารที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเดินทางมาเยือนของนักท่องเที่ยว พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับทราบข้อมูลข่าวสารจากการบอกต่อของเพื่อน ญาติและคนรู้จัก คิดเป็นร้อยละ 71.2 รองลงมาคืออินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 46.8 รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 27 ตารางที่ 27 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับรู้แหล่งข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
หนังสือ นิตยสาร และวารสารด้านการท่องเที่ยว	23	16.5
การบอกต่อของเพื่อน สมาชิกในครอบครัว และคนรู้จัก	99	71.2
เว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต	65	46.8
รายการ โทรทัศน์ วิทยุ วิทยุทัศน์ และซีดีรอม	13	9.4
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)	6	4.3
บริษัททัวร์	6	4.3
อื่นๆ	9	6.5

n= 135

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

4. การรับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ในกรณีที่เคยมาเยือนเกาะพิทักษ์

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ในเชิงบวก โดยลักษณะที่กลุ่มตัวอย่างรับรู้มากที่สุดคือ จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นกว่าคิดที่เคยมาเยือน คิดเป็นร้อยละ 82.9 ส่วนการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิประเทศและความสวยงามของทัศนียภาพ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม (ร้อยละ 55.6) สอดคล้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 46.5) ด้านปริมาณ และคุณภาพอาหาร พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ครั้งหนึ่งเห็นว่ามีปริมาณ/คุณภาพอาหารดีขึ้นในเชิงบวก (ร้อยละ 51.4) ขณะเดียวกันกลุ่มตัวอย่างอีกกลุ่มคิดว่าปริมาณ/คุณภาพอาหารลดลงหรือมีความเห็นในเชิงลบ (ร้อยละ 48.6) ด้านความสะดวกโดยรวมของเกาะ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น (ร้อยละ 64.7) สำหรับสภาพ/ จำนวนบ้านเรือนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 54.3) รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 28

ตารางที่ 28 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ในกรณีที่เคยมาเยือนเกาะพิทักษ์

การรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลง	n= 35		
	เพิ่มขึ้น	ไม่เปลี่ยนแปลง	ลดลง
1. จำนวนนักท่องเที่ยว	29 (82.9)	5 (1.3)	1 (2.9)
2. ปริมาณ /คุณภาพอาหาร	18 (51.4)	-	17 (48.6)
3. ความสวยงามของทัศนียภาพรอบเกาะ (n= 36)	15 (41.7)	20 (55.6)	1 (2.8)
4. ความหลากหลายของกิจกรรม (n= 32)	15 (46.9)	14 (43.8)	3 (9.4)
5. ความสะอาดโดยรวมของเกาะ	22 (64.7)	11 (32.4)	1 (2.9)
6. สภาพ/ จำนวนบ้านเรือน	19 (54.3)	15 (42.9)	1 (2.9)

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจ และการรับรู้ถึงความแออัดของนักท่องเที่ยว

5. ระดับความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างต่อการท่องเที่ยวในเกาะพิทักษ์ในภาพรวม

การศึกษาครั้งนี้ ได้จำแนกความรู้สึกซึ่งมีต่อคุณลักษณะ โดยรวมด้านการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ ออกเป็น 16 ด้าน คือ ความพึงพอใจโดยรวม ความใกล้ชิดกับธรรมชาติ การพักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ ความปลอดภัยในการโดยสารเรือข้ามเกาะ ความปลอดภัยในบ้านพัก ความปลอดภัยของเรือสำหรับค้ำน้ำดูปะการัง ความสะอาดโดยรวมของเกาะ ความสะอาดของบ้านพัก การให้ความรู้/คำแนะนำจากเจ้าของบ้าน ความคุ้มค่าใช้จ่าย ความแปลกใหม่ที่น่าสนใจ ราคาสินค้าในชุมชน กิจกรรมร่วมกับชุมชน ความอร่อย/สะอาดของอาหาร ปริมาณน้ำใช้ จำนวนห้องน้ำ-ห้องสุขา จากผลการศึกษาพบว่า ความรู้สึกพึงพอใจโดยรวมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 52.3) โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 โดยเฉพาะความพึงพอใจต่อความสะอาด/ อร่อยของอาหาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 รองลงมาคือความสะอาดของบ้านพัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 29

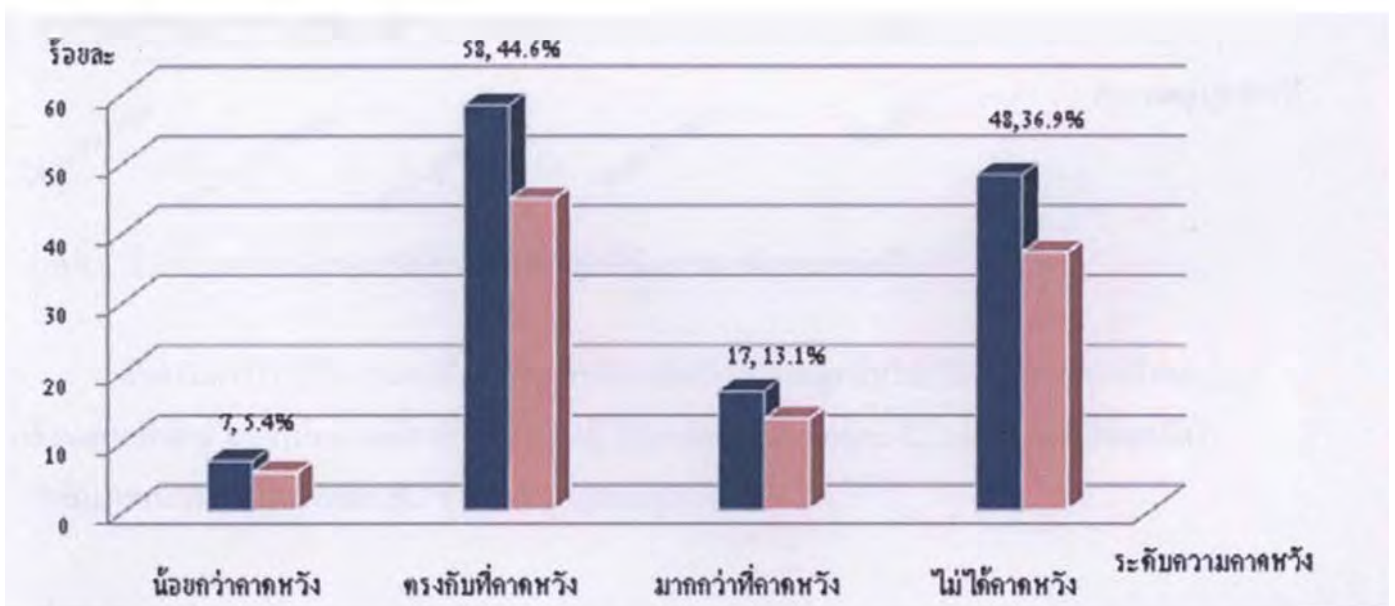
ตารางที่ 29 แสดงจำนวนและร้อยละของระดับการรับรู้ของนักท่องเที่ยวความพึงพอใจด้านที่กำหนด

n = 135

รายการ	ระดับความรับรู้ตามปัจจัยที่กำหนด					\bar{X}
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่พึงพอใจ	
1. ความพึงพอใจรวม (n= 130)	68 (52.3)	59 (45.4)	3 (2.3)	-	-	4.50
2. การสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด (n= 137)	74 (54)	58 (42.3)	5 (3.6)	-	-	4.50
3. พักผ่อนในบรรยากาศสงบ (n= 136)	92 (23.1)	145 (36.3)	133 (33.3)	21 (5.3)	8 (2.0)	4.61
4. ความปลอดภัยของเรือโดยสาร (n= 133)	48 (36.1)	63 (47.4)	22 (16.5)	-	-	4.20
5. ความปลอดภัยในบ้านพัก (n= 136)	86 (63.2)	42 (30.9)	8 (5.9)	-	-	4.57
6. ความปลอดภัยของเรือดำน้ำคู่ปะการัง (n= 115)	29 (25.2)	55 (47.8)	30 (26.1)	1 (0.9)	-	3.97
7. ความสะอาดโดยรวมของเกาะ (n= 134)	47 (35.1)	36 (26.9)	46 (34.3)	4 (0.7)	-	3.93
8. ความสะอาดในบ้านพัก	99 (73.3)	30 (22.2)	6 (4.4)	-	-	4.69
9. การให้ความรู้/ แนะนำจากเจ้าของบ้าน (n= 137)	57 (42.5)	54 (40.3)	23 (17.2)	-	-	4.25
10. มีความคุ้มค่าใช้การจ่าย	85 (63.0)	41 (30.4)	9 (6.7)	-	-	4.56
11. ความแปลกใหม่ น่าสนใจ (n= 134)	49 (36.6)	58 (43.3)	25 (18.7)	2 (1.5)	-	4.15
12. ราคาสินค้าในชุมชน (n= 127)	42 (33.1)	46 (36.2)	32 (25.2)	7 (5.5)	-	3.97
13. กิจกรรมร่วมกับชุมชน (n= 125)	32 (25.6)	37 (29.6)	46 (36.8)	8 (6.4)	2 (1.6)	3.71
14. สะอาด/ อร่อยของอาหาร (n= 136)	111 (81.6)	23 (16.9)	2 (1.5)	-	-	4.80
15. ความเพียงพอของปริมาณน้ำใช้	101 (74.8)	23 (17.0)	9 (6.7)	2 (1.5)	-	4.65
16. ความเพียงพอของห้องน้ำ - สุขา	98 (72.6)	28 (20.7)	8 (5.9)	1 (0.7)	-	4.65

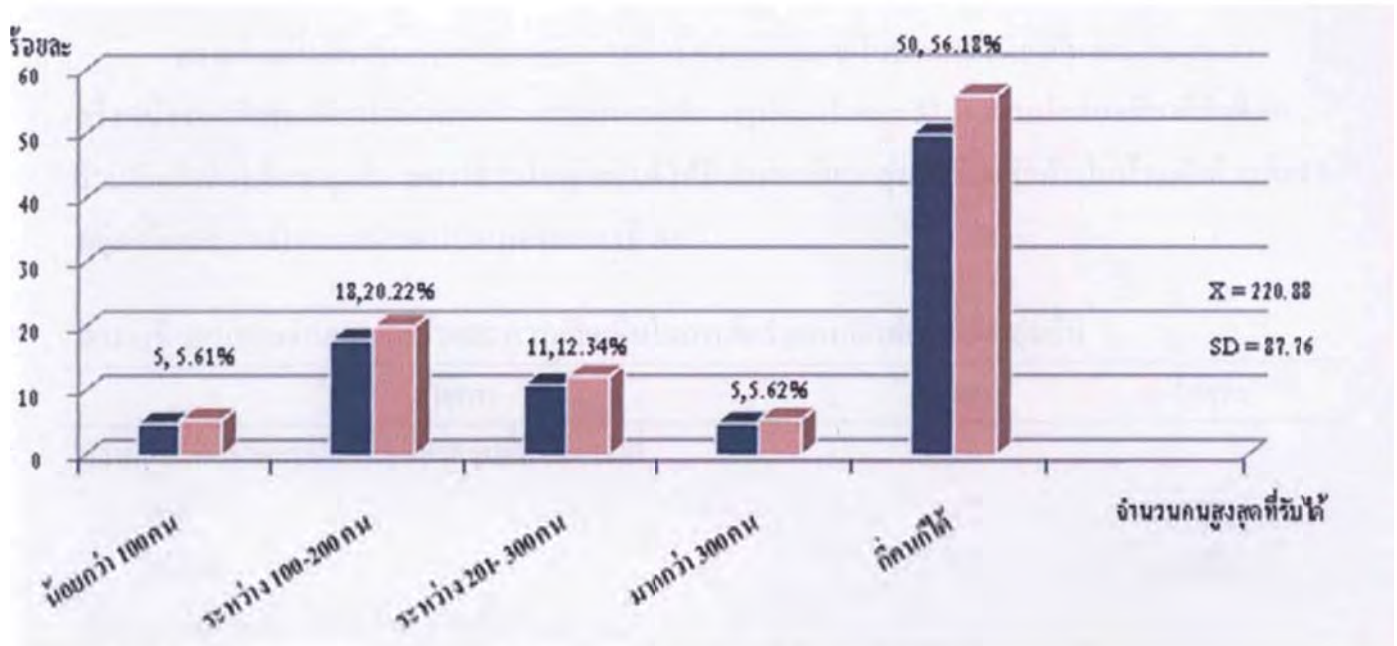
6. ความคาดหวังเกี่ยวกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่พบเห็นและการรับรู้ถึงความแออัดขณะประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาความคาดหวังเกี่ยวกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่พบเห็นขณะประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่เห็นว่ามีความคาดหวังตรงกับความคาดหวัง (ร้อยละ 44.6) ขณะเดียวกันพบว่ากลุ่มตัวอย่างบางส่วนไม่ได้คาดหวังต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนเกาะพิทักษ์ในช่วงเวลาเดียวกัน (ร้อยละ 36.9) รายละเอียดแสดงดังภาพที่ 7

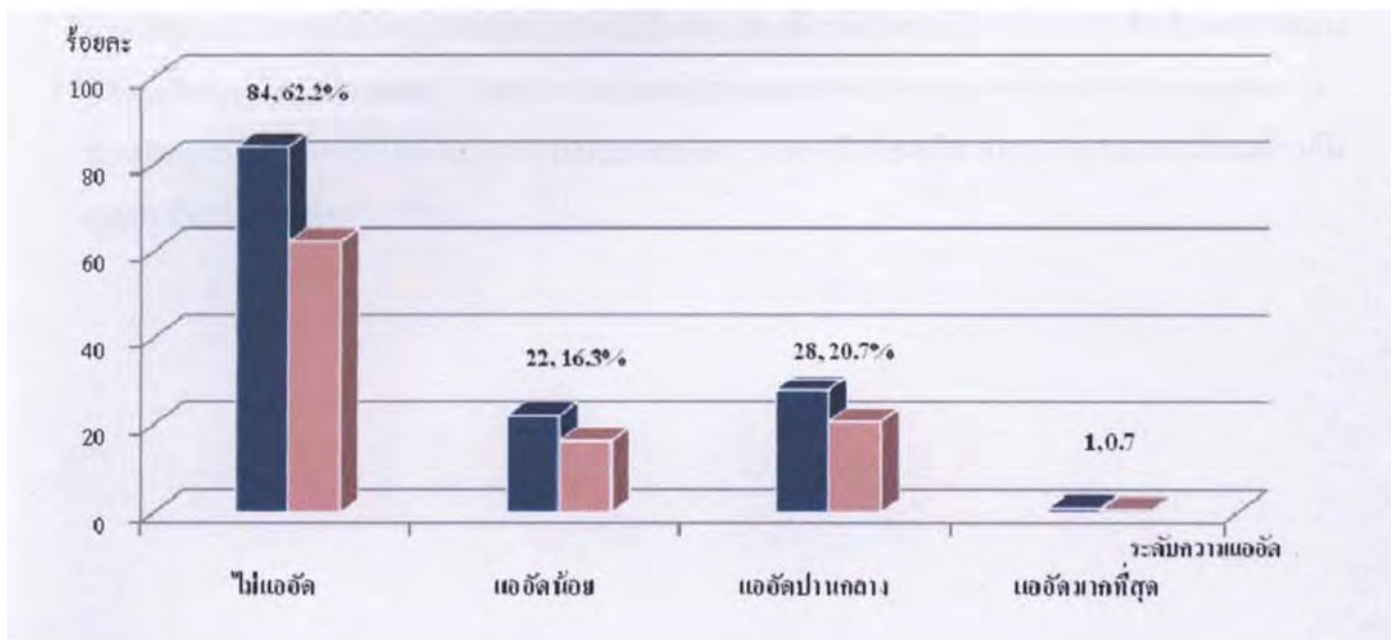
ภาพที่ 7 ร้อยละของความคาดหวังเกี่ยวกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่พบเห็นขณะประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว

สำหรับจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่เดินทางมาเยือนเกาะพิทักษ์ในช่วงเวลาเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่าสามารถมีกลุ่มนักท่องเที่ยวอื่น ๆ คนก็ได้ (ร้อยละ 50) รองลงมาต้องการให้มีนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆบนเกาะระหว่าง 100- 200 คน (ร้อยละ 20.22) รายละเอียดแสดงดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 ร้อยละของการจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่เดินทางมาเยือนเกาะพิทักษ์

สำหรับการรับรู้ถึงความแออัดต่อการพบเห็นนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นในบริเวณเดียวกัน หรือขณะมาเยือนเกาะพิทักษ์ พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่รู้สึกแออัด คิดเป็นร้อยละ 62.2 รองลงมา รู้สึกแออัดในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 20.7 รายละเอียดแสดงดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 ร้อยละของการรับรู้ถึงความแออัดต่อการพบเห็นนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นในบริเวณเดียวกัน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพักร่วมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นภายในบ้านหลังเดียวกัน พบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของนักท่องเที่ยวไม่ยินดีพักร่วมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น (ร้อยละ 57.5) ส่วนนักท่องเที่ยวที่ยินดีพักร่วมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น พบว่าส่วนใหญ่จะยินดีให้มีนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นร่วมพักค้างในบ้านพักด้วยเพียง 1 กลุ่ม (ร้อยละ 57.8) รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 30

ตารางที่ 30 แสดงจำนวนและร้อยละความคิดเห็นในการพักร่วมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ความยินดีพักร่วมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น (n= 134)		
ยินดี	57	42.5
ไม่ยินดี	77	57.5
จำนวนกลุ่มที่ยินดีร่วมพักบ้านหลังเดียวกัน(n= 45)		
1 กลุ่ม	26	57.8
2 กลุ่ม	15	33.3
3 กลุ่ม	4	8.9

7. ความขัดแย้งระหว่างการประกอบกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยว

จากการจำแนกลักษณะกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งต่อการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นในบริเวณเดียวกัน หรือในช่วงเวลาเดียวกัน ออกเป็น 5 กิจกรรม คือ ร้องคาราโอเกะ มีสัตว์เลี้ยงบนบ้าน (Homestay) คืมเหล้า/ ส่งเสียงดัง ทิ้งขยะลงทะเล และเล่นการพนัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่รู้สึกริษียดหรือขัดแย้งต่อการประกอบกิจกรรมของนักท่องเที่ยวระหว่างกลุ่มในบริเวณเดียวกัน รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 31

ตารางที่ 31 แสดงจำนวนและร้อยละของความขัดแย้งระหว่างการประกอบกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยว

(n = 124)

รายการ	ความรู้สึกรู้สึกขัดแย้ง	
	อึดอัด	ไม่อึดอัด
ร้องคาราโอเกะ	36 (29)	88 (71)
มีสัตว์เลี้ยงบนบ้าน (Homestay)	28 (22.6)	96 (77.4)
ดื่มเหล้า / ต่งเสียงคัง	52 (41.9)	72 (58.1)
ทิ้งขยะลงทะเล	64 (48.4)	60 (51.6)
เล่นการพนัน	22 (17.7)	102 (82.3)

8. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยว จำนวน 12 ปัจจัย ได้แก่ การให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ การบริการจองที่พัก สภาพบ้านเรือน สภาพชุดเครื่องนอน การบริการอาหาร / เครื่องดื่ม ห้องน้ำ/ห้องสุขา แผ่นป้าย/สัญลักษณ์บอกเส้นทางมาเกาะพิทักษ์ การดูแลรักษาความปลอดภัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น การดูแลรักษาความสะอาดของบริเวณรอบเกาะ/ ระบบกำจัดขยะ การต้อนรับของเจ้าของบ้านและความเข้มงวดของเจ้าของบ้านพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่ามีความเหมาะสมดี รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 32

ตารางที่ 32 แสดงจำนวนและร้อยละความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ
ด้านการท่องเที่ยว

n = 135

รายการ	เหมาะสมดี	ควรปรับปรุง
1. การให้บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่	88 (65.7)	46 (34.3)
2. การบริการจองบ้านพัก	113 (83.7)	22 (36.3)
3. สภาพบ้านพัก	131 (97.0)	4 (3.0)
4. สภาพชุดเครื่องนอน	130 (96.7)	5 (3.3)
5. บริการอาหาร/ เครื่องดื่ม	134 (99.3)	1 (0.7)
6. ห้องน้ำ/ ห้องสุขา	125 (92.6)	10 (7.4)
7. แผ่นป้าย/ สัญลักษณ์บอกเส้นทางมาเกาะพิทักษ์	91 (67.4)	44 (32.6)
8. การดูแลรักษาความปลอดภัย (n = 133)	124 (93.2)	9 (6.8)
9. การปฐมพยาบาลเบื้องต้น (n= 132)	123 (93.2)	9 (6.8)
10. การดูแลรักษาความสะอาดของบริเวณรอบเกาะ/ ระบบกำจัดขยะ	100 (74.1)	35 (35.9)
11. การต้อนรับของเจ้าของบ้าน (n= 126)	123 (97.6)	3 (2.4)
12. ความเข้มงวดของเจ้าของบ้าน (n= 124)	121 (97.6)	3 (2.4)

9. ความต้องการกลับมาเยือนเกาะพิทักษ์อีกครั้ง

จากผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวทั้งหมดมีความต้องการกลับมาเยือนเกาะพิทักษ์อีกครั้งในอนาคต (ร้อยละ100) รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 33

ตารางที่ 33 แสดงจำนวน และร้อยละของความต้องการกลับมาเยือนเกาะพิทักษ์อีกครั้ง

	จำนวน	ร้อยละ
ความต้องการกลับมาเยือนเกาะพิทักษ์อีกครั้ง		n = 131
ไม่กลับ	-	-
กลับมาอีก	131	100.0

4.7.2 ผลการวิเคราะห์ชาวบ้านเกาะพิทักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

คณะผู้ศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูลชาวบ้าน ชุมชนเกาะพิทักษ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 27 ชุด ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ภูมิหลังของชาวบ้านเกาะพิทักษ์

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจในการรับนักท่องเที่ยว

จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS มาประกอบกับการวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิสามารถนำเสนอเป็นลำดับหัว ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลภูมิหลัง

จากผลการศึกษา พบว่าชาวบ้านที่ตอบแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 55.6 มีช่วงอายุ 45 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 63) และกระจายอยู่ในช่วงอายุ 25- 35 ปี (ร้อยละ 22.2) มากกว่าครึ่งมีอาชีพหลักที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ โสมสเคย์ อาชีพประมงร่วมกับโสมสเคย์ และอาชีพเกษตรกรรมร่วมกับโสมสเคย์ คิดเป็นร้อยละ 25.9 22.2 และ 11.1 ตามลำดับ มีรายได้สูงสุดต่อเดือน 8,001 – 16,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 71.4 รองลงมามีรายได้ต่ำกว่า 8,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 19.0 รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 34

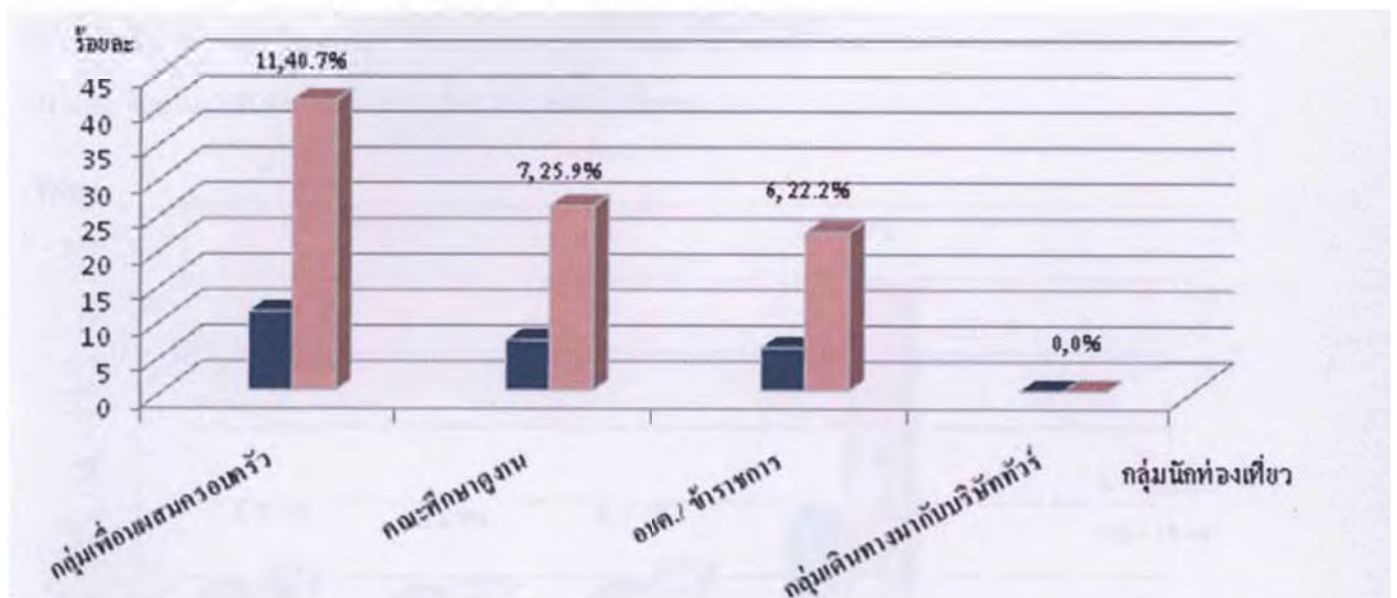
ตารางที่ 34 แสดงจำนวนและร้อยละภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

	n = 27	
ภูมิหลังนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	15	55.6
หญิง	12	44.4
อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	1	3.7
ระหว่าง 25-35 ปี	6	22.2
ระหว่าง 36-45 ปี	3	11.1
อายุ 45 ขึ้นไป	17	63.0
อาชีพหลัก		
ประมง	8	29.6

ภูมิหลังนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
โฮมสเตย์	7	25.9
โฮมสเตย์ และประมง	6	22.2
เกษตรกร	2	7.4
โฮมสเตย์ และเกษตรกร	3	11.1
ค้าขาย	1	3.7
รายได้สูงสุดต่อเดือน (n= 21)		
ต่ำกว่า 8,000 บาท	4	19.0
ระหว่าง 8,001- 16,000 บาท	15	71.4
ระหว่าง 16,001- 24,000 บาท	-	-
ระหว่าง 24,001- 32,000 บาท	1	4.8
มากกว่า 32,000 บาท	1	4.8

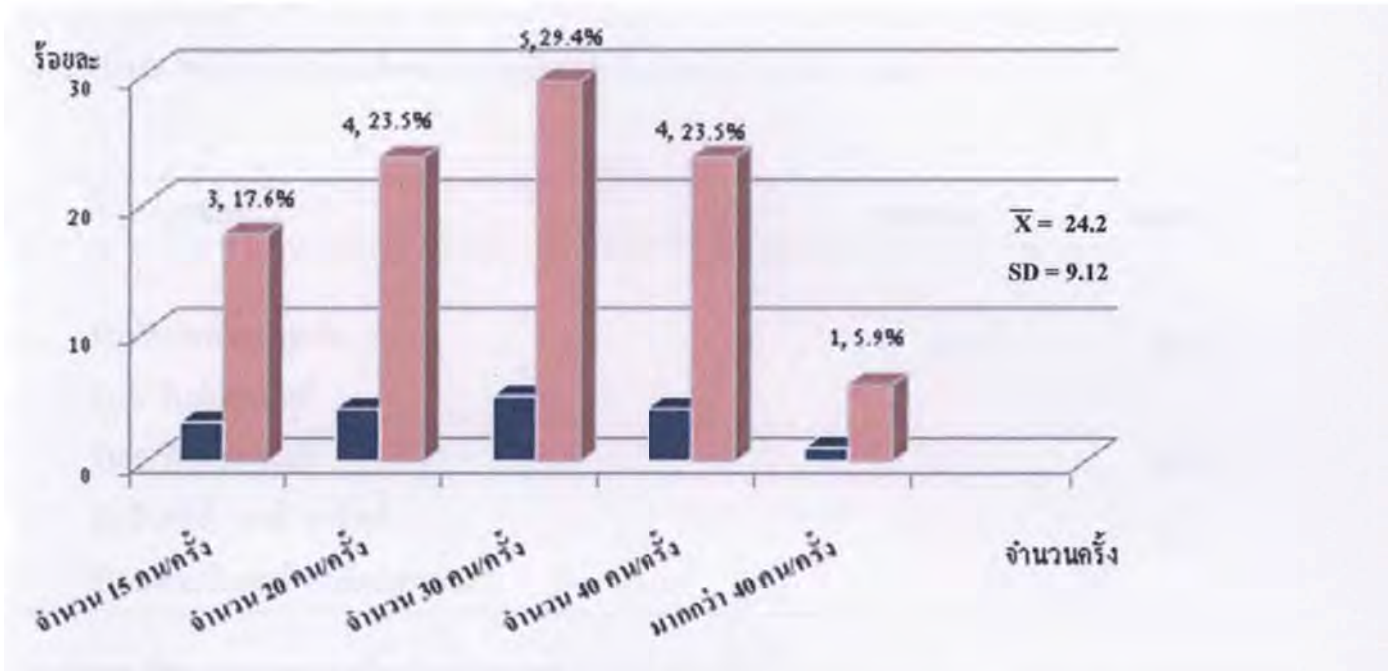
2. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการรับนักท่องเที่ยว

จากการศึกษา พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องการรับนักท่องเที่ยวประเภทกลุ่มเพื่อนผสมครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 40.7 รองลงมาเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มศึกษาดูงาน คิดเป็นร้อยละ 25.9 และนักท่องเที่ยวกลุ่ม อบต./ข้าราชการ (คิดเป็นร้อยละ 22.2) รายละเอียดปรากฏดังภาพที่ 10

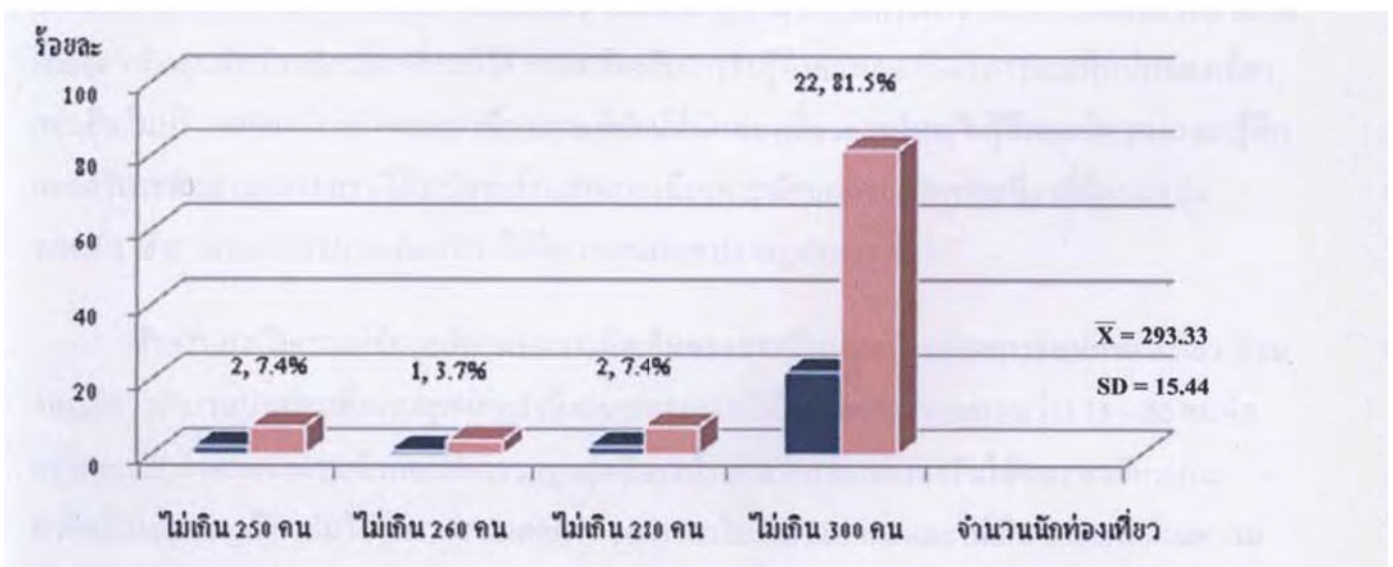
ภาพที่ 10 แสดงร้อยละของความ ต้องการรับกลุ่มนักท่องเที่ยว

สำหรับจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดต่อหลังที่สามารถรองรับได้ของบ้านพัก พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงสุดกระจายอยู่ระหว่าง 15 – 40 คนต่อครั้งต่อหลัง ทั้งนี้ จะคำนึงถึงขนาดพื้นที่รองรับภายในบ้านพักแต่ละหลังเป็นหลัก

ภาพที่ 11 แสดงร้อยละของจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่สามารถรองรับได้ของบ้านพักต่อหลัง

สำหรับจำนวนนักท่องเที่ยวรวมสูงสุดที่ชาวบ้านคิดว่าสามารถรองรับได้ขณะมาเยือนเกาะพิทักษ์ในช่วงเวลาเดียวกัน ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ควรเกิน 300 คนต่อครั้ง คิดเป็นร้อยละ 81.5 รองลงมาไม่ควรเกิน 280 คน และ ไม่เกิน 250 คน ในสัดส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 7.4

ภาพที่ 12 แสดงจำนวนและร้อยละนักท่องเที่ยวสูงสุดขณะมาเยือนเกาะพิทักษ์ในช่วงเวลาเดียวกัน

ด้านความต้องการรับนักท่องเที่ยวต่ออาทิตย์ พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องการรับนักท่องเที่ยวทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 60.0 รองลงมาคือต้องการรับนักท่องเที่ยว จำนวน 5 วันต่ออาทิตย์ คิดเป็นร้อยละ 40 รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 24 ตารางที่ 35 แสดงจำนวน และร้อยละความต้องการรับนักท่องเที่ยวต่ออาทิตย์

n = 20

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
รับนักท่องเที่ยวทุกวัน	12	60.0
รับ 6 วันต่ออาทิตย์	-	-
รับ 5 วันต่ออาทิตย์	8	40.0
รับวันศุกร์- เสาร์- อาทิตย์	-	-
รับเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์เท่านั้น	-	-

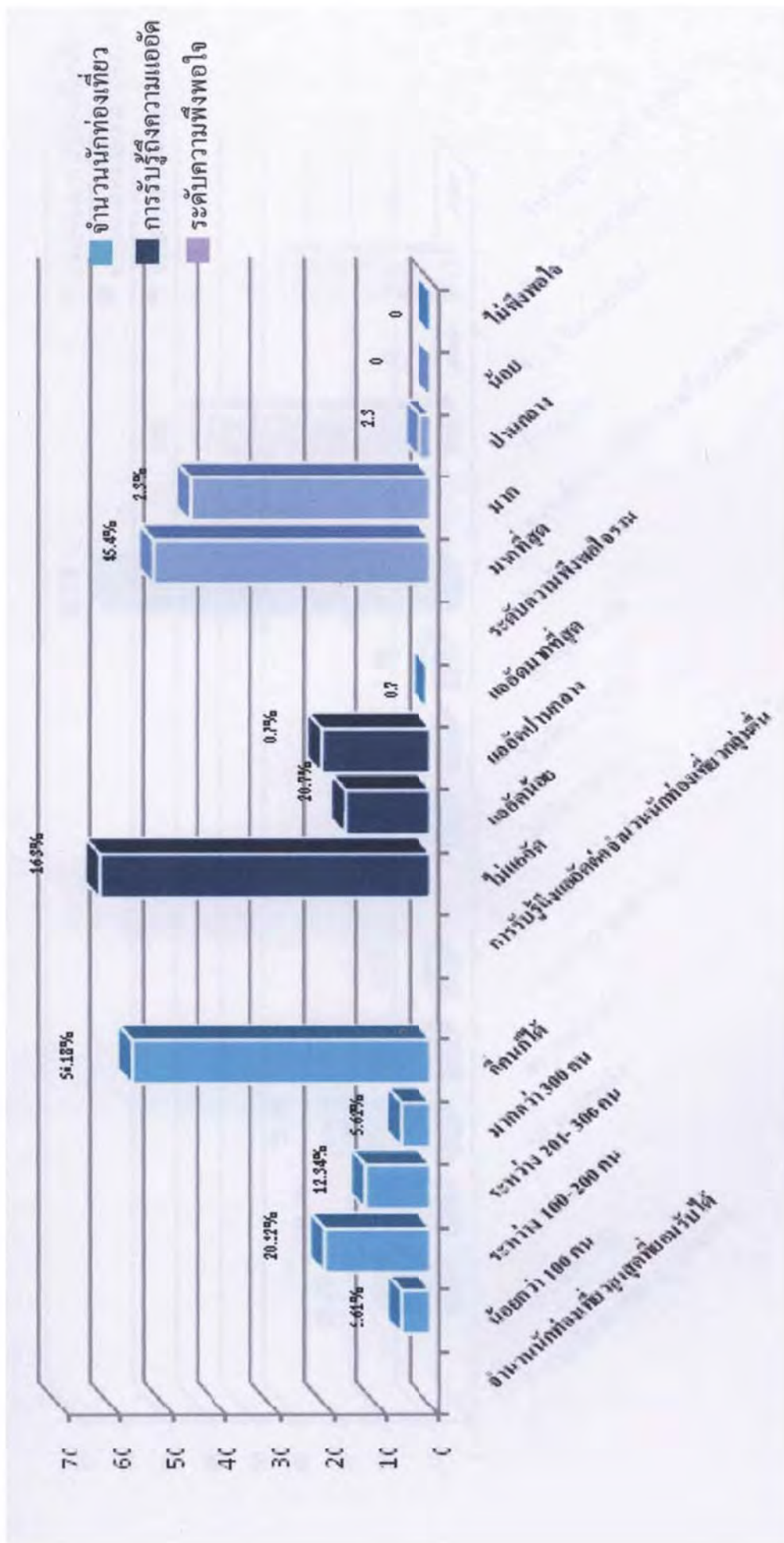
หมายเหตุ ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเจ้าของโฮมสเตย์

สรุปผลการวิเคราะห์ด้านสังคมจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

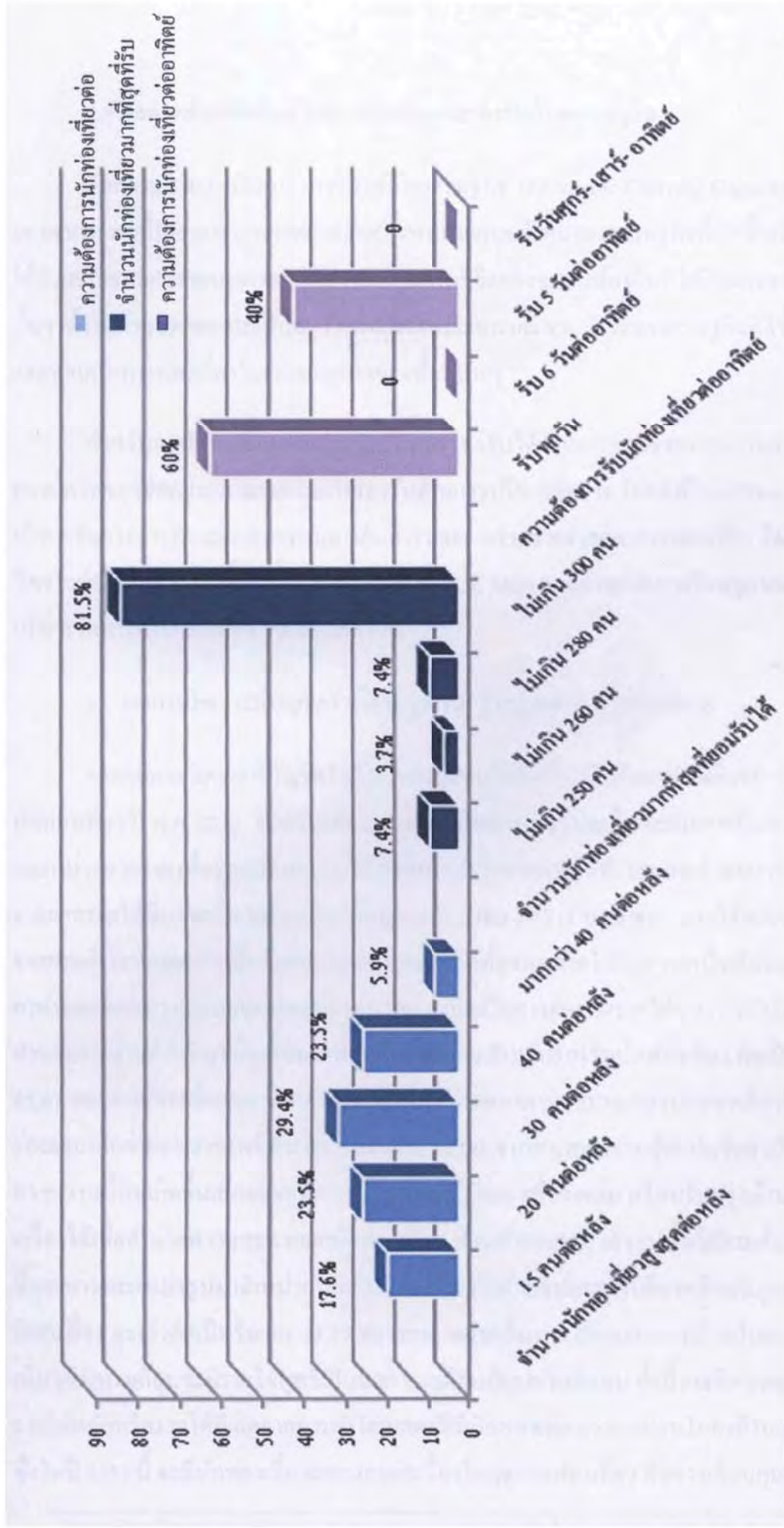
จากการวิเคราะห์นักท่องเที่ยวที่เข้ามาประกอบกิจกรรมนันทนาการเกาะพิทักษ์เกี่ยวกับความคาดหวังต่อจำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นที่พบเห็นขณะประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวตรงกับความคาดหวัง ขณะที่อีกกลุ่มไม่ได้คาดหวังต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือน และคิดว่ามีกลุ่มนักท่องเที่ยวอื่นๆก็มาได้ สอดคล้องกับการรับรู้ถึงความแออัดต่อการพบเห็นนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นในบริเวณเดียวกันหรือขณะมาเยือนเกาะพิทักษ์ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่รู้สึกรอแออัด รองลงมา รู้สึกแออัดในระดับปานกลาง สรุปได้ว่าปัจจัยด้านสังคมกรณีเฉพาะทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อีก รายละเอียดปรากฏดังภาพที่ 13

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของชาวบ้านต่อความต้องการรับนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่คิดว่าจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดต่อหลังที่สามารถรองรับได้สูงสุดกระจายอยู่ระหว่าง 15 – 40 คนต่อครั้งต่อหลัง สำหรับจำนวนนักท่องเที่ยวรวมสูงสุดที่ชาวบ้านคิดว่าสามารถรองรับได้ขณะมาเยือนเกาะพิทักษ์ในช่วงเวลาเดียวกันไม่เกิน 300 คนต่อครั้ง รองลงมาไม่เกิน 280 คน และไม่เกิน 250 คน ด้านความต้องการรับนักท่องเที่ยวต่ออาทิตย์ พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องการรับนักท่องเที่ยวทุกวัน รองลงมาคือต้องการรับนักท่องเที่ยวจำนวน 5 วันต่ออาทิตย์ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าทัศนคติของชุมชนต่อการท่องเที่ยวในปัจจุบันยังอยู่ในเกณฑ์ดี รายละเอียดปรากฏดังภาพที่ 13 และ 14

ภาพที่ 13 สรุปผลการศึกษาศักยภาพทัศนคติของนักท่องเที่ยวต่อเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

ภาพที่ 14 สรุปผลการศึกษาทัศนคติของชุมชนท้องถิ่นต่อการรับนักท่องเที่ยวที่เกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

4.8 ผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ

ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านเศรษฐกิจ (Economic Carrying Capacity) เป็นการมองผลกระทบที่มีผลมาจากสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการพัฒนาการท่องเที่ยว และคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับผลจากการพัฒนานั้นๆ ทั้งในด้านสภาพความเป็นอยู่ ร่างกาย จิตใจและอารมณ์ รวมถึงระบบเศรษฐกิจที่ดีขึ้นหรือแย่ลงตามกลไกการท่องเที่ยวในแต่ละฤดูกาลของพื้นที่นั้นๆ

สำหรับการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านเศรษฐกิจจะทำการประเมินสถานภาพของขีดความสามารถในการรองรับด้านการบริหารจัดการ โดยคำนึงถึงกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยว(การหมุนเวียนคิว) และรายรับ-รายจ่ายจากการท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการวิเคราะห์บัญชีครัวเรือนระหว่างปีพ.ศ. 2553 และพ.ศ. 2554 และการถอดบทเรียนชุมชนเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยว รายละเอียดดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์บัญชีครัวเรือน(รายรับ- รายจ่ายจากการท่องเที่ยว)

จากผลการวิเคราะห์บัญชีครัวเรือนของชุมชนที่เปิดบ้านเป็นโฮมสเตย์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2553 ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนธันวาคม โดยแบ่งออกเป็นหมวดรายได้และหมวดรายจ่าย เพื่อประเมินผลรายได้สุทธิหรือกำไรจากการจัดทำโฮมสเตย์ พบว่ามีผลกำไรจากยอดขายได้ที่มากกว่ารายจ่าย โดยเป็นมูลค่าประมาณ 39,711 บาท พบว่ารายได้หลักเป็นรายได้จากการทำโฮมสเตย์ คิดเป็นร้อยละ 86.98 ของรายได้ทั้งหมด รายได้อีกส่วนหนึ่งเกิดจากการขายอาหารทะเลแปรรูปให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาพัก ซึ่งถือเป็นการต่อยอดขายได้จากการทำโฮมสเตย์สำหรับรายจ่ายที่สำคัญที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือค่าอาหารสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 45.83 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ซึ่งค่าอาหารจะเพิ่มหรือลดลงตามปริมาณของนักท่องเที่ยวที่มาเข้าพัก รองลงมาคือค่าผ่อนชำระหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 31.00 จากการสอบถามผู้ทำบัญชีครัวเรือน ได้ทราบว่าหนี้สินเกิดขึ้นเนื่องจากเจ้าของบ้านทำการกู้เงินมาเพื่อต่อเติม หรือปรับปรุงบ้านพัก และซื้อเครื่องใช้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ส่วนค่าอาหารสำเร็จรูปนั้นได้รวมต้นทุนของการซื้ออาหารทะเลแปรรูปมาจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวไว้ด้วยจึงมีผลทำให้บางเดือนมีมูลค่าสูงเป็นพิเศษ ซึ่งรวมแล้วคิดเป็นร้อยละ 13.17 ของยอดขายจ่ายทั้งหมด เมื่อลงรายละเอียดในแต่ละเดือน จะเห็นว่าบางเดือนจะมีรายได้สุทธิเป็นบวก บางเดือนมียอดเงินติดลบ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากรายได้หลักหรือรายได้ที่เกิดจากการทำโฮมสเตย์ที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนไม่คงที่ในแต่ละเดือน ซึ่งในปี 2553 นี้ จะมีนักท่องเที่ยวเยอะและต่อเนื่องในฤดูกาลท่องเที่ยว คือช่วงเดือนกุมภาพันธ์

เดือนกรกฎาคม และเดือนตุลาคม ส่วนเดือนมีนาคม เดือนพฤศจิกายน และเดือนธันวาคมจะมีนักท่องเที่ยวที่ขยับน้อยลง ทั้งนี้อาจเนื่องจากเป็นช่วงฤดูกาลมรสุม จึงส่งผลให้รายได้ติดลบเนื่องจากรายจ่ายบางตัวไม่ได้ลดลงตามปริมาณนักท่องเที่ยว ซึ่งคือค่าผ่อนชำระหนี้สิน

บทสรุป จากการวิเคราะห์บัญชีครัวเรือน พบว่าบัญชีครัวเรือนฉบับนี้มีรายได้สุทธิรวมทั้งปีเป็นบวก เนื่องจากมีรายจากการทำโฮมสเตย์ที่ได้ผลประกอบการที่ดีในระดับหนึ่ง กล่าวคือผลการดำเนินงานสามารถสร้างผลกำไรให้แก่เจ้าของโฮมสเตย์ ประกอบกับเจ้าของโฮมสเตย์ผู้ทำบัญชีครัวเรือนมีรายจ่ายส่วนตัวที่ไม่สูง แต่ยังคงมีปัญหาในหลายเดือนที่มีรายจ่ายติดลบซึ่งเกิดจากมีนักท่องเที่ยวมาเยือนน้อย การมีรายได้ไม่สม่ำเสมออาจส่งผลให้เกิดการขาดสภาพคล่องทางการเงินขึ้นได้ ดังนั้น ควรกั้นเงินส่วนหนึ่งเพื่อเป็นทุนสำรองในการดำเนินงาน จะทำให้ลดการก่อหนี้บางส่วนลงได้หรืออาจหาแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนที่ต่ำลง เช่น เปลี่ยนจากการก่อหนี้นอกระบบมาเป็นการกู้เงินจากสถาบันการเงินแทน นอกจากนี้ควรหาวิธีการลดต้นทุนลง เพราะแม้บางเดือนมีรายได้ที่ไม่ได้ถือว่าค่ามาก แต่ยังมีผลการดำเนินงานที่ติดลบ สรุปได้ว่าต้นทุนในการให้บริการสูงเกินไป ดังนั้นจึงควรลดรายจ่ายบางตัวลง เพื่อจะได้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และรายจ่าย และหากมองในระยะยาวตัวหนี้ที่เกิดจากการต่อเติมบ้านหรือซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวถือเป็นการลงทุนในระยะยาว หากคงระดับผู้เข้าพักได้ก็จะทำให้ในระยะยาวรายจ่ายจะลดลงและส่งผลให้รายได้สุทธิหรือกำไรจากการจัดทำโฮมสเตย์เพิ่มขึ้น (รายละเอียดดังตารางที่ 36)

สรุปผลรายได้- รายจ่าย ระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2553

รายได้จากเดือนมกราคม ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2553 ประมาณ	476,009 บาท
ค่าใช้จ่ายจากเดือนมกราคม ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2553 ประมาณ	436,298 บาท
มีผลให้ยอดรายได้หลังหักรายจ่าย(กำไร)ประมาณ	39,711 บาท

ตารางที่ 36 แสดงรายละเอียดบัญชีครัวเรือนประจำปี 2553 ของผู้ประกอบการบ้านพักโฮมสเตย์

	ม.ก.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	%
หมวดรายได้													
รายได้โฮมสเตย์	17,260	76,850	12,300	44,430	33,000	17,580	55,967	23,790	17,620	95,175	13,987	6,050	414,009 86.98
รายได้อื่นๆ	-	-	6,600	1,200	5,900	-	26,500	-	1,700	20,100	-	-	62,000 13.02
รวมรายได้	17,260	76,850	18,900	45,630	38,900	17,580	82,467	23,790	19,320	115,275	13,987	6,050	476,009 100.00
หมวดรายจ่าย													
ค่าอาหาร	9,281	3,963	11,833	13,818	21,244	1,600	28,741	8,840	14,700	41,054	7,804	4,180	167,058 38.29
อาหารสำเร็จรูป	2,631	737	9,118	10,917	696	5,084	1,678	1,684	564	23,448	80	829	57,466 13.17
เครื่องมือและขมม	360	60	699	1,127	745	548	795	375	1,114	642	1,082	695	8,242 1.89
ยารักษาโรค	15	800	210	-	205	-	90	-	95	157	520	20	2,112 0.48
ของใช้ต่างๆ	2,072	1,630	1,938	6,186	3,013	5,409	6,790	6,907	4,746	3,094	1,439	3,300	46,524 10.66
ค่าการศึกษา	250	415	1,020	1,360	1,215	660	810	810	310	1,630	740	915	10,135 2.32
ค่าผ่อนหนี้สิน	5,004	6,030	9,251	12,341	20,521	13,226	16,928	16,928	9,405	1,976	16,876	6,746	135,232 31.00
ค่าใช้จ่ายทางสังคม	-	300	210	1,000	200	400	1,200	1,200	599	4,020	400	-	9,529 2.18
รวมค่าใช้จ่าย	19,613	13,935	34,279	46,749	47,839	26,927	57,032	36,744	31,533	76,021	28,941	16,685	436,298 100.00
ยอดสุทธิ	- 2,353	62,915	- 15,379	- 1,119	- 8,939	- 9,347	25,435	- 12,954	- 12,213	39,254	- 14,954	- 10,635	

จากการวิเคราะห์บัญชีครัวเรือนระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนกันยายน พ.ศ.2554 รวมทั้งสิ้น 9 เดือน มีผลติดลบเนื่องจากรายจ่ายมากกว่ารายได้ โดยเป็นมูลค่าติดลบประมาณ 30,995 บาท รายจ่ายที่สำคัญได้แก่ ค่าอาหารและค่าผ่อนหนี้สิน ซึ่งรวมกันคิดเป็นร้อยละ 68.32 ของรายจ่ายทั้งหมด ส่วนรายได้หลักเป็นรายได้จากการทำโฮมสเตย์ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 77.72 ของรายได้ทั้งหมด รายได้อีกส่วนหนึ่งจะเกิดจากการขายอาหารทะเลแปรรูปให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาพัก หากพิจารณารายละเอียดรายจ่ายที่เกิดขึ้นสูงสุดพบว่า เป็นค่าอาหารสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 47.01 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด โดยเฉพาะค่าอาหารใน 3 เดือนแรกสูงกว่ารายได้จากการทำโฮมสเตย์ รองลงมาคือค่าผ่อนชำระหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 21.31 จากการสอบถามผู้ทำบัญชีครัวเรือน ทราบว่าหนี้สินเกิดขึ้นเนื่องจากการนำเงินในส่วนนี้มาต่อเติม ปรับปรุงและซื้อเครื่องใช้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มาพัก ซึ่งอาจต่อเนื่องมาจากปี พ.ศ.2553 รวมกับปีปัจจุบัน เมื่อลงรายละเอียดในแต่ละเดือนจะเห็นได้ว่าช่วง 3 เดือนแรก คือ เดือนมกราคม เดือนกุมภาพันธ์ และเดือนมีนาคม เกิดผลขาดทุนต่อเนื่องกันเกินเดือนละ 12,000 บาท และดีขึ้นในเดือนเมษายน ซึ่งอาจเดือนที่มีวันหยุดช่วงสงกรานต์จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ แต่หากมองภาพรวมของทั้ง 9 เดือนแล้วจะเห็นว่า มีนักท่องเที่ยวลดลงจากปีพ.ศ. 2553

บทสรุป จากการวิเคราะห์ บัญชีครัวเรือนฉบับนี้ พบว่ามีรายได้สุทธิรวมทั้งปีติดลบ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในโฮมสเตย์ลดลงจากปีก่อน ซึ่งรายจ่ายบางตัวไม่ได้ลดลงตามปริมาณนักท่องเที่ยว เช่น ค่าอาหาร และค่าผ่อนชำระหนี้สิน ทำให้รายได้และค่าใช้จ่ายไม่สมดุลกัน การแก้ปัญหาจึงต้องเพิ่มรายได้ ซึ่งอาจต้องหาวิธีที่จะทำให้นักท่องเที่ยวมาพักเพิ่มขึ้น หรือหารายได้เสริมในช่วงที่ไม่ใช่ฤดูกาลของการท่องเที่ยว เพราะหากนักท่องเที่ยวลดลงในบางช่วงเดือนก็จะทำให้เจ้าของโฮมสเตย์มีเวลาไปทำอย่างอื่น ที่จะก่อให้เกิดรายได้ เป็นรายได้อีกทางหนึ่งนอกจากการพึ่งพาการทำโฮมสเตย์อย่างเดียว ซึ่งรายได้อาจจะไม่แน่นอน หรือเป็นไปตามฤดูกาลของการท่องเที่ยว

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างปีพ.ศ. 2553 และปีพ.ศ. 2554 จะเห็นได้ว่าปริมาณรายได้จากการทำโฮมสเตย์ลดลงในปริมาณมากกว่า 50% แม้จะเป็นการเปรียบเทียบที่ไม่สมบูรณ์นักเพราะในปี 2554 มีตัวเลขจากโฮมสเตย์เพียง 9 เดือน แต่ในภาพรวมยังเห็นได้ชัดว่ามีนักท่องเที่ยวลดลงค่อนข้างเยอะ แม้ค่าใช้จ่ายบางตัวจะลดลงตามปริมาณนักท่องเที่ยวก็ตาม แต่ก็ยังมีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายจึงส่งผลให้ปี 2554 มีผลการดำเนินงานที่ติดลบ เพราะต้นทุนในการดำเนินงานค่อนข้างสูงทั้งปีพ.ศ. 2553 และปีพ.ศ. 2554 ดังนั้นนอกเหนือจากการหาวิธีที่จะเพิ่มความนิยมในการเข้าพักโฮมสเตย์ในช่วงวันหยุดก็ให้มากขึ้นแล้ว สิ่งสำคัญควรหาวิธีการลดต้นทุนลงหรืออาจสร้างกฎ กติกา การต่อเติม

บ้านเรือนให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม และสร้างความเข้าใจเรื่องการพัฒนามาตรฐาน โฮมสเตย์ที่ ถูกต้องให้แก่ชุมชนที่เน้นความสะอาดบนบ้านพัก และการสร้างบรรยากาศที่ดีซึ่งจะทำให้มี นักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ๆสนใจมาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น (รายละเอียดดังตารางที่ 37)

สรุปบัญชีครัวเรือนประจำปีพ.ศ. 2554

รายได้จากเดือนมกราคมถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2554 ประมาณ	198,303 บาท
ค่าใช้จ่ายจากเดือนมกราคมถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2554 ประมาณ	229,298 บาท
มีผลให้ยอดรายจ่ายติดลบประมาณ	30,995 บาท

ตารางที่ 37 แสดงรายละเอียดบัญชีครัวเรือนประจำปี 2554 ของผู้ประกอบการบ้านพักโฮมสเตย์

	ม.ก.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	%	
หมวดรายได้											
รายได้โฮมสเตย์	3,088	23,050	11,400	54,440	28,100	3,670	20,800	25,569	8,000	178,117	89.82
รายได้อื่นๆ	800	1,316	1,250	3,740	300	-	9,500	1,580	1,700	20,186	10.18
รวมรายได้	3,888	24,366	12,650	58,180	28,400	3,670	30,300	27,149	9,700	198,303	100.00
หมวดค่าใช้จ่าย											
ค่าอาหาร	4,327	24,840	11,465	23,682	12,142	7,113	7,080	9,935	7,205	107,789	47.01
อาหารสำเร็จรูป	1,246	602	3,115	2,618	716	986	2,746	3,019	-	15,048	6.56
เครื่องคั้นและขนม	355	603	750	1,585	900	834	1,222	920	-	7,169	3.13
ยารักษาโรค	-	1,897	-	1,530	1,250	-	92	-	250	5,019	2.19
ของใช้ต่างๆ	2,180	670	1,436	5,877	2,799	2,104	4,629	2,154	1,545	23,394	10.20
ค่าการศึกษา	340	8,483	560	895	890	510	1,005	1,270	60	14,013	6.11
ค่าผ่อนหนี้สิน	7,483	-	7,483	4,671	5,396	5,976	5,201	7,896	4,761	48,867	21.31
ค่าใช้จ่ายทางสังคม	-	-	400	1,000	3,299	800	1,600	300	600	7,999	3.49
รวมค่าใช้จ่าย	15,931	37,095	25,209	41,858	27,392	18,323	23,575	25,494	14,421	229,298	100.00
ยอดสุทธิ	-12,043	-2,729	-12,559	16,322	1,008	-4,653	6,725	1,655	-4,721	-30,995	

2. การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กระบวนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์เป็นการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในลักษณะการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน ซึ่งในปัจจุบันมีครัวเรือนจำนวน 16 ครัวเรือนที่ให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์

การให้บริการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์เป็นการให้บริการการท่องเที่ยวในลักษณะของสหกรณ์ ซึ่งมีการถือหุ้นกันทุกครัวเรือน (45 ครัวเรือน) โดยการลงทุนละ 100 บาท และได้รับเงินปันผลคืนทุกครัวเรือน ซึ่งลักษณะการปันผลมีรายละเอียด ดังนี้

1 หุ้น เป็นเงิน 100 บาท

- หัก 3 % ของเงินทั้งหมด เป็นเงินกองกลางสำหรับบริหารจัดการภายในกลุ่ม จากนั้นนำเงินที่เหลือมาคิดเป็น 100%
- หัก 40% เป็นเงินสำหรับพัฒนาชุมชน
- หัก 60% มาแบ่งเป็นเงินปันผลภายในกลุ่มท่องเที่ยว

โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านที่ได้รับการเลือกตั้งจากชุมชนมีทั้งหมด 11 คน (ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานคณะกรรมการ) เป็นผู้บริหารร่วมจัดสรรเงินในทุก 3 เดือน นอกจากนี้คณะกรรมการหมู่บ้านยังมีหน้าที่ในการดูแลความเรียบร้อยของลูกบ้าน จำนวน 4 หลังคาเรือนต่อคณะกรรมการ 1 คน

สรุปได้ว่า รายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมดที่เกิดขึ้นในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ที่ให้บริการเรือนำเที่ยว การค้าน้ำดูปะการัง การนำนักท่องเที่ยวไปตกหมึก อีกทั้งกลุ่มต่างๆเกิดขึ้น เนื่องจากการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มตลาดกลางสัตว์น้ำ กลุ่มแปรรูปอาหารทะเล กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มบัญชีรายรับ- รายจ่ายครัวเรือน กลุ่มของที่ระลึก และกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากร จะมีการหักรายได้เข้าสู่กองกลาง 3 % จากทุกๆกิจกรรมเข้ากลุ่ม เพื่อนำมาเป็นเงินออมและกองกลางสำหรับช่วยเหลือครัวเรือนที่เดือดร้อนหรือลำบาก

3. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ผลกระทบด้านบวกจากการท่องเที่ยว

- การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากเดิมที่ชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการประมงเพียงอย่างเดียว ซึ่งมีรายได้ไม่แน่นอนและในบางช่วงเวลาที่ออกทะเลไม่ได้ก็จะไม่มีรายได้เข้ามา แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นชุมชนก็จะมีรายได้เสริมไม่ต่ำกว่าเดือนละ 2,500 บาทต่อเดือน ทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

- มีการนำผลิตผลทางการประมงมาสร้างให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้น จากเดิมที่ผลิตผลส่วนใหญ่ก็จะถูกขายให้กับพ่อค้าคนกลางซึ่งเป็นผู้กำหนดราคาในการรับซื้อเอง แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาผลิตผลเหล่านี้ก็ได้ถูกนำมาสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะมาเป็นการประกอบอาหาร การแปรรูปอาหาร ซึ่งสามารถได้ราคาที่สูงกว่าการขายให้กับพ่อค้าคนกลาง

- ชุมชนมีโอกาสดำเนินการสนับสนุนเพื่อพัฒนาในด้านต่างๆที่เอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเพิ่มขึ้น เช่น ภาครัฐเข้ามาพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ระบบสื่อความหมาย เป็นต้น

- ลดต้นทุนด้วยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ควบคู่กับการจัดการการท่องเที่ยว เช่น การปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อใช้ปรุงอาหารในครัวเรือนที่มิ้นท์ท่องเที่ยวเข้าพัก ทำน้ำยาเอนกประสงค์ใช้ภายในครัวเรือนที่ไม่ส่งผลกระทบต่อน้ำและสัตว์ การฝังจุลินทรีย์บดลงใต้ถุนบ้านเพื่อปรับสภาพน้ำทิ้งจากห้องน้ำในบ้าน เป็นต้น

ผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว

- ความขัดแย้งในชุมชนเรื่องธุรกิจที่ก่อให้เกิดรายได้ เช่น ความไม่ไว้วางใจ และการแข่งขันกันรับนักท่องเที่ยวในชุมชนเอง

- ชุมชนต้องมีการลงทุนเพิ่มขึ้นจากการขยายตัวของนักท่องเที่ยว เช่น การที่จะต้องขยายบริเวณที่พักให้กว้างขวางและสวยงามขึ้น ต้องการสร้างห้องน้ำห้องอาบน้ำเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะมีผลทำให้ต้นทุนระยะยาวของการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย

4.9 กระบวนการทำงานร่วมกับชุมชนนักวิจัย

กระบวนการทำงานร่วมกับชุมชนที่ผ่านมา พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และเก็บรวบรวมข้อมูล ได้อย่างเป็นระบบและมีแบบแผน ซึ่งกระบวนการทั้งหมดชุมชนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และลองผิดลองถูกจนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ที่ผ่านมามีโครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ(Carrying Capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพรมีกระบวนการทำงานร่วมกับชุมชน ดังนี้

กระบวนการที่ 1 สรุบบทเรียน

ชาวบ้านทบทวนสถานการณ์การท่องเที่ยวและร่วมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการควบคุมนักท่องเที่ยวและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการรับนักท่องเที่ยวที่เกินขีดความสามารถในการรองรับของเกาะพิทักษ์

กระบวนการที่ 2 การเก็บข้อมูลด้านนิเวศ(ขยะ)

เก็บข้อมูลด้านปริมาณขยะเปียก/แห้ง ที่เกิดจากรั้วเรือนและนักท่องเที่ยว ขยะที่เกิดจากการพัฒนาของน้ำทะเล โดยชุมชนเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลขยะบริเวณบ้านพัก และบริเวณเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติรอบเกาะ โดยใช้ทำการชั่งน้ำหนักและจดบันทึกข้อมูลในแบบบันทึก และทำการหาค่าเฉลี่ยของอัตราการเกิดขยะในประเด็นด้านปริมาณขยะ กิ่งไม้ และขยะเหลือเก็บในแหล่งท่องเที่ยว

กระบวนการที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวและชาวบ้าน

โดยชาวบ้านมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างประเด็นคำถาม และขอความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวช่วยตอบแบบสอบถาม รวมถึงการสังเกตพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม นอกจากนี้ชาวบ้านก็ยังเป็นกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการรับนักท่องเที่ยว และข้อมูลสิ่งอำนวยความสะดวกในบ้านโฮมสเตย์

กระบวนการที่ 4 การนำเสนองานวิจัยต่อสาธารณชน

ทีมวิจัยชาวบ้านร่วมนำเสนอความก้าวหน้าและสรุปการดำเนินงานวิจัยหลังเสร็จสิ้นโครงการต่อหน่วยให้ผู้ที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัย (สกว.)

กระบวนการที่ 5 คีนข้อมูลสู่ชุมชน

ทีมวิจัยชาวบ้านร่วมถ่ายถอดผลการดำเนินงานวิจัยหลังเสร็จสิ้น โครงการสู่ชุมชนเกาะพิทักษ์

4.10 ช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมในการประเมินขีดความสามารถของชุมชนที่จัดการการท่องเที่ยว

ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการประเมินขีดความสามารถจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับว่าชุมชนต้องการข้อมูลด้านใด เช่น หากเป็นข้อมูลด้านสังคมจิตวิทยา ชุมชนสามารถดำเนินการ ได้ตลอดปี แต่หากเป็นด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกควรเก็บข้อมูลในช่วงเทศกาลวันหยุดที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่เกาะพิทักษ์หรือมีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่เกาะพิทักษ์สูงสุด เช่น ในช่วงวันหยุดเทศกาล เสาร์-อาทิตย์หรือวันหยุดราชการ และหากเป็นการเติมความรู้ หรือพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการเป็นนักวิจัยท้องถิ่นควรเป็นช่วงเวลาที่ชุมชนว่างจากการบริการนักท่องเที่ยว ซึ่ง โดยส่วนใหญ่จะเป็นช่วงวันธรรมดา หรือเป็นช่วงฤดูกาลมรสุม (ระหว่างเดือนพฤศจิกายน- เดือนมกราคม)

บทที่ 5

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

โครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ (Carrying capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชนของเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและกำหนดวิธีการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ทางการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ เพื่อประเมินผลกระทบ/ขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านท่องเที่ยวในสภาวะการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งเสนอแนะแนวทางและมาตรการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยวและเกิดประโยชน์สูงสุดสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนเกาะพิทักษ์

การประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ ระยะที่ 1 เป็นการนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปริมาณการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นทั้งด้านนิเวศวิทยา ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสังคมจิตวิทยา และด้านเศรษฐกิจ มากำหนดเกณฑ์มาตรฐานประเมินขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเพื่อตัดสินใจว่าผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงนั้นๆอยู่ในระดับที่ยอมรับได้หรือไม่ โดยแบ่งช่วงชั้นของขีดความสามารถในการรองรับได้ออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ (โครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่, 2549)

ระดับผลกระทบและขีดความสามารถในการรองรับได้ (Levels of Impact and Capacity Levels)	คำอธิบาย
ระดับที่ไม่มีผลกระทบ/ผลกระทบต่ำ มีปริมาณการใช้ประโยชน์น้อยกว่า 50% (Below Carrying Capacity Level)	- ไม่มีหรือมีผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่น้อย - ระดับการใช้ประโยชน์ในปัจจุบันมีค่าต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่
ระดับผลกระทบปานกลาง มีปริมาณการใช้ประโยชน์ 50-80% (At and Approaching Carrying Capacity)	- ผลกระทบจากการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมาก - ระดับการใช้ประโยชน์ปัจจุบันมีค่าเข้าใกล้หรืออยู่ที่ขีดความสามารถของพื้นที่ในการรองรับได้
ระดับผลกระทบสูง มีปริมาณการใช้ประโยชน์ 81 - 100% (Exceeding Carrying Capacity)	- ผลกระทบจากการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง - ระดับการใช้ประโยชน์ปัจจุบันมีค่าเกินขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่
ระดับผลกระทบรุนแรง มีปริมาณการใช้ประโยชน์มากกว่า 100% (Over Carrying Capacity)	- ผลกระทบจากการท่องเที่ยวอยู่ในระดับรุนแรง - ระดับการใช้ประโยชน์ปัจจุบันอยู่ในระดับวิกฤติเกินขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่

จากการแบ่งเกณฑ์การประเมินออกเป็นช่วงดังกล่าวจะทำให้สามารถเข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และสามารถเสนอแนะแนวทางหรือมาตรการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อพื้นที่ และเกิดประโยชน์สูงสุดสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียดของแนวทางปฏิบัติในแต่ละระดับของผลกระทบ ดังนี้ (โครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่, 2549)

1. ระดับที่ไม่มีผลกระทบ/ผลกระทบต่ำ ชุมชนต้องมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากกิจกรรมท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง และมีแนวทางในการควบคุมผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยชุมชนเอง

2. ระดับผลกระทบปานกลาง ชุมชนสามารถเฝ้าระวังผลกระทบเพื่อรักษาคุณภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวเอาไว้ เพื่อเอื้อให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณภาพ สร้างความพึงพอใจในการมาเยือนแก่นักท่องเที่ยว

3. ระดับผลกระทบสูงและระดับรุนแรง ชุมชนมีการกำหนดมาตรการเฉพาะ และเพิ่มความเข้มข้นเพิ่มขึ้นมาใช้ในการป้องกันและบรรเทาผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันทุกเวที

จากการศึกษาสามารถสรุปภาพรวมการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ในแต่ละด้านของเกาะพิทักษ์และมาตรการจัดการ ดังนี้

1. ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านนิเวศ/ สิ่งแวดล้อม และมาตรการจัดการ

- อัตราการเกิดขยะ

ผู้ศึกษาสรุปปัจจัยที่ใช้ในการติดตามและประเมินผลกระทบด้านขยะเพื่อประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้โดยใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลเป็นแบบบันทึกศึกษาค่าเฉลี่ยของอัตราการเกิดขยะในครัวเรือน อัตราการเกิดขยะจากนักท่องเที่ยว อัตราการเกิดขยะจากการพัฒนาของน้ำทะเลบริเวณบ้านพักและบริเวณเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติรอบเกาะ และใช้หน่วยในการวิเคราะห์คือกิโลกรัม/ คน- วัน

จากผลการศึกษากล่าว โดยสรุปว่าหากมีนักท่องเที่ยวพักค้างบนเกาะพิทักษ์ในช่วงวันหยุด 205 คน/วัน จะมีอัตราการเกิดขยะต่อวันเท่ากับ 51.25 กิโลกรัม/วัน(0.25 กก/คน-วัน) และขยะที่เกิดจากชุมชนเท่ากับ 16 กิโลกรัม/วัน รวมถึงขยะที่เกิดจากการพัฒนาจากน้ำทะเลเท่ากับ 24.7 กิโลกรัม/วัน รวมขยะทั้งหมดที่เกิดขึ้นบนเกาะเท่ากับ 91.95 กิโลกรัม/วัน

เมื่อนำข้อมูลมาพิจารณาเปรียบเทียบกับช่องทางการจัดการขยะ พบว่าเกาะพิทักษ์มีการคัดแยกขยะออกเป็นขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะประเภทขวดและขยะรีไซเคิล โดยขยะประเภทขวดและขยะรีไซเคิลจะมีผู้รับซื้อของเก่ามารับไปแต่ไม่บ่อยเนื่องจากอุปสรรคเรื่องการขนย้ายทำให้บางครั้งมีขยะสะสมในพื้นที่ค่อนข้างเยอะ ส่วนขยะเปียกชาวบ้านแต่ละครัวเรือนจะนำมาทำปุ๋ยน้ำจุลินทรีย์ และน้ำหมักเอนกประสงค์ ขณะที่ขยะแห้งนั้นชาวบ้านจัดการด้วยการเผาในเตาเผาหรือบนพื้นดิน ขึ้นอยู่กับแต่ละครัวเรือน ดังนั้น เมื่อพิจารณาอัตราการใช้ประโยชน์กับช่องทางการกำจัดขยะ พบว่าปัจจุบันปัญหาเรื่องของการกำจัดขยะค่อนข้างน้อย เพราะขยะที่เป็นปัญหาส่วนใหญ่เป็นขยะ

ประเภทถุงพลาสติก ขวดแก้ว และขวดพลาสติก ซึ่งเป็นขยะที่สามารถเก็บไปขายหรือนำไปใช้ใหม่ได้อีก จึงผลโดยรวมต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าขยะที่ย่อยสลายยากและคิดปัญหาเพียงเรื่องการขนย้ายขยะจากเกาะขึ้นสู่ฝั่ง ดังนั้นชุมชนควรหามาตรการที่สะดวกต่อการขนย้ายผู้รับซื้อของเก่า

สำหรับแนวทางหรือมาตรการในการจัดการเกี่ยวกับขยะที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีหลายแนวทางที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยว และชุมชนเกิดความตระหนัก และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการสร้างขยะให้ลดน้อยลง ดังนี้

แนวทางที่ 1: คงมาตรการการคัดแยกขยะเปียก ขยะแห้ง และเพิ่มระบบการคัดแยกประเภทขยะให้มีความละเอียดมากขึ้น โดยเฉพาะการจำแนกชนิดของขยะแห้ง ออกเป็นขยะรีไซเคิล ขยะประเภทขวด พลาสติก กระดาษ และขยะที่ต้องทำลายด้วยการเผาในพื้นที่

แนวทางที่ 2: ขอความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการจัดเก็บขยะของชุมชน โดยการจัดเตรียมพื้นที่บนฝั่งเป็นจุดวางขยะเพื่อรอการขนย้ายทุก 2-3 วัน หรือทุกอาทิตย์จากอบต.

แนวทางที่ 3: ขอความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวเรื่องการนำขยะประเภทขวดเข้ามาในพื้นที่ให้นำกลับไปทิ้งในสถานที่ที่จัดเตรียมเพื่อรองรับขยะดังกล่าวบนฝั่งด้วย

แนวทางที่ 4: เก็บค่าจัดเก็บขยะจากชุมชนเพื่อจ้างตัวแทนชาวบ้านทำหน้าที่ขนย้ายขยะที่มีการคัดแยกประเภทแล้วขึ้นไปจัดเก็บไว้บนฝั่ง

แนวทางที่ 5: รณรงค์ให้ชาวบ้านเจ้าของโฮมสเตย์นำภาชนะอื่น เช่น การใช้ตะกร้าหรือเข่งไปจ่ายตลาด เพื่อลดถุงพลาสติกที่ใช้ในซูเปอร์มาร์เก็ตและตลาดสด ในขณะเดียวกันก็มีการนำถุงพลาสติกมาใช้ซ้ำ (Re-used) เพื่อหลีกเลี่ยง หรืองดใช้ของที่ไม่จำเป็นหรือของที่ใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้งเลย

แนวทางที่ 6: จัดหากาแฟ ครีมเทียมและน้ำตาลประเภทที่ไม่บรรจุของแยกชิ้นมาให้บริการแทนประเภทที่บรรจุของแยกชิ้น เพื่อลดปริมาณขยะ

2. ชีตความสามารถในการรองรับได้ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก และมาตรการจัดการ

ข้อมูลด้านกายภาพที่นำมาใช้ในการประเมินขีดความสามารถในการรองรับ ได้แก่ขนาดพื้นที่ลานจอดรถ ขนาดเนื้อที่สำหรับรองรับการประกอบกิจกรรม สิ่งอำนวยความสะดวกประเภท

เครื่องนอน ห้องน้ำ-ห้องสุขา และน้ำเพื่อการอุปโภค โดยกำหนดหน่วยในการหาขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นจำนวนคนต่อการใช้ประโยชน์ในช่วงเวลาเดียวกัน (People At One Time: PAOT)

สำหรับค่ามาตรฐานด้านขนาดเนื้อที่เพื่อรองรับกิจกรรมนันทนาการ (Outdoor recreation space standard) ทีมวิจัยจะกำหนดค่ามาตรฐานเองจากการสังเกตพฤติกรรมการใช้พื้นที่หรือผลงานวิจัยภายใต้เหตุผลอันควรปรากฏรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 38 แสดงค่ามาตรฐานด้านเนื้อที่รองรับกิจกรรมนันทนาการและปัจจัยชี้วัดขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านนันทนาการของเกาะพิทักษ์

ปัจจัยชี้วัด	ตัวชี้วัด	มาตรฐานชี้วัด
1. พื้นที่ประกอบกิจกรรมนันทนาการ	- พื้นที่การเล่นน้ำ	16 ตร.ม./คน ^{1/}
	- เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติรอบเกาะ	15 คน/เส้นทาง 1 กม. ^{2/}
	- พื้นที่ปิกนิก	12 ตร.ม./คน ^{1/}
2. พื้นที่ลานจอดรถ	- พื้นที่ลานจอดรถ	- รถยนต์ส่วนบุคคล 4 ที่นั่ง/ รถตู้ ไม่น้อยกว่า 13.75 ตร.ม./คัน ^{3/}
		- รถทัวร์บริษัทนำเที่ยว 36 ที่นั่ง ไม่น้อยกว่า 63 ตร.ม./คัน ^{3/}
		- รถจักรยานยนต์ ไม่น้อยกว่า 2.4 ตร.ม./คัน ^{3/}
3. ที่พักนักท่องเที่ยว	- จำนวนที่นอนปิกนิก	จำนวนเตียงของที่พักในปัจจุบัน
	- ขนาดมุ้งครอบ	ความกว้างไม่น้อยกว่า 2.1 เมตร/คน ^{3/}
4. ห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา	- จำนวนห้องอาบน้ำ/ห้องสุขา	จำนวนห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา

ที่มา: ^{1/} คณะวนศาสตร์ (2548)

^{2/} คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ (2527)

^{3/} จากการวัดขนาดในพื้นที่จริงของผู้วิจัย

จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ตามประเด็น ดังนี้

2.1) พื้นที่บ้านพักโฮมสเตย์ พบว่าขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านที่พักนักท่องเที่ยวสูงสุดมีค่าเท่ากับ 398 คนต่อวัน ซึ่งเมื่อเทียบกับระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดเฉลี่ยในปัจจุบันทั้งวันหยุดและวันธรรมดาของที่พักอยู่ในระดับไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับได้ สรุปได้ว่าปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวใช้พื้นที่บ้านพักโฮมสเตย์สำหรับกิจกรรมพักค้างของอยู่ในระดับการใช้ประโยชน์ที่ปานกลาง (At& Approaching) หรือกล่าวได้ว่ากิจกรรมดังกล่าวในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อพื้นที่อยู่ในระดับปานกลาง

2.2) น้ำเพื่อการอุปโภค พบว่าชุมชนสามารถใช้น้ำเพื่ออุปโภคได้เพียงพอต่อความต้องการ ยกเว้นในช่วงฤดูแล้งระหว่างเดือนเมษายน – พฤษภาคม เนื่องจากสระน้ำหนองค้อที่ชุมชนใช้ประโยชน์โดยตรงแห้งขอด ประกอบกับเป็นช่วงที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเยือนเกาะพิทักษ์ กล่าวได้ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบันนั้นส่งผลกระทบต่อปริมาณน้ำอุปโภค-บริโภคบริเวณเกาะพิทักษ์อย่างรุนแรงระหว่างเดือนเมษายน – พฤษภาคมของทุกปี

2.3) พื้นที่ลานจอดรถ สรุปได้ว่าพื้นที่ลานจอดรถสามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงสุดตลอดวันได้ 390 คนต่อวัน เมื่อประเมินระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดเฉลี่ยในปัจจุบัน (PAOT) ของพื้นที่ลานจอดรถ พบว่าปัจจุบันมีขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ลานจอดรถในช่วงวันหยุดอยู่ในระดับปานกลาง (At&Approaching) และเกิดผลกระทบในระดับที่ต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับได้ในวันธรรมดา กล่าวคือยังมีพื้นที่ลานจอดรถเพียงพอกับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุด ยกเว้นช่วงวันเทศกาลวันหยุดยาวซึ่งเคยมีนักท่องเที่ยวมาเยือนสูงสุด 400 คน

2.4) เครื่องนอนสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว แม้ว่าปัจจัยชี้วัดดังกล่าวอาจไม่ใช่ตัวแปรสำคัญในการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับได้ แต่จากการสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้สำหรับพักค้างในบ้านพักโฮมสเตย์ ได้แก่ผ้าห่ม หมอน เสื้อ และมุ้งครอบ เมื่อนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับระดับการใช้ประโยชน์ของในปัจจุบันพบว่า เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์มีอุปกรณ์เครื่องนอนมากเพียงพอสำหรับรองรับการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว

2.5) ห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา จากการศึกษาพบว่าการใช้ประโยชน์จากห้องน้ำในช่วงเวลาที่ได้กำหนดไว้ คือ 06.00 -08.00 น. ช่วงเวลา 11.00 -12.30 น. และ 19.00 - 21.00 น. สามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงสุดในด้านการใช้ประโยชน์จากห้องน้ำได้ 439 คน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดเฉลี่ยในปัจจุบันของนักท่องเที่ยว พบว่าทั้งวันหยุดและวันธรรมดามีระดับการใช้ประโยชน์ของห้องสุขาในระดับต่ำ (below CC) ยกเว้นในช่วงเทศกาลวันหยุดยาว หรือมี

นักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มศึกษาดูงานที่มีขนาดใหญ่ประมาณ 400 คน จะมีระดับการใช้ประโยชน์ที่มาก (Exceeding CC)

2.6) ปริมาณน้ำเพื่อการอุปโภค สรุปได้ว่าอัตราการใช้น้ำเพื่อปฏิบัติการกิจส่วนตัวของนักท่องเที่ยว (9,080 ลิตร/วัน) และชาวบ้าน (45,400 ลิตร/วัน) ในช่วงวันธรรมดาที่มีปริมาณทั้งสิ้น 54,480 ลิตร/วัน และอัตราการใช้น้ำเพื่อปฏิบัติการกิจส่วนตัวของนักท่องเที่ยว (46,535 ลิตร/วัน) และชาวบ้าน (45,400 ลิตร/วัน) ในช่วงวันหยุดจะมีปริมาณการใช้น้ำทั้งสิ้น 91,935 ลิตร/วัน เมื่อเปรียบเทียบอัตราการใช้น้ำกับปริมาณน้ำในถังเก็บกักน้ำช่วงฤดูแล้ง พบว่าสามารถรองรับคนได้สูงสุด 484 คนต่อวัน ซึ่งถือว่ามีความเสี่ยงที่มาก (Exceeding CC) แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าหากมีการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคหมดภายในวันเดียว ชุมชนจะไม่สามารถปั้มน้ำเพื่อเก็บไว้เพื่อใช้ในวันต่อไปได้ทันการณ์ ดังนั้นจำเป็นยิ่งที่ชุมชนต้องหาแนวทางบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ โดยการขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้อง

สำหรับแนวทางหรือมาตรการในการจัดการเกี่ยวกับด้านกายภาพ และสิ่งอำนวยความสะดวกควมมีรายละเอียด ดังนี้

- พื้นที่บ้านพักโฮมสเตย์

แนวทางที่ 1 : ชุมชนหาข้อตกลงร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ หรือมาตรการต่อเติมส่วนของบ้านเรือนที่ยื่นออกมาในทะเลเพื่อควบคุมการขยายตัวของนักท่องเที่ยวที่อาจส่งผลกระทบต่อด้านอื่นๆ เช่น การเพิ่มปริมาณขยะ น้ำใช้เพื่ออุปโภค พื้นที่ลานจอดรถ และด้านสังคม จิตวิทยา และด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดจากการขยายพื้นที่บ้านจนบดบังภูมิทัศน์ระหว่างบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ติดกัน

แนวทางที่ 2 : จัดทำแผนการกระจายปริมาณนักท่องเที่ยวที่มาพักค้างบ้านพักโฮมสเตย์ที่มีเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ เพื่อป้องกันการกระจุกตัวในบ้านพักหลังใดหลังหนึ่ง

- น้ำเพื่อการอุปโภค

แนวทางที่ 1: กำหนดมาตรการเฉพาะ และเพิ่มความเข้มข้นในการป้องกันและบรรเทาผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยเฉพาะในช่วงฤดูร้อน (เมษายน – พฤษภาคม) ของทุกปี

แนวทางที่ 2: ขุดลอกอ่างเก็บน้ำหนองค้อก่อนเดือนเมษายนเป็นประจำทุกปี โดยประสาน
ขอความร่วมมือหรือรับการสนับสนุนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวทางที่ 3 : ขุดบ่อน้ำจืดเพิ่มเติมเพื่อนำน้ำมาใช้เพื่อการอุปโภคในช่วงฤดูแล้ง(เมษายน-
พฤษภาคม) ของทุกปี

แนวทางที่ 4: ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบวิกฤติการขาดแคลนน้ำช่วงเดือน
เมษายน –พฤษภาคม เพื่อรณรงค์ให้มีการใช้น้ำอย่างประหยัดมากที่สุด

แนวทางที่ 5 : จัดตั้งถังกักเก็บน้ำสำรองเพิ่มเติม และหามาตรการป้องกันดินตะกอน
ปนเปื้อนอยู่ในน้ำให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพน้ำประปาทางหลวง

- พื้นที่ลานจอดรถ

- สร้างมาตรการรองรับการขยายตัวทางการท่องเที่ยวในอนาคตของพื้นที่ โดยมีการจัดเขต
พื้นที่ลานจอดรถสำหรับรถแต่ละประเภทให้ชัดเจน และเพิ่มช่องทางการคมนาคมทางเลือกที่เอื้อต่อ
การเดินทางมาเยือนของนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการรถโดยสารประจำทาง เช่น ส่งเสริมการท่องเที่ยว
โดยใช้รถโดยสารประจำทางโดยจัดให้มีการจัดรถรับ-ส่งนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้เดินทางด้วยรถยนต์
ส่วนตัว

- ห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา

- ให้ความสำคัญเรื่องการรักษาความสะอาดห้องอาบน้ำ/ห้องสุขา รวมถึงการติดป้าย
ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวร่วมมือกันรักษาความสะอาด

- ชุมชนหาข้อตกลงร่วมเรื่องการแบ่งผลประโยชน์ที่ควรได้รับจากการให้นักท่องเที่ยวเข้า
ใช้ประโยชน์ห้องน้ำ/สุขาของบ้านพักโฮมสเตย์หลังอื่น

3. จิตความสามารถในการรองรับได้ด้านสังคม วัฒนธรรมและจิตวิทยา และมาตรการ จัดการ

3.1) สรุปผลการวิเคราะห์ด้านสังคม จิตวิทยาของนักท่องเที่ยว

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีการรับรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์
ในเชิงบวก โดยประเด็นที่นักท่องเที่ยวรับรู้ชัดเจนที่สุดคือ จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นกว่า
อดีตที่เคยมาเยือน (ร้อยละ 82.9) มีกิจกรรมท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 46.5) และความสะอาด
โดยรวมของเกาะมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น (ร้อยละ 64.7) สำหรับด้านปริมาณและคุณภาพ

อาหารนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งเห็นว่ามีปริมาณ/ คุณภาพอาหารดีขึ้นในเชิงบวก (ร้อยละ 51.4) ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวอีกกลุ่มคิดว่าปริมาณ/ คุณภาพอาหารลดลงหรือมีความเห็นในเชิงลบ (ร้อยละ 48.6)

ด้านความรู้สึกพึงพอใจโดยรวมของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50) โดยเฉพาะความพึงพอใจต่อความสะอาด/ อร่อยของอาหาร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80) และความสะอาดของบ้านพัก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69) สำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวที่นิยมคือการพักผ่อนในบรรยากาศสงบ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61) และการสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50) ซึ่งสอดคล้องกับความรู้สึกความคุ้มค่าในการจ่ายเพื่อเดินทางมาเยือน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56)

ด้านความคาดหวังต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่พบเห็นขณะประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว พบว่าส่วนใหญ่เห็นว่ามีความคาดหวังตรงกับความคาดหวัง (ร้อยละ 44.6) ในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวบางส่วนไม่ได้คาดหวังต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนเกาะพิทักษ์ในช่วงเวลาเดียวกัน (ร้อยละ 36.9) เนื่องจากคิดว่าสามารถมีกลุ่มนักท่องเที่ยวอื่นๆก็กันได้ (ร้อยละ 50) มีแค่นักท่องเที่ยวบางส่วนที่ต้องการให้มีนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆบนเกาะระหว่าง 100- 200 คน (ร้อยละ 20.22) สอดคล้องกับการรับรู้ถึงความแออัดต่อการพบเห็นนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นในบริเวณเดียวกัน หรือขณะมาเยือนเกาะพิทักษ์ เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่รู้สึกแออัด (ร้อยละ 62.2) รองลงมารู้สึกแออัดในระดับปานกลาง (ร้อยละ 20.7) สรุปได้ว่าปัจจัยด้านสังคมกรณีเฉพาะทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อีกระดับหนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าลักษณะกลุ่มเดินทางที่สำรวจข้อมูลส่วนใหญ่แบ่งออกเป็นกลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อน และกลุ่มศึกษาคูงานซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การรับรู้ถึงความแออัด และต้องการพบเห็นนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆบนเกาะมีความแตกต่างกัน

3.2 สรุปผลการวิเคราะห์ด้านสังคมจิตวิทยาของชาวบ้านเกาะพิทักษ์

ชาวบ้านส่วนใหญ่คิดว่าจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดต่อหลังที่สามารถรองรับได้สูงสุดกระจายอยู่ระหว่าง 15 – 40 คนต่อครั้งต่อหลัง ทั้งนี้ปริมาณนักท่องเที่ยวจะแตกต่างกันตามขนาดพื้นที่ภายในบ้านพักแต่ละหลัง

สำหรับจำนวนนักท่องเที่ยวรวมสูงสุดที่ชาวบ้านคิดว่าสามารถรองรับได้ขณะมาเยือนเกาะพิทักษ์ในช่วงเวลาเดียวกัน ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่เกิน 300 คนต่อครั้ง (ร้อยละ 81.5) รองลงมาไม่เกิน 280 คน และไม่เกิน 250 คนในสัดส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 7.4)

ด้านความต้องการรับนักท่องเที่ยวต่อสัปดาห์ พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องการรับนักท่องเที่ยวทุกวัน (ร้อยละ 60.0) รองลงมาคือต้องการรับนักท่องเที่ยว จำนวน 5 วันต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 40)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าทัศนคติของชุมชนต่อการท่องเที่ยวในปัจจุบันอยู่ในเกณฑ์ดีเมื่อเปรียบเทียบกับความรู้ถึงความแออัดของประชาชนต่อการท่องเที่ยว พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้สึกรู้สึกแออัดต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนเกาะพิทักษ์หากมีจำนวนไม่เกิน 300 คน อีกทั้งมากกว่าครึ่งหนึ่งของโสมสเคย์ยังต้องการรับนักท่องเที่ยวทุกวัน (ร้อยละ 60) อย่างไรก็ตามควรมีการสำรวจทัศนคติของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากความคิดเห็นของประชาชนอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ หากอนาคตมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

สำหรับแนวทางหรือมาตรการในการจัดการด้านกายภาพ และสิ่งอำนวยความสะดวกมีรายละเอียด ดังนี้

- ชุมชนมีการแบ่งบทบาทการเฝ้าระวังผลกระทบด้านต่างๆจากการท่องเที่ยว
- เฝ้าระวังผลกระทบ เพื่อรักษาคุณภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวเอาไว้ เพื่อเอื้อให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณภาพของนักท่องเที่ยว
- สร้างความพึงพอใจในการมาเยือนแก่นักท่องเที่ยวให้ไม่เกิดความรู้สึกแออัดกับปริมาณนักท่องเที่ยวที่พบเห็นในแหล่งท่องเที่ยว
- ดูแลความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินจากการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เช่น จัดเตรียมเสื้อชูชีพสำหรับเรือโดยสารรับ-ส่งนักท่องเที่ยว สื่อความหมายหรือชี้แจงวิธีการใช้อุปกรณ์ดำน้ำที่ถูกต้อง เป็นต้น
- ทำการประเมินผลกระทบทางจิตวิทยาด้านความรู้สึกแออัดและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง
- มีระบบการให้การรับรองมาตรฐานด้านการบริการทั้งที่เกี่ยวข้องกับที่พัก อาหาร สถานภูมิทัศน์ การรักษาสิ่งแวดล้อมและประหยัดพลังงาน
- ออกแบบและปรับปรุงเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติรอบเกาะ พร้อมโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อเพิ่มความน่าสนใจในกิจกรรมต่อนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
- มีการพัฒนาปรับปรุงจุดบริการกิจกรรมพายเรือแคนูของชุมชน เพื่อเพิ่มกิจกรรมนันทนาการ และสร้างรายได้จากการประกอบกิจกรรมดังกล่าวเพิ่มขึ้น
- พัฒนาชาวบ้านให้เป็นไกด์ท้องถิ่นที่มีทักษะด้านการสื่อความหมาย และการช่วยเหลือ/ป้องกันอุบัติเหตุทางน้ำ

4. ชีตความสามารถในการรองรับได้ด้านเศรษฐกิจ และมาตรการจัดการ

การประเมินสถานภาพของขีดความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจโดยคำนึงถึง กระบวนการรับนักท่องเที่ยว (การหมุนเวียนคิว) และรายได้ที่จากการท่องเที่ยวจากการวิเคราะห์ ข้อมูลบัญชีครัวเรือนชาวบ้านที่เปิดบ้านพักเป็น โฮมสเตย์ประจำปีพ.ศ.2553 และปีพ.ศ. 2554 พบว่า ปีพ.ศ. 2554 มีรายได้สุทธิรวมทั้งปีติดลบ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวที่เข้าพักใน โฮมสเตย์ลดลงจากปี พ.ศ.2553 แต่รายจ่ายบางตัวไม่ได้ลดลงตามปริมาณนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะค่าอาหารและค่าผ่อนชำระหนี้สินที่เกิดจากความต้องการต่อเติมบ้านเรือน ปรับปรุงห้องน้ำ/ห้องสุขา รวมถึงซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้านพัก ทำให้รายได้และค่าใช้จ่ายไม่สมดุลกัน

จากผลการศึกษา อาจสรุปได้ว่าต้นทุนในการให้บริการสูงเกินไป ดังนั้นจึงควรลดรายจ่ายบางตัวลง เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างรายได้และรายจ่าย โดยเฉพาะตัวหนี้ที่เกิดจากการต่อเติมบ้านหรือซื้อ สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ถือเป็นการลงทุนในระยะยาว ซึ่งหากไม่สามารถถดถอยระดับผู้เข้าพักได้ก็จะทำให้ในระยะยาวรายจ่ายจะเพิ่มขึ้นและส่งผลกระทบต่อรายได้สุทธิหรือกำไรจากการจัดทำโฮมสเตย์ให้ลดลงตามไปด้วย สำหรับแนวทางหรือมาตรการในการจัดการด้านเศรษฐกิจมี รายละเอียด ดังนี้

- ลดต้นทุนในการให้บริการที่สูงเกินไป เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างรายได้และรายจ่าย โดยเฉพาะหนี้ที่เกิดจากการต่อเติมบ้านหรือซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นการลงทุนในระยะยาว
- ชุมชนหาข้อตกลงร่วมกับผู้ประกอบการ ในการวางแผนการตลาดด้านท่องเที่ยวเพื่อ ส่งเสริมให้มีเมื่อนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศมาเยือนเกาะพิทักษ์ ในช่วงวันธรรมดา เพื่อกระตุ้นให้มีนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ และมีปริมาณใกล้เคียง กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนในช่วงวันหยุด
- ชุมชนหาข้อตกลงร่วมในการกำหนดราคาพิเศษเฉพาะนักท่องเที่ยวกลุ่มศึกษาดูงานของ ภาครัฐขนาดใหญ่ หรือกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบมวล โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มาจาก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งสามารถเบิกจ่ายเงินจากต้นสังกัดได้ตามอัตราตำแหน่ง งานของรัฐ

แนวทางการต่อยอดงานวิจัยในอนาคต

หลังจากได้ค่ามาตรฐานขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว ของโครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ (Carrying Capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชน

เกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร ที่มีวิจัยนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปริมาณการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นทั้งด้านนิเวศวิทยา ด้านกายภาพ และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสังคมจิตวิทยา และด้านเศรษฐกิจ มาสร้างเกณฑ์มาตรฐานประเมินขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เพื่อตัดสินใจว่าผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ อยู่ในระดับที่ยอมรับได้หรือไม่

ซึ่งจากการประเมินขีดความสามารถในภาพรวมของพื้นที่ พบว่ามีปัจจัยชี้วัดที่จำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมหรือมีระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดเฉลี่ยในปัจจุบันที่จำเป็นต้องทำการติดตามผลกระทบอย่างต่อเนื่องรวมทั้งสิ้น 3 ปัจจัย ได้แก่ การจัดการขยะ น้ำเพื่อการอุปโภค และด้านสังคมจิตวิทยาในประเด็นการรับรู้ถึงความแออัดของนักท่องเที่ยว และชาวบ้าน ซึ่งทั้ง 3 ปัจจัยจัดว่ามีความสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนเป็นอย่างมาก เนื่องจากหากมีระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดเกินขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ ก็จะส่งผลกระทบต่อเมืองสู่ปัจจัยอื่นๆ สำหรับปัจจัยชี้วัดที่มีระดับการใช้ประโยชน์ระดับปานกลางหรือระดับต่ำ คือปัจจัยชี้วัดด้านพื้นที่พักค้าง และพื้นที่ลานจอดรถ ควรมีการกำหนดเป้าหมายสำหรับอนาคตหากการท่องเที่ยวมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น สำหรับการศึกษาคำนี้ถือว่ายังไม่ครอบคลุมทุกองค์ประกอบ ควรมีการศึกษาเพิ่มเติม ดังนี้

1. กำหนดแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ที่เหมาะสม โดยคำนึงถึง

- รูปแบบ กลไกการเฝ้าระวัง / การจัดการผลกระทบ
- การจัดการจำนวนนักท่องเที่ยว
- การจัดการกิจกรรมท่องเที่ยว
- การจัดการด้านกายภาพ/ พื้นที่

2. จัดทำแผนการจัดการผลกระทบ/ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร

3. แปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายและความต้องการสาธารณสุข

4. ติดตามผลของการนำขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะพิทักษ์ไปใช้ และปรับปรุงแผนให้สอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยว

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก	ประวัติทีมวิจัย
ภาคผนวก ข	แบบบันทึก ปริมาณขยะเปียก / แห้ง
ภาคผนวก ค	แบบสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อประเมินขีดความสามารถในการรองรับ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
ภาคผนวก ง	แบบสอบถามนักท่องเที่ยว
ภาคผนวก จ	แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ชาวบ้าน
ภาคผนวก ฉ	แบบบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว
ภาคผนวก ช	รูปภาพการดำเนินกิจกรรม

ภาคผนวก ก ประวัติที่มวิจัย

หัวหน้าโครงการ

1. ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นางสาวเบญจมาศ ณ ทองแก้ว
(ภาษาอังกฤษ) Miss Benjamas Na Thongkaew
2. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน 5 8415 00021 192
3. ตำแหน่ง อาจารย์
4. สาขาพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โทรศัพท์ 077-519495 โทรสาร 077- 519495
5. ประวัติการศึกษา

ปีที่จบการศึกษา	ระดับปริญญา	อักษรย่อปริญญาและชื่อเต็ม	สาขาวิชา	สาขาวิชาเอก	ชื่อสถาบันการศึกษา	ประเทศ
2545	ตรี	วท.บ (เกษตรศาสตร์)	พืชไร่-นา	พืชไร่-นา	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ไทย
2548	โท	วท.ม. (อุทยานและนันทนาการ)	อุทยานและนันทนาการ	อุทยานและนันทนาการ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ไทย

6. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ

- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- การจัดนันทนาการ

7. ประสบการณ์งานวิจัย

ชื่อเรื่อง	ปีที่พิมพ์	สถานภาพในการทำวิจัย
1. ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเปิดสวน ไม้ผลเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของเกษตรกรเกาะช้าง จังหวัดตราด	2548	วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
2. โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบสื่อความหมายสำหรับการท่องเที่ยวที่เกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร	2553	หัวหน้าโครงการ
3. หัวหน้าโครงการศึกษาความคิดเห็น และความต้องการ ใช้บริการบริษัทนำเที่ยวเชิงนิเวศ (จำลอง) ของหน่วยงานภาครัฐในอำเภอละแม จังหวัดชุมพร	2553	หัวหน้าโครงการ
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาโครงการท่องเที่ยวทางธรรมชาติจังหวัดชุมพร และพื้นที่เชื่อมโยง	2553	ผู้ร่วมโครงการวิจัย
5. การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชนของเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร	2554	หัวหน้าโครงการ

ทีมวิจัย

1. ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นายอำนาจ รักษาพล

(ภาษาอังกฤษ) Mr. Amnat Raksaphon

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน 408 00043 38015

ตำแหน่ง อาจารย์

สาขาพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โทรศัพท์

077-519495 โทรสาร 077- 519495

ประวัติการศึกษา

ปีที่จบการศึกษา	ระดับปริญญา	อักษรย่อปริญญาและชื่อเต็ม	สาขาวิชา	สาขาวิชาเอก	ชื่อสถาบันการศึกษา	ประเทศ
2543	ตรี	ศศ.บ. (พัฒนาการท่องเที่ยว)	พัฒนาการท่องเที่ยว	พัฒนาการท่องเที่ยว	มหาวิทยาลัยแม่โจ้	ไทย
2549	โท	วท.ม. (อุทยานและนันทนาการ)	อุทยานและนันทนาการ	อุทยานและนันทนาการ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ไทย

สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ

- การจัดการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ประสบการณ์งานวิจัย

ชื่อเรื่อง	ปีที่พิมพ์	สถานภาพในการทำวิจัย
1. การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เกาะยาวน้อย ต.เกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา	2549	วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
2. แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยวด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดเชียงใหม่	2549	ผู้ร่วมโครงการวิจัย
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์เรือใบโบราณ ในเขตพื้นที่อำเภอละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร	2550	หัวหน้าโครงการ
4. การศึกษาความหนาแน่นและขนาดของดินเค็มในพื้นที่อนุรักษ์พันธุกรรมพืช มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร	2550	ผู้ร่วมโครงการวิจัย
5. การพัฒนามาตรฐานที่พักสัมผัสสัตว์น้ำวิจัยและส่งเสริมวัฒนธรรมชนบทชุมชนเกาะพิทักษ์การเกษตรมหาวิทยาลัยแม่โจ้อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร	2551	ผู้ร่วมโครงการวิจัย
6. การวิจัยเพื่อพัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยวทางธรรมชาติจังหวัดชุมพร	2553	หัวหน้าโครงการ

และพื้นที่เชื่อมโยง		
7. ระบบโครงข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดชุมพร และพื้นที่เชื่อมโยง	2554	หัวหน้าโครงการ

2. ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นายชลรงค์ ทองสง
(ภาษาอังกฤษ) Mr.Chondarong Thongsong

ตำแหน่ง อาจารย์

หน่วยงาน สาขาพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร อำเภอละแม จังหวัดชุมพร
ประวัติการศึกษา

ปีที่จบการศึกษา	ระดับปริญญา	อักษรย่อปริญญาและชื่อเต็ม	สาขาวิชา	สาขาวิชาเอก	ชื่อสถาบันการศึกษา	ประเทศ
2544	ตรี	ศศ.บ. (พัฒนาการท่องเที่ยว)	พัฒนาการท่องเที่ยว	พัฒนาการท่องเที่ยว	มหาวิทยาลัยแม่โจ้	ไทย
2546	โท	ศศ.ม. (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม)	การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม	สิ่งแวดล้อมศึกษา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ไทย

สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ

- การพัฒนาการท่องเที่ยว
- การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- การพัฒนาชุมชน

ผลงานทางวิชาการ งานวิจัย บริการวิชาการ

ชื่อเรื่อง	ปีที่พิมพ์	สถานภาพในการทำวิจัย
1. พัฒนาการในการจัดการทรัพยากร โครงการBRTRธรรมชาติของประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช	2546	วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
2. การสำรวจความหลากหลายของโครงการวิจัยสำนักวิจัยและส่งเสริมชนิดนกภายในมหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพรการเกษตรมหาวิทยาลัยแม่โจ้และในบริเวณใกล้เคียง	2549	หัวหน้า
3. การศึกษาความหนาแน่นและขนาดโครงการวิจัยงบประมาณเงินรายได้ของ ดันเคี่ยมในพื้นที่อนุรักษ์พันธุกรรมมหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพรพิชมหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร	2550	หัวหน้าโครงการวิจัย
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในงบประมาณเงินรายได้การอนุรักษ์เรือใบโบราณในเขตพื้นที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพรอำเภอละแม ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร	2550	ผู้ร่วมโครงการวิจัย

ภาคผนวก ค แบบสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านสิ่งแวดล้อมและความสะดวก

ชื่อผู้บันทึก..... วัน/เดือน/ปี.....

ลำดับ	สถานที่	รายการสิ่งอำนวยความสะดวก	ขนาดพื้นที่ (m ²)		ขนาดเนื้อที่ (m ²) A = (1) x (2)	จำนวน (ห้อง/หลัง)	ความจุคนต่อ พื้นที่	จำนวนคนสูงสุด ที่เคยพัก	หมายเหตุ เช่น แยกขยะเปียก/แห้ง ทำEM Ball
			กว้าง (1)	ยาว (2)					
1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									
11.									
12.									

ภาคผนวก ง แบบสอบถามนักท่องเที่ยวการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity)
การท่องเที่ยวโดยชุมชน ของเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร

แบบสอบถาม

เรื่อง การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชน
ของเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร

คำชี้แจง การสำรวจข้อมูลในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นด้านการรับรู้และความพึงพอใจ ในการมาเยือนเกาะพิทักษ์ เพื่อให้สามารถรองรับการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว ภายใต้หลักการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ภูมิหลังนักท่องเที่ยว และข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทาง

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจ และการรับรู้ถึงความแออัด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว

วิธีตอบแบบสอบถาม

- 1) ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าคำตอบที่ท่านต้องการในคำถามแต่ละข้อ
- 2) เติมคำตอบในช่องว่างที่เว้นไว้หลังคำถามแต่ละข้อ

ตอนที่ 1 ภูมิหลังนักท่องเที่ยว และข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทาง

1. เพศ () ชาย () หญิง
2. อายุ () ต่ำกว่า 25 ปี () 25-35 ปี
() 36-45 ปี () มากกว่า 45 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา () ต่ำกว่า ปวช. () ปวช. () ปวส. หรืออนุปริญญา
()ปริญญาตรี () สูงกว่าปริญญาตรี () อื่นๆ โปรดระบุ.....
4. รายได้ () ต่ำกว่า 10,000 บาท () 10,001 - 20,000 บาท
() 20,001- 30,000 บาท () 30,001- 40,000 บาท
() ตั้งแต่ 40,000 บาท ขึ้นไป

5. อาชีพ

- รัฐบาล / รัฐวิสาหกิจ
- พนักงาน / บริษัทเอกชน
- เจ้าของกิจการ
- เกษตร
- เกษตรกร
- นิสิต / นักศึกษา
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

6. จังหวัดที่ท่านอาศัยอยู่ปัจจุบัน คือ

7. ท่านเคยมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้มาก่อนหรือไม่

- ครั้งนี้เป็นครั้งแรก
- เคยมาเยือน ครั้งนี้เป็นครั้งที่..... และครั้งล่าสุดท่านเคยมาเมื่อเดือน..... พ.ศ.....

8. กลุ่มในการเดินทางครั้งนี้ของท่าน

- กลุ่มเพื่อน
- เดินทางมาคนเดียว
- เดินทางมากับบริษัททัวร์
- กลุ่มผสมระหว่างครอบครัวและเพื่อน
- กลุ่มครอบครัว
- คณะศึกษาดูงาน
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

9. จำนวนสมาชิกในกลุ่มของท่าน จำนวน.....คน

10. การเดินทางมาเยือนเกาะพิทักษ์ครั้งนี้ท่านพักค้างหรือไม่

- ไม่ค้าง
- ค้าง จำนวน.....คืน

11. กิจกรรมที่ท่านประกอบจริง ในการมาเยือนเกาะพิทักษ์ (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ฐานการเรียนรู้ของชุมชน
- เจาะหอย
- คุณก
- เดินศึกษาวิถีชีวิตรอบเกาะ
- ถ่ายภาพ
- เล่นน้ำทะเล
- ดำน้ำดูปะการัง
- เดินศึกษาธรรมชาติรอบเกาะ
- พักผ่อนบรรยากาศสงบ
- ตกปลา / ตกหมึก
- ร้องคาราโอเกะ
- นั่งเรือชมเกาะต่าง ๆ
- อวนเข็ญ / อวนลาก
- พายเรือคายัค / แคนนู
- ทำกับข้าวร่วมกับแม่บ้าน
- ชี้อักรยาน
- ชมพระอาทิตย์ขึ้น / ตก
- ชมทะเลแหวก
- ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้าน
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

12. ในกรณีที่เคยมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้มาก่อน อะไรที่ท่านคิดว่าเปลี่ยนแปลงไป (ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในคำตอบที่ต้องการ)

สิ่งที่เปลี่ยนแปลง	เพิ่มขึ้น	ลดลง	ไม่เปลี่ยนแปลง
1. จำนวนนักท่องเที่ยว			
2. รสชาติ /คุณภาพอาหาร			
3. ความหลากหลายของกิจกรรม			
4. ความสวยงามของทัศนียภาพรอบเกาะ			
5. ความสะอาดโดยรวมของเกาะ			
6. สภาพ/ จำนวนบ้านเรือน			
7. อื่น ๆ (ระบุ) _____			

13. ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับเกาะพิทักษ์จากที่ใดบ้าง (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- การบอกต่อจากเพื่อน,ญาติ วิทยุ / โทรทัศน์
 บริษัททัวร์ ททท.
 อินเทอร์เน็ต อื่น ๆ โปรดระบุ.....
 นิตยสารท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจ และการรับรู้ถึงความแออัดของนักท่องเที่ยว

14. โปรดทำเครื่องหมาย X ลงบนตัวเลขของแต่ละข้อ ตามระดับความรู้สึกของท่านต่อการท่องเที่ยวในเกาะพิทักษ์ในภาพรวมของการเดินทางครั้งนี้ โดยกำหนดสัญลักษณ์ให้ ☺ = รู้สึกดีมาก

☹ = รู้สึกปานกลาง ☹ = รู้สึกไม่ดี

	☺		☹		☹	
พึงพอใจมาก	5	4	3	2	1	ไม่พึงพอใจ
ได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ	5	4	3	2	1	ไม่ได้รับ
พักผ่อนในบรรยากาศสงบ	5	4	3	2	1	ไม่ได้รับ
ปลอดภัยในการโดยสารเรือ	5	4	3	2	1	ไม่ปลอดภัย
ปลอดภัยในบ้านพัก	5	4	3	2	1	ไม่ปลอดภัย
ความปลอดภัยของเรือค่าน้ำ	5	4	3	2	1	ไม่ปลอดภัย
ความสะอาดโดยรวมของเกาะ	5	4	3	2	1	ไม่สะอาด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว

20. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยว

รายการ	เหมาะสมดีแล้ว	การปรับปรุง (ระบุข้อเสนอแนะในการปรับปรุง)
1. การให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่		
2. การบริการจองที่พักรัก		
3. สภาพบ้านพัก		
4. สภาพชุดเครื่องนอน		
5. บริการอาหาร/เครื่องดื่ม		
6. ห้องน้ำ/ห้องสุขา		
7. แผ่นป้าย/สัญลักษณ์บอกเส้นทางมาเกาะพิทักษ์		
8. การดูแลรักษาความปลอดภัย		
9. การปฐมพยาบาลเบื้องต้น		
10. การดูแลรักษาความสะอาดของบริเวณรอบเกาะ/ระบบกำจัดขยะ		
11. การต้อนรับของเจ้าของบ้าน		
12. ความเข้มงวดของเจ้าของบ้าน		

21. ท่านคิดว่าจะกลับมาเที่ยวเกาะพิทักษ์ในอนาคตอีกครั้งหรือไม่

- () กลับมาอีก เพราะ
- () ไม่กลับ เพราะ

22. ข้อเสนอแนะในการพัฒนา และบริหารจัดการด้านต่างๆของเกาะพิทักษ์

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่เสียสละเวลาตอบแบบสอบถาม

() คณะศึกษาคูงาน

() กลุ่มอบต./ข้าราชการ

() อื่นๆ โปรดระบุ.....

จำนวนนักท่องเที่ยวมากที่สุดที่ท่านต้องการให้มีพักในบ้านพักของท่านแต่ละครั้ง (ไม่ทำโฮมสเตย์ไม่ต้องตอบข้อนี้)

() ต้องการให้มีนักท่องเที่ยว ไม่เกิน.....คน

() ก็คนก็ได้ ไม่เป็นปัญหา

ท่านคิดว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเกาะพิทักษ์พร้อมๆกัน จำนวนมากที่สุดเท่าใดที่ท่านที่รู้สึกอึดอัด

ประมาณ.....คนต่อวัน

ท่านคิดว่าท่านพอใจหรือสามารถจะรับนักท่องเที่ยวอาทิตย์ละกี่วัน

() รับนักท่องเที่ยวได้ทุกวัน

() รับวันเสาร์-อาทิตย์เท่านั้น

() หยุดรับ 1 วันต่ออาทิตย์

() หยุดรับ 2 วันต่ออาทิตย์

() รับได้วันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์

xxxxxxxx ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่เสียสละเวลาตอบแบบสอบถาม xxxxxxxx

ตารางภาคผนวก จ แบบบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว

แบบบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว

วัน / เดือน / ปี ชื่อผู้บันทึก.....

ระยะเวลาพักค้าง จำนวนนักท่องเที่ยว คน

จุดท่องเที่ยว	ช่วงเวลา (เช้า / บ่าย / เย็น / กลางคืน)	พฤติกรรมไม่เหมาะสม	ความถี่		
			น้อยครั้ง	ปานกลาง	มาก
		☐ ส่งเสียงดังมาก ☐ ร้องคาราโอเกะเกิน เวลาที่กำหนด ☐ ไม่รักษาความสะอาด ☐ นำสัตว์เลี้ยงมาด้วย ☐ ดื่มสุรา / ส่งเสียงดัง ☐ ทิ้งขยะลงทะเล ☐ เล่นการพนัน ☐ อื่นๆ.....			
จุดท่องเที่ยว	ช่วงเวลา (เช้า / บ่าย / เย็น / กลางคืน)	พฤติกรรมไม่เหมาะสม	ความถี่		
		☐ ส่งเสียงดังมาก ☐ ร้องคาราโอเกะเกิน เวลาที่กำหนด ☐ ไม่รักษาความสะอาด ☐ นำสัตว์เลี้ยงมาด้วย ☐ ดื่มสุรา / ส่งเสียงดัง ☐ ทิ้งขยะลงทะเล ☐ เล่นการพนัน ☐ อื่นๆ.....			

หมายเหตุ บริเวณที่กำหนดให้มีการบันทึกพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

1. จุดเส้นทางเดินรอบเกาะ
2. บริเวณบ้านพัก

คณวทช รายงานการเงิน

สรุปการเงินงวดที่ 1

29-พ.ย.-54	เตรียมทีมวิจัยและสร้างความเข้าใจร่วมระหว่างทีมวิจัย	11,260.00
9-ธ.ค.-53	การประชุมพัฒนาศักยภาพนักวิจัยชุดโครงการวิจัย CBT	7,349.00
29-ม.ค.-54	การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว และทรัพยากร สื่อความหมาย และ ROS	8,670.00
4-ธ.ค.-53	กำหนดปัจจัยชี้วัดและเกณฑ์การประเมินขีดความสามารถ	6,930.00
11-ก.พ.-54	รวบรวมสถานการณ์ปัญหาและการเปลี่ยนแปลงผลกระทบ	8,560.00
16-มี.ค.-54	ออกแบบเครื่องมือและกำหนดตัวชี้วัดประเมิน ขีดความสามารถในการรองรับได้	11,740.00
21-มี.ค.-54	กำหนดปัจจัยชี้วัดและออกแบบเครื่องมือ	2,100.00
18-เม.ย.-54	กำหนดปัจจัยชี้วัดและออกแบบเครื่องมือ	10,800.00
22-เม.ย.-54	นำเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนาม ส่งทีมวิจัยชาวบ้าน	1,640.00
30-เม.ย.-54	กิจกรรมกำหนดปัจจัยชี้วัดและออกแบบเครื่องมือ	14,840.00
		83,889.00

สรุปการเงิน งวดที่ 2

วันที่	กิจกรรม	ค่าใช้จ่าย
พ.ค.-54	ฝึกอบรมการใช้เครื่องมือ และทดสอบเครื่องมือในแต่ละตัวชี้วัด	7,880.00
ก-พ.ค.-54	ปรับแก้ตัวชี้วัดตามคำแนะนำผู้ทรงคุณวุฒิ และถ่ายถอดเรื่องราวการนำเสนอรายงานความก้าวหน้า ณ จังหวัดสมุทรปราการ	11,110.00
มิ.ย.-54	เก็บข้อมูลขณะภายในครัวเรือน, ขณะที่เกิดจากนักท่องเที่ยว ระยะเวลา 30 วัน	16,610.00
ก.ค.-54	รับเครื่องมือและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากทีมวิจัยชาวบ้าน	2,440.00
ธ-ก.ค.-54	เก็บรวบรวมข้อมูลด้านขยะ (ต่อ) และข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สะดวก	19,610.00
ก-ธ.ค.-54	รับเครื่องมือและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากทีมวิจัยชาวบ้าน	2,440.00
7-ธ.ค.-54	ประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านจิตวิทยา (แบบสอบถาม และแบบบันทึกพฤติกรรมนักท่องเที่ยว)	20,360.00
7-ก.ย.-54	เก็บข้อมูลด้านจิตวิทยา (แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ชาวบ้าน ขณะในเส้นทางเดินรอบเกาะ)	10,781.00
5-ต.ค.-54	วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติแต่ละตัวชี้วัด	9,350.00
ธ.ค.-54	ระดมแนวคิดเพื่อแสดงความคิดเห็น และปรับแก้ผลการศึกษา	9,460.00
		<u>110,041.00</u>

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2551. การติดตามขีดความสามารถในการรองรับได้ด้าน
นันทนาการของอุทยานแห่งชาติ. คู่มืออุทยานแห่งชาติ ลำดับที่ 10. ส่วนศึกษาและวิจัย
อุทยานแห่งชาติ. สำนักอุทยานแห่งชาติ, กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
- คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2547. โครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้
ของพื้นที่ อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า – หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง. คณะวนศาสตร์,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____. 2548. โครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะ
สุรินทร์. คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____. 2547. โครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ อุทยานแห่งชาติเขาแหลม
หญ้า – หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง. คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____. 2550. โครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวแนวปะการังเกาะช้าง
จังหวัดตราด. คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เฉลิมเกียรติ สุริยวงศ์. 2548. ขีดความสามารถในการรองรับได้ของการประกอบกิจกรรมดำน้ำตื้นใน
แนวปะการัง กรณีศึกษา: อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างและพื้นที่ใกล้เคียง. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ครรชนี เอมพันธ์. 2546. เอกสารประกอบการสอนวิชา 308424 การวางแผนจัดการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทักษิณา พิมลรัตน์. 2523. ความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) : แนวคิด และ
ข้อจำกัดในการใช้. จุลสารการท่องเที่ยว. 9(1).
- _____. 2537. การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว และการจัดทำ
แผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่เกาะ และชายฝั่งทะเล จังหวัดตราด. การท่องเที่ยวแห่ง
ประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- บรรลือศักดิ์ วงษ์ภักดี. 2551. ขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการของ
อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง. วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- Da Silva C.P, 2002. Beach carrying capacity assessment: How important is it?. Journal of
Coastal Research 36: 190-197.125
- Davis,D. and Tisdell,C. 1995. Recreational SCUBA – diving and carrying capacity in
marine protected areas. Ocean & Coastal Management. 26(1): 19 – 40.
- Hammit, W.E. and Cole, D.N. 1987. Wildland Recreation : Ecology and Management.

John Wiley & Son, New York.

IUCN/CNPPA. 1984. **Categories Objective and Criteria for Protected Areas in National Parks,**

Conservation and Development The Pole of Protected Areas in Sustaining Society.

Smithsonian Institution Press, Washington,D.C.

IUCN/UNEP/WWF. 1991. **Caring for the Earth. A Strategy for Sustainable Living.** Gland,

Switzerland.

Wolters, T.M. 1991. **Tourism Carrying Capacity.** WTO/UNEP, Paris.

World Tourism Organization. 1984. **Tourism Carrying Capacity.**128.